

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Orla Lehmann's
Forsvarstale
1842.

Orla Lehmann's
Forsvarstale,

holdt

for Høiesteret i den mod ham anlagte Generalfiskals-
Action, Onsdagen d. 19de Jan. 1842.

Andet Oplag.

Kjøbenhavn.

Paa Universitetsboghandler C. A. Reitzels Forlag.
Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Forord. •

Det er stedse en meget ugunstig Omstændighed for et Arbeide, naar der forud for samme gaaer en større Forventning, end det kan tilfredsstille. Jeg frygter for, at dette er Tilfældet med den Forsvarstale, jeg i den mod mig anlagte Generalfiscal-Action har holdt for Høiesteret, og som jeg herved saa næiagtigt, som jeg har kunnet erindre samme, overgiver til Offenligheden.

Jeg troer nemlig, at de, der hørte mig holde den, i det Hele have været tilfredse dermed; men jeg troer ogsaa, at de ikke have gjort sig selv Nede for, om dette gunstige Indtryk skyldtes dens Indhold, eller det mundlige Ord's Belyd og den hele dramatiske Scene, hvorunder det fremsførtes. De, der vare tilstede, have desuden erhvervet sig dette i deres Ansigts Sved, og have saaledes en, om end ubevidst, dog ganske naturlig, personlig Interesse i at rose, hvad de saa dyrt have kjøbt. De, der ikke vare tilstede, have ingen Interesse i at betwivle, hvad de ikke have Præmisser til at bestride. Saaledes har der, saavidt jeg har kunnet bemærke, dannet sig en saa fordeelagtig Mening om dette Forsvar, at jeg ved at offentliggjøre det, intet kan vinde. Derimod kan jeg vel tabe derved, og jeg ventet — ikke blot af Tilhængerne af nil admirari og ne quid nimis, men selv af de velvilligste Læsere, ikke andet, end et: Ikke Andet!

Men Andet, end det er, kan jeg selv hverken ønske eller være tjent med, at det ansees for, og denne Betænkelse er jeg saaledes let kommet ud over. Vægtigere er derimod den Betragtning, at det er et Svar paa en Anklage, der ikke foreligger Offenligheden, at det i mange Punkter maa gaae ind i specielle juridiske Undersøgelser, som ikke kunne have almindelig Interesse, og — fremfor alt — at det Maal, jeg satte mig, ikke var at holde en Tale, saaledes, som jeg troede den burde være, men

saaledes, som jeg troede, at Høiesteret vilde have den. Hertil haaber jeg, at man ved Bedømmelsen af dette lille Arbeide vil tage billigt Hensyn, saavel som dertil, at det var første Gang i mit Liv, jeg talte til en Ret.

Men hvorfor bliver Talen da trykt? Først og fremmest, fordi man saaledes vilde have det. I Almindelighed er dette en meget daarlig Grund; men hvor saa Mange med saa stor og vedholdende Deeltagelse have fulgt en Sag, som dette har været Tilfældet med Anklagen mod mig, der tør deres Ønske om at erholde dens sidste Actstykke ihænde, vel gjøre Krav paa at respecteres, og jeg beder det derfor betragtet som denne Pieces vigtigste Diemed, at frembære min Tak for al den Velwillie, hvorpaa jeg fra alle Sider har modtaget saa mange, saa velgjørende Berøiser.

Hvor forviiset jeg imidlertid end tør holde mig om, at den mig overgaaede Straffedom ikke har forringet min Agtelse hos dem, hvis gode Domsomme er al min Eiendom og Urygjerighed, kan det dog ikke være uden Vigtighed for mig at forsvare mig ogsaa for dem af mine Medborgere, for hvilke jeg kunde behøve noget Forsvar, og skjønt der, efterat der er gaaet Høiesteretsdom i Sagen, ikke længer tør være Tale om et juridisk Forsvar, vil dette Indlæg for Publicums moralske Domstol maastee dog have bedre Held, end det havde for den juridiske Ret. Skulde denne lille Piece kunne give noget Bidrag til at oplyse et og andet Retsspørgsmaal, — f. Ex. om Talefrihedsactioners særlige Natur, om Grændserne for den historiske Kritiks Frihed, om Forholdet mellem de legale Begreber af at „laste“ og at udbrede „Had og Misnoie“ eller desl. — saa vilde dette være en Tilgift, jeg dog mere kan ønske, end vente.

Kjøbenhavns civile Arrest d. 30. Januar 1842.

Orla Lehmann.

Stormægtigste,
Allernaadigste
Arveherre og Konge!

Fra min tidlige Barndom har det stedse været min Tanke, engang at blive Advocat. Dette Forsæt er opvokset med mig, og alt som jeg blev ældre, tiltog det i Klarhed og Styrke. Siden hine første Dage har jeg seet mange Illusioner synke i en tidlig Grav; men dette Dødsfald har dog overlevet dem alle, og Generalrådsmanden har for faa Dødsfald siden berettet Deres Majestæt, med hvor trofast Udholdenhed, men tillige, med hvor ringe Held jeg igjennem en Række af Aar har forfulgt mit Maal. **Endelig** har jeg naaet den Havn, hvortil min Digen stundede: Her staaer jeg ved Foden af Deres Majestæts Throne! Her staaer jeg i Sranken for Danmarks Høiesteret.

Men, allernaadigste Konge! hvor ganske anderledes ere de Forhold, hvorunder jeg idag — for første og rimeligvis for sidste Gang i mit Liv — har Ordet i denne ærværdige Forsamling, — o hvor forskjellige fra dem, hvorpaa min Hu var rettet! Det er ikke i Advocatens præstelige Toga: det er som Anklaget, jeg staaer for Deres Majestæt. Man har kaldt mig en Forbryder og Misgjerningsmand; man har udstødt mig af den Forsamling, hvori Medborgeres Tillid havde beredet mig en Høderplads; man har i dets Sted bænket mig for Inquisitionens Sranke; og Statsanklageren har imod

mig reist den haardeste af alle sine Beskyldninger — Beskyldningen for Høiforræderi. Det er under Vægten af en saadan Anklage, at jeg her fremstaaer for Deres Majestæt; det er for at forsvare mig, min Fremtid, mit Livs Velfærd, mod en saadan Sigttelse, at jeg har taget Ordet.

Det er derfor sandelig ikke med let Hjerte og ikke med glade Følelser, at jeg gaaer til dette Værk; men dog har det aldrig noget Dieblif været mig tvivlsomt, at det saaledes var min Pligt. Jeg vilde have undgaaet dette, dersom min Sag var bleven behandlet skriftlig; den vilde Intet have taabt derved, og mig havde det sparet denne Times Ansvar og Byrde. Men dog var det mig klart, at intet personligt Hensyn turde komme tilorde, hvor det gjaldt et stort og vigtigt Princip, og ligesom det derfor var med oprigtigt Sind, at jeg ansøgte om mundlig og offentlig Forhandling af min Sag, saaledes føler jeg mig ogsaa nu drevet til her at udtale min Tak og min Glæde over den Beslutning, der har givet dette Princip en ny, betydningsfuld Stadsfæstelse. Heller ikke vilde det have været mig vanskeligt blandt denne Rets udmærkede Advocater at finde en Forsvarer, der i Dygtighed langt vilde have overgaaet mig; jeg vilde da i Ro og Mag have kunnet oppebie Sagens Udfald, og med større Fortrøstning. Men dog var det mig indlysende, at det var min Pligt, selv her at give Møde, for selv at forsvare mine egne Handlinger, for selv at forfægte Lovligheden af de Ansøkelser, til hvilke jeg bekjender mig, og hvis Beskjendelse netop har paaført mig denne Sag. Og ikke blot dennes særegne Beskaffenhed, men ogsaa mit Livs Conseqvents fordrer dette; thi den, der paa en Maade har tilbudt sig til Andres Forsvar, vilde aabenbar ikke uden Selvmodsigelse have kunnet føge Ly og Beskyttelse bag nogen Anden, nu det gjaldt at forsvare sig selv.

Dette, allernaadigste Konge, ere de Grunde, der have ført mig herhen. Jeg kan i alt dette maaskee have feilet; men nærmere komme vi vel neppe det Rette, end naar vi gjøre, hvad der efter vor bedste Overbevisning er vor Pligt, og større Garanti kan Jugen have for, at det ikke er egoistiske Lyster, der daare hans Erkjendelse ved at paafalde Pligtens Navn, end naar han ikke kan opfylde denne, uden at beseire sine Tilboieligheders Tilskyndelse. Saameget vil i alt Fald af det Sagte være Deres Majestæt indlysende, at naar De seer mig her, saa er det ingenlunde, fordi jeg har stor Tillid til mine egne Kræfter eller fordi jeg lover mig synderlig Gode og Glæde af dette mit Forsvar. Samvinste Forhaabninger og forføngelige Lyster ere i det Hele blevne mig temmelig fremmede, og jeg maatte vistnok være behersket af dem i en høist usalig Grad, dersom de ikke forstummede her — for Deres Majestæts ophøiede Throne — i denne Grefrygt indgydende Forsamling — paa et Sted, hvortil der knytter sig Mindet om saamegen fremragende Dygtighed — ligeoverfor en i flere Henseender saa overlegen Modstander — endelig i en Sag, hvori et heelt Livs Velfærd staaer paa Spil. Derfor har jeg heller aldrig mere levende, end i dette Dieblif, følt Trang til skaansom Overbærelse; men jeg skulde ogsaa feile storligen, om ikke min hele Stilling, baade som Uøvet og som Anklaget, gav mig god Udkomst til at finde den. Paa en for mig meget ubehagelig Maade er denne Udkomst bleven forøget ved et lille personligt Uheld, som jeg imidlertid haaber, ikke vil gjøre det umuligt for mig at fuldende mit Forsvar, til hvilket jeg nu skal gaae over — ikke i Tillid til mine egne Kræfter, men vel med Tillid, stor Tillid til min Sag. Det er denne, jeg skal søge at retfærdiggjøre.

Forinden jeg inidlertid gaaer over til at omhandle det Factum, der udgjør denne Sags egenlige Gjenstand, være det mig allernaadigst tilladt, i Deres Majestæts allerhøieste Erindring at tilbagekalde de ydre Omstændigheder, som fremkaldte dette, og saaledes paa en Maade danne den Ramme, hvori det fremstiller sig for Bedømmelsen.

Det vil da af de oplæste Vidneforhør og af mine egne, fuldkommen dermed overensstemmende, Forklaringer være D. Majestæt bekendt, at min Reise til Falster i Ordets allerstrengeste Betydning var Tilfældets Værk. Tilfældet var det, som i et denuet Sag aldeles uvedkommende Grunde førte Kammerraad Drewsen op til mig. Da vi her kom i Samtale om den Collision, hvori han var bragt ved de flere omtrent samtidsigen paa ham faldne Valg, var det ham, der yttrede, at den sikreste Maade at undgaae al Misforstaaelse og Mistydning vilde være, dersom han personligen begav sig til Falster, hvorved han dog bemærkede, at det for en Mand i hans Alder vilde være meget byrdefuldt, alene at foretage en saadan Reise midt i den haardeste Vinter. Denne Vanskelighed stod det i min Magt tildeels at høre; jeg tilbød at ledsage ham, og en Time efter sadde vi paa Postvognen. Saaledes kom jeg til Falster uden andet Omed, end at gjøre en ældre Ven Følgeskab paa en for ham besværlig Vinterreise, uden anden Plan, end derved at være ham til Selskab og Bistand, saavidt jeg formaaede. D. Majestæt vil allerede heraf see, hvor fuldkommen ubesøiet Generalfiscalesen har været til at tale om „Demagoger“, der „reise om i Landet for at holde oprørste Taler.“

Den 29de Januar om Eftermiddagen ankom vi til Nykjøbing paa Falster. Jeg var beskæftiget med at forsegle nogle Breve, og Kammerraad Drewsen stod alt med Patten i Haanden og ventede paa mig, da tvende os ube-

kjendte Vønder kom ind i Stuen og gave sig i Samtale med Drewsen. Et Dieblif efter traadte jeg til og blev forestillet for dem; men da nu den ene af Vønderne vilde til at udvikle sine Anskuelser om Skattebevilgningsret, sagde jeg ham, at vi lige stode i Begreb med at gaae hen et Steds, hvor vi allerede ventedes, men at vi vel saaes den følgende Dag, til hvilken Drewsen havde indbudet sine Bælgere. Dermed skiltes vi ad, og hver gik til Sit. Senere tænkte jeg ikke paa denne høist irrelevante Omstændighed, indtil jeg den næste Dags Morgen blandt de 2 til 300 Vønder, der vare paa og omkring Gjæstgivergaarden, opdagede den, der Aftenen iforveien havde hilset paa os. Da jeg nu tiltalede ham som saadan, yttrede han, at han var en Modstander af Skattebevilgningsretten, men gjerne vilde lade sig belære af dem, som forstode sig bedre derpaa, og at han derfor ønskede at tale med mig om denne Sag. Der var kun saa Dieblikke — idethvieste en halv Time — til Mødet skulde begynde, og jeg havde i Mellemtiden meget at tage vare. Jeg kunde derfor umulig indlade mig i Samtale med en Enkelt om en saa udførlig Gjenstand; men idet jeg betydede ham dette, tilsvøiede jeg, at jeg ved den strar forestaaende Sammenkomst skulde være til hans Tjeneste, saafremt han der maatte ville fremkomme med sine Indvendinger mod de constitutionelle Bestræbelser. Min nærmeste Hensigt hermed var at unddrage mig en i det Dieblif for mig ubeleilig Samtale; imidlertid opstod der tillige hos mig den Tanke, at det muligen kunde være ret passende, hvis Tid og Omstændigheder maatte tillade det, ved det forestaaende Møde at bringe Spørgsmaal af en mere almindelig Natur under Forhandling, naar de kun stode i nær og naturlig Forbindelse med dettes egenlige Diemed. Denne Beslutning var dog ikke fastere, end at jeg endnu i det Dieblif, da

Forhandlingerne om Drewsens Valg vare endte, var i Tvivl, om der ikke alt var medgaaet saamegen Tid, at det var bedst at slutte; men Sagen laae Spørgeren aabenbart meget paa Hjerte, de tilstedeværende Bønder forekom mig saa opvakte og livlige — nok, jeg besluttede nu strax at indfrle mit givne Ord. Da jeg imidlertid dengang endnu ikke kjendte Christoffer Rasmussens Navn, henvendte jeg mig i Almindelighed til den Bønde, som kort forinden Mødet havde æftet min Mening om Forsatningspørgsmaalet, idet jeg erklærede mig rede til nu at give hvad Oplysning jeg formaacede, hvis han vilde fremkomme med sine bebudede Indvendinger. Derpaa fremstod Rasmussen med sine Bemærkninger, til hvilke mit Svar slutter sig baade i Indhold og Form.

Naar jeg ser D. Majestæt har nævnet disse i og for sig lidet betydende Details, saa er dette skeet, fordi Generalfiscalesn har anseet sig berettiget til med Hensyn hertil at fremsætte den Beskyldning, at jeg skulde have afvejet fra Sandheden, og det baade i den af mig affattede trykte Beretning og senere i de under Forhørene afgivne Forklaringer. Disse tvende Paastande fordre følgelig den omhyggeligste Undersøgelse.

Jeg skal altsaa have talt Usandhed i Beretningen. Og hvorfor? Fordi jeg deri ikke har meldt, hvorlunde at jeg tidligere var truffen sammen med Christoffer Rasmussen, selv havde henviist ham til Mødet og i samme opfordret ham til nu at fremkomme med de Tvivlsmaal, om hvilke han ønskede Oplysning. Det er imidlertid indlysende, at ikke enhver Udeladelse er en Usandhed, og Spørgsmaalet er altsaa kun, om det, som i nærværende Tilfælde er forblevet uomtalt, er noget Ræsonligt, eller noget, der endog blot vedkommer Publicum, for hvilket Beretningen ene var

bestemt. Hvad erfarer nu Læseren af Beretningen? Måbenaar dette: at Constitutionsspørgsmaalet er i Bevægelse blandt Bønderne paa Falster, — at Meningerne derom mellem dem ere deelte, — at de, der holde paa Gnevoldsmagten, gjøre dette deels af Taknemlighed for hvad der under Frederik den Sjette er gjort for Bonden, deels af den hos Almuen saa rodfæstede Frygt for Aldelsvældet, som de troe, at en constitutionel Forfatning kunde give Leilighed til atter at reise Hovedet, — fremdeles: at en tænksom og forstandig Bønde om denne Sag har søgt Oplysning hos et Par Mænd, hos hvilke han troede at kunne finde den, — og endelig: at en af disse i et improviseret Foredrag har besvaret hans Spørgsmaal. Alt dette er ikke blot fuldkommen sandt, men det er tillige Alt, hvad der paa nogen Maade kunde interessere Offentligheden, og jeg formaaer aldeles ikke at indsee, fra hvilken Side Villedet af det Passerede skulde have vundet i Sandhed, om det end var blevet fortalt, at Christoffer Rasmussen først havde talt til mig paa Gjæstgivergaarden, at Omstændighederne dengang ikke tillode strax at gaac ind paa Dvæstionen, at dette derfor blev udsat til Modet, og at jeg i samme gjorde ham opmærksom paa, naar det passende Tilblik var kommet til at omhandle denne Sag. Alt dette er vistnok fuldkommen sandt; men ikke mindre sandt er det, at Christoffer Rasmussen var af en vis Alder, en vis Legemsbygning o. s. v., og at det ikke er tilstrækkeligt Motiv til i en Beretning at anføre Noget, at det er sandt, naar det ikke tillige er Sagen vedkommende. Generalræscalen, der ingenlunde benægter, at mit Foredrag var improviseret, har heller ikke kunnet opgive noget som helst Motiv, der kunde have bevæget mig til at ville skjule disse ligegyldige Viemstændigheder, og hvorlidet dette har været min Hensigt, fremgaar til Overflodighed af selve Beretningen, hvori Christoffer

Rasmussens Fremtræden sættes i Forbindelse med Forhandlingerne mellem Drøvsen og hans Vælgere, med de Ord: „Efterat saaledes dette Mødes nærmeste Diemed var opnaaet, hvilket tilkjendegiver, at der tillige var et sjernere, subsidært og eventuelt Diemed, at bringe Spørgsmaal af en almindeligere Natur under Discussion. Saavidt om Beretningen.

Først da Sagen blev Gjenstand for retlig Undersøgelse, erholdt et hidtil ligegyldigt Moment Betydning, det Spørgsmaal nemlig, hvo der havde foranlediget, at Forfatnings-sagen kom under Dmtale paa den Tid, det Sted og under de Omgivelser, hvorunder dette blev Tilfældet. At det er mig, som derfor er ansvarlig, mig, som henviste Chr. Rasmussen til Mødet paa Raadstuen, har jeg derfor ogsaa uopfordret fortalt i det første over mig optagne Forhør. Derimod har jeg ved denne Leilighed ikke erindret, at jeg alt havde talt med Chr. Rasmussen Aftenen iforveien. Jeg mindedes at have seet ham tidligere, end den hele øvrige Masse af Bønder, og jeg vidste med Bestemthed, at Tanken om at udvikle min Mening om Skattebevillingsret og hvad dermed staaer i Forbindelse, først opstod hos mig kort forinden dette begyndte. Det forekom mig derfor, at Chr. Rasmussen med sin Ledfager indfandt sig hos os paa selve Mødets Dag, men tidligere end de andre. Hert ligger unegtelig en Feiltagelse, og at jeg allerede Aftenen iforveien havde verlet et Par ligegyldige Ord med ham, har jeg derfor først kunnet forklare, da jeg ved at blive bekendt med Chr. Rasmussens egen Forklaring kom i Tanker derom; men juridisk har dette ingen anden Indflydelse, end at jeg i min første Deposition har gjort mig selv Uret, idet jeg dengang maatte antage, at jeg et Par Timer iforveien havde vidst, at Constitutions-spørgsmaalet muligens kunde komme under Forhandling, medens det i Virkeligheden kun har været saa Diebliffe, i det

høieste en halv Time. Skulde Generalfiscalen efter alt dette endnu ansee sig for besøiet til at gjøre Ophøvelse over denne ubetydelige Feilhuskning, saa maa jeg søge min Trost i, at baade den trykte Beretning og de optagne Forhør over mig bære Vidnesbyrd ikke blot om en høi Grad af Oprigtighed, men tillige om en taalelig god Sukommelse.

Jeg maa bede D. Majestæt allernaadigst tilgive, at jeg saalænge har dvælet ved disse i og for sig temmelig ligegyldige Bagateller; men jeg vil ærligen skrifte for D. Majestæt, at jeg personligen har følt mig mere krænket ved den Beskyldning i dette Punkt at have afvejet fra Sandheden, end ved alle Generalfiscalens øvrige Sigtelser, der, hvor haarde de end ere, i det mindste ikke vedrøre min „Ære og Oprigtighed.“

Der er imidlertid endnu eet Punkt af samme Beskaffenhed, som jeg derfor troer strax her at burde medtage. Generalfiscalen har nemlig under Documentationen troet at finde en Mangel paa Sandhedstjærlighed i den Omstændighed, at jeg ikke strax i det første Forhør har fortalt, at jeg var Forfatter til den i Laalands = Falsters Stiftstidende indførte Beretning; ja han har endog tilladt sig den Bemærkning, at jeg dengang endnu ikke kunde vide, at denne Tidendes Redacteur under et Forhør paa Falster havde opgivet mig som Autor, hvilket fornuftigviis ikke kan betyde andet, end at jeg først skulde have vedgaaet Forfattereskabet, efterat dette allerede paa anden Maade var godtgjort. Alt dette er i den Grad blottet for ethvert Skin af retfærdiggjørende Grund, at jeg ikke veed at forklare mig det paa anden Maade, end at Generalfiscalen maa antage, at slige Ytringer i den offentlige Anklagers Mund ikke have den Betydning, som ellers i Forholdet mellem Mand og Mand. Jeg har nemlig den 25de Februar ikke fortalt, at jeg var Beretningens Forfatter, fordi jeg dengang ikke blev spurgt derom;

derimod har jeg den paafølgende Dag, den 26de s. M., da jeg derom blev tilspurgt, ikke blot vedgaaet Autorfabet, men tillige fortalt Beretningens Tilblivelse med alle tilhørende Omstændigheder, fuldkommen overeensstemmende med Sandheden. Hvad Redacteuren af Laalands-Falsters Stiftstidende har forklaret under de over ham optagne Forhør, vidste jeg ligesaa lidet den 26de som den 25de Februar; — ja jeg havde hverken den førstnævnte eller sidstnævnte Dag mindste Anelse om, at saadanne Forhør overhovedet vare enten tilsigtede eller foranstaltede. Allernaadigste Konge! jeg erkjender med Glæde, hvorledes Statsraad Treschow har rogtet sit alvorfulde Kalb, uden at træde min Personlighed for nær, og naar jeg sammenligner hans Fremfærd med den Maade, hvorpaa i gamle Dage her som andetsteds Statsanklagerne pleiede at fare frem mod det designerede Offer, saa troer jeg deri ikke blot at turde see et Beviis paa den enkelte Mand's Humanitet, men tillige et almindeligere Civilisationens Fremskridt. Men i den her omhandlede Henseende har han gjort mig Uret, og det er med den fuldeste Fortrøstning, at jeg her for D. Majestæts Throne udtaler den Paastand, at jeg i Forhørene staaer som en sandhedskjærlig, ærlig og oprigtig Mand.

Idet jeg efter denne Digression vender tilbage til selve Sagen, tør jeg af det hidtil Anførte uddrage den Slutning, at min Reise til Falster fuldkommen var Tilfældets Værk, og at, om dette end ikke i samme Grad kan siges om det Foredrag, jeg ved denne Leilighed har holdt, saa er dette dog fremgaaet af en Situation, som jeg ikke selv har fremkaldt, men hvori jeg er bleven bragt ved Omstændigheder, der vel kunde lade mig betragte det som en hellig Pligt ikke at undvige en saa velvillig og tillidsfuld Imødekommen. Jeg siger alt dette ikke for at unddrage mig mindste Deel af det

Ansvar, der med Rette paaligger mig, men for ved en simpel Henvisning til Sagens sande Sammenhæng at protestere imod den urigtige Betragtningssmaade, som om det, jeg paa Falster har gjort, var fremgaaet af dybe, planmæssige Combinationer og fint udspundne Intriguer.

Corpus delicti i min Sag er det mundlige Foredrag, som jeg Lørdagen den 30te Januar f. A. har holdt paa Raadstuen i Nykjøbing paa Falster. Vel er det under Forhørene oplyst og af mig vedgaaet, at jeg selv har nedskrevet den Beretning om det der Passerede, som findes i Nr. 18 og 19 af Laalands-Falsters Stiftstidende for 1841; men det Spørgsmaal, hvorvidt jeg derved maatte have gjort mig skyldig i noget Ulovligt, ligger ikke blot udenfor Actionsordren, som er det fundamentum processus, Deres Majestæt ved Sagens retlige Paakjendelse ikke kan antages at ville fravige, men der findes endog blandt Sagens Acter en udtryffeligg Tilkjendegivelse fra den dertil competente Autoritet om, at dette er udenfor Dvæstion. Efterat mit Forfatterskab til bemeldte Referat nemlig ved Forhørene var konstateret, har Generalfiscalen under 11 Mai f. A. henvendt sig til det kongl. danske Cancelli med det Spørgsmaal, om jeg „tillige burde tiltales som Forfatter til denne Beretning“, og Cancelliet har i Skrivelse af 14de f. M. svaret, at det „ikke finder tilstrækkelig Grund til at drage mig til særligt Ansvar for den af mig til Brug for Laalands-Falsters Stiftstidende meddeelte Beretning.“ Det er saaledes afgjort, at denne for nærværende Sag ikke har anden Betydning end den, som ogsaa tilkommer Forhørene, idet begge Dele ere Bevisdata for Erkjendelsen af det egentlige og eneste objectum litis — den mundlige Tale.

Idet jeg nu skal prøve disse Bevismidlers Værdi som saadanne, tør jeg vel gaae ud fra den Forudsætning, at om D. Majestæt end er streng i at bedømme det beviste Factum, vil De ikke være mindre streng i at veie selve Bevisets Tilstræffelighed. Faa Punkter i vor hele Retspleie ere i den Grad ophøiede over al Lov og Lovist, som at D. Majestæt i Høiesteret fordrer et stærkt og uroffeligt Bevis, forinden De antager noget for saaledes juridisk godtgjort, at derpaa kan bygges en retfærdig Dom, — et Bevis, som kan bestaae for den skarpsindigste og consequenteste Kritik, — et Bevis, som udelukker enhver Mulighed af noget Modsat eller Andet. Det vilde være mig saare let i D. Majestæts allerhøieste Grindring at tilbagekalde en Række afgjørende Præjudicater, hvorved De har forfaldet ikke blot en saadan Visshed, som i Livets vanlige Forhold selv de forsigtigste Mænd tage for Fyldest, men endog et saadant Bevis, som de fleste andre Landes Domstole vilde ansee for tilstræffeligt, — jeg siger, det vilde være mig let at nævne mange slaaende Exempler paa den noieregnende Samvittighedsfuldhed, hvormed Høiesteret veier og vrager Bevisets Gyldighed, dersom jeg ikke her stod midt i den Forsamling, hvori denne Bevidsthed er levende Virkelighed. Allernaadigste Konge! jeg har nu snart i et Aar baaret den hele Byrde af den criminelle Theori og den criminelle Praxis; D. Majestæt vil derfor sikkert ikke finde det ubilligt, naar jeg reclaimerer disses Beskyttelse, hvor de ere til den Anklagedes Bærn og Frelse.

Det er fra dette Standpunkt, at jeg først og fremmest skal tillade mig at henlede D. Majestæts allerhøieste Opmærksomhed paa den trykte Beretnings Beskaffenhed som Bevismiddel.

Saalidet som jeg iforveien havde betænkt, endfige nedskrevet, hvad jeg vilde sige til Svar paa Chr. Rasmussens Bemærkninger, saalidet faldt det mig ind bag efter at foretage Noget, for til en større Kreds at udbrede, hvad jeg der havde sagt. Da imidlertid Redacturen af Laalands-Falsters Stiftstidende ved en fælleds Bekjendt lod mig sige, at han ansaae det for Pligt i sit Blad at give en Beretning om det Pafsereede, og at jeg, der havde taget størst Deel i Forhandlingerne, ogsaa bedst vilde være istand til at affatte en saadan, saa lovede jeg med største Beredvillighed at nedskrive, hvad jeg deraf kunde erindre. Vi toge ogsaa strax fat paa Arbejdet, idet jeg dicerede en Tilstedeværende Begyndelsen til et Referat; men da jeg samtidig dermed maatte gjøre Tilberedelser til den nær forestaaende Afreise og samtale med en Mængde Personer, der indfandt sig for at tage Afsked, naaede vi ikke meget langt. Aftalen blev nu, at jeg skulde sende Resten fra Gronsund, hvor jeg ogsaa efter en høist besværlig Reise i Frost, Storm og Snee, seent ud paa Aftenen fortsatte Redskrivningen; men jeg var saa medtaget af Kulde og Træthed, at jeg maatte opsætte Slutningen, til jeg Dagen efter kom til Marienborg paa Møen. Saaledes er denne Beretning bleven til. Jeg maa herved endnu bemærke, at hvad jeg saaledes nedskrev, ifkun var en reent privat Meddelelse til en anden myndig Mand, som maatte være ansvarlig for det Brug, han deraf gjorde, og som Følge deraf havde uindskrænket Myndighed til deri at udsette, rette og tilføie hvad han vilde, og at Omstændighederne end ikke tillode mig at underkaste mit Manuscript, som stykkevis blev affendt, nogen Revision, hvorved jeg imidlertid stolede paa — i juridisk Henseende — at den Beretning, hvortil jeg leverede Materiale, vilde blive optagen i et Blad, der var underkastet uindskrænket Censur — i stillist Henseende, at mit Manuscript vilde blive giennemgaaet

af en Ben, som jeg udtryffeligt havde bedet derom, og som ogsaa har foretaget nogle Rettelser dert.

En saadan bagefter nedskreven Beretning om et mundligt Foredrag kan ifølge Sagens egen Natur umuligen stemme fuldkommen overeens med det virkelige Sagte. Gjelder dette i Almindelighed i alle saadanne Tilfælde, saa finder det naturligvis dobbelt Anvendelse, hvor Taler er udførlig, populær, og improviseret, hvor den altsaa bevæger sig gjennem forskjellige Tankerækker og afsværende Stemninger, og det i mindre stringente og regelrette Former, men saaledes, som Diebliffets Indskydelse og den levende Berelvirkning mellem Taler og Tilhørere fører det med sig. Naar et saadant Referat tilmed er nedskrevet uden noget Slags veiledende Momenter og under saa ugunstige og forstyrrende ydre Forhold, som her har været Tilfælde, saa er det en Selvfølge, at en virkelig Congruents mellem det Sagte og det Skrevne er en absolut Umulighed.

Noget Umuligt har jeg naturligvis heller ikke under Forhørene kunnet vedgaae. Jeg havde dengang den allerstørste Interesse i at holde saa stærkt som muligt paa Referatet; thi kun derved turde jeg haabe at undgaae Optagelsen af Vidneforhør, som jeg maatte frygte, ikke fordi jeg var mig Noget bevidst, som jeg ønskede at fordølge, og som en Inquisitorisk Undersøgelse kunde bringe for en Dag, men fordi jeg let kunde forudsee, hvad Erfaringen senere kun altsor meget har stadfæstet, at saadant kun vilde føre til stort Besvær for mig og til stor Forvirring for Sagen. Hertil kommer, at denne Beretning baade i Vaalands-Falsters Stiftstidende og i en Mængde Aftryk i forskjellige Blade forelaae den offentlige Bedømmelse, og jeg haaber, at Deres Majestæt ikke vil tage mig den allernunderdanigste Yttring unaadigt op, at det i politiske Sager steds for den Anklagede er en stor

Troft og Beroligelse at have den offentlige Mening til Meddomsmand. Hvorvel saaledes en stærk og legittim Interesse ikke mindre, end den for ethvert mandigt Sind saa naturlige Sky selv for det ringeste Skin af at ville undflye noget Ansvar maatte tilskynde mig til at lægge saa stor Vægt paa Beretningen, som der lod sig forene med Sandhed, saa har jeg dog ikke kunnet „vedgaae“ Andet og Mere, end at denne stemmer overeens med det mundlige Foredrag „i alt Væsenligt“. Vel gif jeg endnu eet Skridt videre, idet jeg tilbød at ville „vedtage“ at svare til det Trykte, som om det Ord til Andet stemmede overeens med det Sagte; men da Forhørbdommeren hertil bemærkede, at det Offentlige ikke saaledes kunde tage Ansvar i Foræring, kunde jeg hertil naturligvis ikke svare Andet, end hvad Deres Majestæt vil have bemærket findes tilført Forhøret af 26de Februar f. N. nemlig: at „en fuldkommen Congruents imellem det Sagte og de „i Beretningen trykte Ord naturligvis i og for sig var umulig, „og at jeg derfor ikke kunde vedgaae, hvad Enhver a priori „maatte vide ikke kunde være Tilfældet.“ Forsaavidt de fleste Vidner have henholdt sig til det trykte Referat, er dette ifkuffet under den selvsamme Reservation, som flere af dem endog udtryffeligen have motiveret omtrent paa samme Maade, som jeg. Mit Tilbud om at ville vedtage den trykte Beretning var naturligvis knyttet til den Betingelse, at man ogsaa fra den anden Side vilde lade det beroe derved, og — conditione non impleta nulla est obligatio. Men selv om jeg endnu kunde ansees bunden ved hiint Tilbud, saa er i alt Fald Begrebet af at „vedtage“ reent civilretligt. Dette var jeg mig ogsaa dengang heelt vel bevidst, men det maa erindres, at jeg i Begyndelsen forudsatte, at min Sag væsenligen vilde blive behandlet under den accusatoriske Processus Former, under hvilke et saadant Begreb vel kunde komme til Anvend-

delse. Senere har det imidlertid vist sig, at Actionen mod mig i Ordets allerfuldeste og allerstrengeste Betydning er bleven behandlet som reent criminel — ja, allernaadigste Konge! i Ordets allerfuldeste og allerstrengeste Betydning! — og jeg maatte derfor feile høiligen, dersom D. Majestæt ikke skulde billige hiin Anskuelse, at i én reen Justitsfag det Offnelige ikke kan tage Ansvar i Forøring.

Saameget staaer altsaa fast, at hverken efter en saadan Beretnings Natur eller efter den Maade, hvorpaa samme er bleven til eller efter mine i den Anledning afgivne Erklæringer eller endelig efter Vidnerens Udsagn Andet eller Mere kan ansees som givet, end „en Overensstemmelse i det Væsenlige“. At Referatet skulde indeholde det mundtlige Foredrags ipsissima verba, er ikke blot ikke bevist, men det er tværtimod udenfor al Controvers, at saadant er en absolut Umulighed, og D. Majestæt maatte derfor, naar der spørges om en hvilkensomhelst Enkeltbed, i høi Grad fravige den i Høiesteret antagne Bevissteori og hævdede Retspraxis, dersom De derom skulde komme til noget andet Resultat end et — Non liquet!

Endnu misligere er Forhørens Beskaffenhed som Bevis.

Det vil ikke være undgaet Deres Majestæts allerhøieste Opmærksomhed, at allerede den blotte Beslutning, at Indholdet af et for længere Tid siden holdt Foredrag skulde søges oplyst ved Forhør over de derved Tilstedeværende, har gjort et almindeligt, et dybt, et varigt Indtryk. Og hvor naturligt! Jeg troer ikke at forurette Nogen ved at paastaae, at der i Deres Majestæts Riger og Lande ikke gives nogen Mand, som kunde være tjent med, at enhver Yttring, han ved en eller anden Leilighed maatte have brugt, ved Tingsvidne skulde søges constateret, og et saadant Skridt maatte saameget

mere forurolige Gemytterne, som det — mig bitterligt — er det første Exempel, der her i Landet er blevet givet paa en saadan Fremgangsmaade, hvis Retmæssighed jeg ingenlunde skal bestride og hvis Hensigtsmæssighed det ikke tilkommer mig at bedømme, men som dog nødvendigvis maatte henlede Tanken paa de Conseqventer, hvortil man ad denne Vej kunde geraade, og paa de Misbrug, som til andre Tider og paa andre Steder dermed ere drevne. Og hvor nær laae ikke den Betragtning, hvormegen Forvirring og Uret der under en saadan Inquisition kunde afstedkommes, jeg vil ikke sige ved aabenbare Dandskab — thi denne Tanke er saa afskyelig, at jeg ligesaa lidet kan beqvemme mig til at forfølge den videre, som jeg drifter mig til at benegte dens Mulighed, — men selv ved den blotte Misforstaaelse! Dette har Erfaringen ogsaa stadfæstet. I et væsentligt Punkt har Misforstaaelsen denne Gang gjort sig gjeldende med saa absurd Plumphet, at det er lykkelig at gjøre den uskadelig. Jeg skal følge Generalfiscalens Exempel ved ikke at gaae ind paa de Betragtninger, hvortil dette frembyder saa rig Anledning. I andre mindre vigtige Henseender vil Deres Majestæt overalt i Forhørene opdage Misforstaaelsens Fodspor. Og dog, allernaadigste Konge! tør jeg freidigen paastaae, at naar der ikke findes mere Modsigelse og Forvirring, end Tilfældet er, saa maa dette for en ikke liden Deel tilskrives den heldige Omstændighed, at den formeentlige Forbryder denne Gang var en Mand, som er besjælet af den dybeste Respect for Sandhed og Ret.

Et Forhør, hvis blotte Optagelse var saa betænkelig, saa farlig, saa mislig, kan i sine Resultater umulig være paalideligt

At følge og nøie at forstaae et længere Foredrag er allerede i og for sig temmelig vanskeligt for den deri Uvede. Her bestod Tilhørerne for største Delen af Mænd, hvem det

omhandlede Gmne vistnok lige saa lidet er uforstaaeligt som vedkommende, men det maa dog indrømmes, at dette gif noget udenfor den Kreds, hvori deres Tanker dagligen bevæge sig med den Letthed og Sikkerhed, som kun Øvelsen kan give. Jeg behøver derfor ikke at bringe i Anslag, at Foredraget var temmelig udførligt og fuldkommen uforberedt, — jeg behøver ikke at henvide til al den tilfældige og locale Forstyrrelse, en saa talrig Forsamling maatte medføre, for at gjøre det indlysende for Deres Majestæt, at, naar der tales ikke om det væsentlige Indhold og totale Indtryk, men om den hele brogede Række af specielle Enkeltheder, allerede under Opfattelsen Meget maa være tabt og forvansket.

En ny Vanskelighed møder, saasnart der bliver Spørgsmaal om at erindre det Hørte. Deres Majestæt vil have bemærket, at Forhørene ere optagne 5 til 9 Uger efterat Taler blev holdt, og det kan saaledes umulig være andet, end at Meget, som i det første Øieblik stod klart for Tilhørerne, i den lange Mellemtid maa være falmet og udblettet i deres Hukommelse, og det saameget mere, som de ikke strax bleve varslede om at drages det Hørte til Minde. Senere, da Forhørene berammedes, har dette givet Anledning til saamegen Taler frem og tilbage om hvad jeg skulde have sagt og ikke sagt, at Vidnerne tilsidst selv ikke kunde vide, om det, som de syntes at have hørt, var Noget, de havde hørt af eller om mig. Saaledes har f. Ex. Forvalter Møller af Skjærringe, efter først at have forudskiftet den Bemærkning, „at det er ham umuligt med Visshed at kunne giengive enkelte Ord af de holdte Taler efter saa lang Tids Forløb, da det med Hensyn til disse Ord saa væsentligen kommer an paa den Forbindelse, hvori de ere fremsførte,“ udtrykkelig tilføiet: at han „efter den Tid har hørt saamange forskjellige Relationer om det Paasævede, at ogsaa dette har virket forstyrrende

„paa hans Grindring deraf.“ Jeg selv har havt Leilighed til i denne Henseende at gjøre en personlig Erfaring. Det vil være i Deres Majestæts allerhøieste Grindring, at jeg under et af Forhørene leilighedsvis har anført: at jeg havde været mig ved at svare en Bonde, som tidligere havde været indkaldt til Forhør, paa dennes Spørgsmaal om, hvilket af tvende opgivne alternative Ytringer jeg ved mit Foredrag skulde have brugt, idet jeg gjorde Spørgeren opmærksom paa, at han skulde give Forklaring om hvad jeg havde sagt den 30te Januar, og ikke, om hvad jeg maatte sige nu, da jeg derom blev tilspurgt. Denne min Uengstelighed for at indblende mig i Vidnernes Grindring var naturligvis ikke mere end mit Pligt; jeg anfører det ogsaa kun, for i et enkelt Exempel at paavise, hvad der i og for sig er saare forklarligt, at Vidnerne, efterat være indkaldte til Forhør, have søgt indbyrdes at hjælpe paa hinandens Sukommelse. At de overalt skulde have stød paa samme Betænklichkeit, som hos mig, er vistnok ikke antageligt.

hvad der gjælder om Opfattelsen og Grindringen, finder naturligvis ogsaa Anvendelse paa Sjengtvælsen; selv paa dette tredje og sidste Stadium møder der Meget, som nødvendiggen maa svække Forhørenes Paalidelighed. Jeg skal ikke her gjentage, at Fleertallet af Vidnerne umulig kunde føle sig meget hjemme i de Foresillinger, hvorom deres Forklaring dreier sig, og altsaa neppe stedse kunde have det adæquate Udtryk paa rede Haand selv for det, de rigtiggen havde opfattet og erindret; men jeg skal kun gjøre opmærksom paa, at det er Forhørsdommerne, som tildeels med deres egne Ord have dicteret Forklaringerne til Protokols. Dette er under alle Forhold en væsentlig Ulempe ved Forhørers Optagelse, men bliver det naturligvis dobbelt, hvor disse angaae mundtlige Udtædler. Hvor indgribende Indflydelse

dette kan erholde paa Forhørens Værdi, derpaa vil Deres Majestæt netop i min Sag finde et ret slaaende Bevis, naar De i denne Henseende vil sammenligne de ved Nykjøbing Byting og Falster Birketing optagne Forhør.

Jeg har ovenfor tilladt mig at udvikle, hvor lidet Bægt der kan tillægges den trykte Beretning som Bevisdatum. Og dog er denne nedskreven af mig selv, hvis daglige Tanker og Studier bekræftige sig med de her omhandlede Gjenstande, som ikke er uøvet i Affattelsen af slige Referater, og som selv har holdt den omspurgte Tale; den er nedskreven med et Vidnes Oprigtighed, uden anden Hensigt end saa tro som muligt at giengive det Passerede; den er nedskreven strax, — dels samme Dag, dels Dagen efter —, og med den Bevidsthed, at den væsentligen vilde blive lagt til Grund for en Offentliggjørelse, hvis Rigtighed maatte være mig personlig magtpaaliggende. Forhørene derimod ere optagne over Tilhørere, som nødvendigvis, hvor der tales om Enkeltheder, i mange Henseender maane have hørt stykkevis og opfattet ufuldkomment, — som i Løbet af een eller to Maaneder have glemt Meget af hvad de baade have hørt og opfattet, og som senere have været givne til Pris for mange forstyrrende Indvirkninger, — som endelig have havt endeel Vanskeligheder at overvinde ved at giengive, og navnlig ved til en Protocol at giengive hvad de havde erfaret. Naar Deres Majestæt vil tage alle disse Omstændigheder i allernaadigst Betragtning, da vil det sikkert være Dem indlysende, at et saadant Forhør allerede a priori kan skønnes i sine Resultater at maatte være høist upaalideligt.

Jeg troer ogsaa, at Erfaringen kun alfor meget har stadfæstet dette. Deres Majestæt vil i de Dem foreliggende Forklaringer finde saa mange Uovereensstemmelse, at jeg troer, at min Defensor for Underretten har havt god Føie til den

Bemærkning, at uden den Tillægs aabne Bedgaaelse saa godt som Intet derved vilde være blevet oplyst. Og selv hvor de fleste Vidner ere enige om at have hørt et eller andet specielt Ord, have de enten tilføiet, at de aldeles Intet kunde oplyse om det Sted i Taler og om den Forbindelse, hvori det er brugt, om det s. Ex. angaaer en forsvunden eller den nærværende Tid, om det er for Spøg eller Alvor, at en saadan Udladelse er brugt o. desl., eller de have derom afgivet høist forskellige og modsigende Forklaringer. Jeg vil i det Følgende faae Leilighed til at anføre flere Exempler paa hvad jeg her har sagt, men skal dog strax nævne eet. Næsten alle Vidner have hørt mig tale om Valparcer og Jagtforlystelser; men medens omtrent Halvdelen af dem har forstaaet dette saaledes, som om jeg havde nævnet de dertil medgaaende Omkostninger som Exempler paa de Misbrug, der bleve drevne med Statens Midler, have næsten lige saa mange opfattet det saaledes, at alt saadant var nødvendige Consequenter af Monarchiet, hvis Fornødenheder Nationen med Glæde maatte bestride, selv om de vare store; ja et af Vidnerne, der tidligere havde forklaret Sagen paa den førstnævnte Maade, har senere, — da han kom i Tanke om, hvorlunde jeg i umiddelbar Forbindelse dermed spøgende havde bemærket, at, dersom jeg havde Raad dertil, vilde jeg bede de Tilstedeværende til Val, saamange de vare, — udtrykkelig berigtiget sit Udsagn derhen, at Valler og Jagtforlystelser vare nævnte som en naturlig og sædvanlig Følge af Hofholdninger, hvortil der Intet var at erindre. Jeg troer at begge Dele vilde være fuldkommen lovmedholdelige; men i hvert Tilfælde er det indlysende, at der Intet er godtgjort derved, at det er oplyst, at jeg har talt om Valler og Jagter, naar Vidnerne om den Forbindelse og den Hensigt, hvori dette skal være skeet, ere saa uenige, eller rettere sagt, ligefrem modsig hinanden.

Ikke mindre betænkkelig end Uovereensstemmelsen er i mange Henseender Oveensstemmelsen. For en finere Kritik vil det end ikke være umuligt, classévis, ja næsten byvis at efterspore en vis Affinitet mellem Forklaringerne, og hvilken Indflydelse Dommerens Dictat kan have paa en saadan Congruents, navnlig hvor man bruger den lidet priselige Fremgangsmaade, at lade det ene Vidne henholde sig til det andets Forklaring, derpaa indeholder, som allerede bemærket, en Sammenligning mellem Bytingets og Virkettingets Forhør det stærkeste Bevis. Forsaavidt navnlig Generalrætsalen har lagt Vægt paa, at ved det Førstnævnte flere Vidner have vedtaget Contorist Wilckens Forklaring, ved jeg ikke, hvad Virkning D. Majestæt vil tillægge den Omstændighed, at han senere i et vigtigt Punkt har forandret sit Udsagn. Heller ikke vil det være undgaact D. Majestæts Opmærksomhed, at et af de Vidner, der saaledes havde henholdt sig til hans Forklaring, ved Confrontationen befandt sig slet ikke at have hørt mit sidste Foredrag, som er denne Sags egentlige Gjenstand, saa at Vedtagelsen altsaa kun angik den første Hoveddeel, som for denne Action er indifferent. Egesom forøvrigt alle, hvorefter her tales, have knyttet betydelige Reservationer til denne Vedtagelse, saaledes turde det med flere iblandt dem være Tilfælde, hvad en af dem udtrykkelig har bemærket, at han ikke kunde indseaae for, at jeg har brugt de selvsamme Ord, som Hr. Wilcken har omforklaret, men at Meningen var den samme, — hvorimod jeg saameget mindre kan have noget at erindre, som det ikke er i Meningen, men kun i Ordene, at Hr. Wilckens Forklaring i enkelte Punkter afviger fra min. Naar jeg ikke under Confrontationen har sønderbrudt denne illusoriske Oveensstemmelse, saa er det skeet af Grunde, der maaskee røbe større Godmodighed, end Klogskab.

Jeg troer saaledes at have godtgjort, at den trykte

Beretning efter sin egen Natur, efter de særegne Omstændigheder, hvorunder den er tilbleven, og efter min og Vidnernes Forklaring derom, ikkun kan antages at stemme overens med det mundlige Foredrag „i det Væsentlige“; — jeg troer endvidere at have bevist, at de optagne Forhør ikke blot i og for sig vare høist betænkelige og farlige, men at deres Resultat efter Forholdenes Bestaandelse maatte være høist upaalideligt, og at Erfaringen kun altfor meget har stadfæstet dette. Saaledes ere de Bevisligheder beskafne, hvorpaa Generalfiscalen har bygget sin Anklage!

Men, allernaadigste Konge! er da denne Bevisets Brøstfældighed noget, der kun tilfældigvis finder Sted ved denne enkelte Sag? Nei tværtimod! Her have vi en udførlig, af den Paagjeldende selv strax forfattet Beretning, — her have vi aabne og fuldstændige Bekjendelser af den Tiltalte — her have vi meget omfattende Vidnesbyrd, — her have vi med eet Ord saa meget og saa stærkt Bevis, som det vel er muligt at opnaae i slige Sager. Ved slige Sager mener jeg naturligvis ikke ubetinget enhver Sag om mundlige Udtalelser — thi hvor der kun er Spørgsmaal om en eller anden kort og bestemt Ytring eller endog blot om et formaliter strafbart Uopvemsord, kan fuld juridisk Visshed opnaaes baade ved egen Bekjendelse og Andres Vidnesbyrd. Men hvor Sagen reises angaaende længere, sammenhængende Foredrag, der er det en nødvendig og inhærent Ulempe, at ipsissima verba ikke kunne reproduceres, der vil en saadan Mangelfuldhed ved Beviset, som den, jeg i min Sag har paavist, altid og nødvendig finde Sted.

Men hvad følger nu heraf? Mon dette: at man i slige Sager skal dømme uden Bevis? Eller maaskee dette:

at man i dem slet ikke kan dømme? Begge Dele vilde være lige absurde, begge Dele ere derfor lige uantagelige. Det kan ikke statueres, at man i mundlige Foredrag kan sige Alt, hvad man lyst, stolende paa, at saadant dog ikke bagefter kan bevises; og saa lidet man kan antage, at det mundlige Ord ikke skulde kunne naaes af Lovens straffende Arm, saa lidet kan man give sig den modsatte Yderlighed i BOLD, ved i saadanne Sager at opgive den store Retfærdighedens Grundfætning, at en lovlig Domsfæddelse forudsætter et fuldstændigt Bevis. Der maa altsaa nødvendigvis kunne paa-vises et tertium, og jeg troer, at det ikke er vanskeligt at finde samme. Hvad der nemlig i saadanne Sager juridisk kan konstateres og hvad der navnlig i min Sag juridisk er konstateret, det er: dels den hele Tankegang, det væsentlige Tankeindhold, — dels Totalbilledet af Fremstillingsformen, Måden, Charakteren, det hele Physiognomi af Talem. Hvad der derimod aldrig kan bevises og heller ikke i min Sag er bevist, det er de brugte Ord, alle de fine Nuancer, Bendinger og Svingninger i Udtrykket, alle specielle Forbindelser og Overgange, kort sagt, den hele Detail. Reglen bliver altsaa vel denne, at saavidt som den juridiske Vissheds naaer, saavidt kan der fældes en vel motiveret og retfærdig Dom, men hvor Vissheden brister, der maa Dommen standse, thi der vilde den ophøre at være velbegrunderet og retmedholdelig. **I Sandhed!** der sker Retfærdigheden fuldkommen Fyldest, naar i den mundlige Tale kun den retsstridige Tanke, den retsbrydende Hensigt straffes, og Retfærdigheden lider intet Afbræk, naar Domstolene maae give Afkald paa at vove sig ud paa et Gebeet, hvor den juridiske Vissheds og den deri hvilende Berettigelses forlader dem. Vistnok aabnes derved det mundlige Ord — vel ikke en ubunden Frihed, men dog et større Raaderum, end der navnlig tilkommer det trykte; men dette

er ikke andet, end hvad man vil gjenfinde til alle Tider og paa alle Steder, under alle Forfatninger og alle Regeringer. Hvad der altid og overalt har gjort sig gjældende, maa nødvendigvis være begrundet i Sagens egen Natur, som er stærkere end Menneskenes Villie, og allermindst vil det kunne komme i Strid med den almindelige Rettsbevidsthed i et Land, hvor en udstrakt Frihed for det mundtlige Ord stedse — hidtil idetmindste — er blevet betragtet som Nationens Odel og Gie.

Denne Talefrihedsactionens eiendommelige Charakter og deri begrundede særegne Fordringer har den Deres Majestæts Prøvelse foreliggende Hof- og Stadsretsdom fuldkommen overset. Generalfiscalen har i de allerhaardeste Udtryk brudt Staven over denne Dom, hvori han ikke oier „mindste Sammenhæng mellem Præmisserne indbyrdes og mellem dem og Conclusionen;“ og naar han sigter den for en „smaalig, sønderlemmende Udstyking af enkelte udrevne Phraser,“ da skal jeg sandelig være den sidste blandt Deres Majestæts Undersaatter, som maatte føle Kald eller Lyft til at reise sig til dens Forsvar. Det forekommer mig nemlig aabenbart, at denne Dom ganske bevæger sig i de Former og Kategorier, som Praxis har indført for Trykkefrihedsager. Hvorvidt det ogsaa i disse maatte være ønskeligt, om der blev set lidt mere paa det Hele og lidt mindre paa det Enkelte, skal jeg her ikke undersøge, men hvad der idetmindste er muligt, det er i Talefrihedsager en retlig Umulighed. Derfor glæder det mig, at denne Dom nu forelægger Deres Majestæts Prøvelse; thi her tor jeg vente at finde det overlegne Overblik, der udfordres til at vurdere det Eiendommelige ved dette nye genus causæ, saavist som her findes Magt og Myndighed til for samme at etablere en ny Rettspraxis.

Det er for at bidrage Mit til at udfinde den Grændse, hvor Visshedens klare Eys taber sig i Tvivlens ujæffe Dæm-

ring, for tilfaldt at forsvinde i Uvishedens Nat, at jeg her har søgt at godtgjøre, at det hverten bliver nødvendigt at proclamere det mundlige Ord's Straffefrihed eller at suspendere Grundsætningerne for Bevis, men at der ogsaa i saadanne Sager kan sælbes en retfærdig Dom, naar den kun holder sig til Talens væsentlige Indhold og aandige Physiognomi, naar den kun afstaaer fra at ville domme om det, hvorom der ikke kan faaes juridisk Visshed — det enkelte Ord.

Derefter vilde det først og fremmest paaligge Defensionen af de foreliggende Bevisdata at reconstruere det holdte Foredrags hele Lankegang, for at undersøge, hvorvidt deri maatte befindes noget Ulovligt. Men da jeg ikke tør forudsætte det som afgjort, at D. Majestæt vil billige de Anskuelser, jeg her har tilladt mig allerunderdanigst at udvilde, og da jeg som Følge deraf ikke tør fritage mig selv for at følge Generalfiscalen i alle de Details, hvorover hans Anklage udbreder sig, saa vilde det kun lede til trættende Sjens-tagelser, dersom jeg her vilde søge at udhøve Hovedtrækene til et Billede, jeg dog bliver nødsaget til senere at udføre i det Enkelte. Derimod skal jeg, forinden jeg gaar over hertil, udbede mig D. Majestæts Tilladelse til, saavel af det trykte Referat, som af det foreliggende Forhør, at fremhæve de væsentligste Punkter, der kunde lede til en Erkjendelse af Talens hele Aand og Charakter.

Generalfiscalen har i saa Henseende appelleret til det umiddelbare Indtryk, som selve Beretningen maatte have gjort paa D. Majestæt, — ja han gaar deri endog saavidt, at han, for ikke at svække dette Indtryk, med Flid har afholdt sig fra at commentere samme. Jeg maa i førstnævnte Henseende ganske slutte mig til min ærede Bederpart: jeg for-

langer ikke Vedre, end at dette totale Indtryk maa erholde væsentlig Indflydelse paa D. Majestæts Dom.

De vil da sikkert ikke have overseet, hvorledes Beretningen begynder med at anprise en „paa Grunde bygget,“ ved „egen Erkiendelse vunden,“ selvstændig „Overbeviisning,“ hvorledes den sætter som sin Opgave at „berigtige Misforstaaelser“ og at „overtydre“ den, som ikke vil slutte sig til nogen Mening, „uden selv at være overbevist om dens Rigtighed.“ Den Tendentis, der saaledes fra først af opstilles, er at indvirke paa Erkiendelsen, og jeg holder mig forvisset om, at D. Majestæt vil finde, at samme heelt igjennem troligen er bevaret.

De enkelte Steder, hvor Ordet mere henvender sig til Følelsen end til Forstanden, tør jeg vel paastaae, at det er til et loyalt og patriotisk Sind og ikke til taabelige Fordomme eller blinde Eidenstaber at det taler. Vistnok aander det Hæle en varm Frihedskjærlighed, og vistnok har jeg saa lidet ved denne, som ved nogen anden Feilighed fornegtet min Overbeviisning, at Danmark trænger til en friere Udvikling af sine Samfundsforhold. Men jeg vil bede D. Majestæt selv at bevare det Spørgsmaal, om de Frihedsideer, der fremlyse af dette Foredrag, ere tomme Abstractioner og udføvende Phantasterier, eller om de have deres Rod i en ganske sund og practisk Livsanskuelse, — selv at afgjøre, om de Ønsker om en høiere Statsudvikling, jeg deri vedkjender mig, gaar ud paa en anarchisk, en revolutionair, en antisocial Omstyrten af alle bestaaende Forhold, eller paa en moderat og organisk Reform. Navnlige haaber jeg, at D. Majestæt vil vilige, at jeg ingenlunde blot har holdt mig til det, der vistnok laae mine Tilhøreres Begreber og Interesser nærmest, — til den materielle Side af Staten, men at jeg har bestræbt mig for, saavidt det stod i min Magt, ogsaa at aabne deres Die

for sammes ideelle Formaal, og saaledes at lade et Glimt af et høiere Menneſkeliv kaste ſit mildnende og luttrende Skær ud over de Forhold, ſom kun deri finde deres ſande Berettigſe og høieſte Indviſe. Ikke mindre vil det finde Deres Majeſtæts Bifald, at jeg ikke har ladet mig friſte til nogen Slags plebeiſk Tanke eller Udladſe. Dette er Noget, hvorfor jeg hele mit Liv har holdt mig ſaa fri, at jeg af Mange anſees ſom en ſlem Ariſtokrat, og jeg er mig bevidſt ligeſaa lidet i hiin Forſamling af Bønder at have fornegtet det Aandens Ariſtokrati, hvilket jeg anſeer for Demokratiets ædleſte Blomſt, ſom jeg her fornægter dette.

I det Hele tør jeg vel uden Ubeſtedenhed forudsætte, at den poliitiſke Grundanſkuelse og det ſtatsborgerlige Sind, der udtaler ſig i dette Foredrag, ere af den Natur, at det ikke vilde ſtaae ilde til med Samfundet og den borgerlige Orden, derſom ſaadanne Begreber om Stat og Frihed vare almindelig herſkende mellem Almuen; og mindſt af Alt tør man vel forudsætte noget Statsfarligt i en Tale, der opſtiller ſom ſit Diemed, „at oplyſe den Ukyndige, at berolige den Uengſtlige, at styrke den Tvivlraadige,“ og ſom ikke beiler til anden Virkning end ved at „overveies i Stilhed og og drøftes i Forening“ at bidrage til „at klare Tanken og varme Hjertet.“

Deres Majeſtæt kjender bedre end jeg de ſtatsoploſende Theorier, hvorpaa det ſidſte halve Aarhundrede har været ſaa frugtbart, og ſom ikke blot angribe Stat og Kirke, men endog antaſte Eiendomsret, Egtteſkab, kort ſagt: Grundpillerne for al ſocial Orden. Jeg beder D. Majeſtæt dermed at ſammenligne et Foredrag, der viſſeligen ikke indeholder Noget, der ikke er baade gammelt og velbekjendt, men kun er et ſvagt Ekko af hvad de ædleſte Menneſker, de

største Tænkere, de anseteste Videnskabsdyrkere, de mest prøvede Statsmænd have baade udtalt og udført.

Jeg vender mig nu til Forhørene.

Forsaaavdt der under samme ere oplyste enkelte Udbladelser, jeg udenfor hvad den trykte Beretning indeholder skal have brugt, da vil det ikke være undgaaet D. Majestæt, at disse bestaae i spøgefulde og billedlige Udtryk, hvilke, som et af Vidnerne rigtigheden har betegnet dem, „kun vare Prydelser paa Talen,“ „der ifkun gjorde et vœbliffeligt muntert Indtryk,“ men „hverken vare beregnede paa at have eller havde nogen videre Virkning paa Tilhørerne“, saa at jeg vel var berettiget til, efterat alle Vidnernes Udsagn derom vare mig foreholdte, at slutte mine Erklæringer derover med „at bede bemærket det Præg af uskyldig Munterhed,“ de saaledes oplyste og vedkjendte Udbladelser havde fremfor det trykte Referat. Men ved Siden deraf indehelde Forhørene ogsaa mere almindelige Oplysninger om mit Foredrags hele aandige Charakter.

Jeg tør ikke forudsætte, at D. Majestæt vil tillægge mine egne i saa Henseende afgivne Forklaringer stor Vægt. Imidlertid kan jeg dog ikke andet end gjentage hvad jeg yttrede strax i det første Forhør, for hvilket jeg blev stillet, at „hvad enten jeg mindes den rolige og oprømte Stemning, hvori jeg selv ved den Keilighed befandt mig, eller den Etvighed og Munterhed, Talen hos Tilhørerne fremkaldte, tør jeg med den fuldkomneste Fervisning erklære, at denne havde et Præg af Godmedighed og Lunc, der modstrider Forudsætningen af en retsstridig Hensigt eller statsfarlig Virkning.“ Vel har jeg ikke kunnet benegte, at mit Foredrag i en vis Forstand vel kunde kaldes agitatorisk; men jeg troede og jeg troer endnu, at dette ingenlunde ubetinget kan fordømmes, og efter alle de Erfaringer, jeg siden hiint første Forhør har gjort,

tør jeg med fordoblet Kraft påstaae, at den Agitation, min Tale kan have fremkaldt hos Hønderne kun var en livligere Tankebevægelse, end den, hvort de sædvanligen befinde sig, og ikke enten en udsvævende Indbildningskrafts eller onde Lidenstaber's Fervescents.

Jo mindre jeg imidlertid kan regne paa, at D. Majestæt heri vil troe mig selv, desto større Betydning tør jeg forvente, at De vil tillægge den vistnok mærkelige Omstændighed, at i denne Henseende samtlige Vidner, uden en eneste Undtagelse, fuldkommen overeensstemmende have vidnet for mig. Da jeg nemlig ved at blive bekendt med det optagne Forhør tilfulde fandt mig bestyrket i den Overbevisning, at det udtalte Ord var hendoet med den Lyd, paa hvis Ringer det bares, og ikke atter kunde fremmanes ved nogen Inqvistors Formler, — da det selv blev mig mere indlysende, at corpus delicti forlængst var nedsunket i Forglemmelsens Grav, og at alle Gfstergravninger i det Høieste kunde fremstaafe enkelte membra disjecta, om hvilke det ikke vidstes, enten det var en Arm eller et Been eller muligens tilhørte et ganske fremmed Legeme: da maatte jeg føle mig tilskyndet til at henvende min Opmærksomhed til det, som maatte have overlevet selve Ordets Undergang, nemlig det blivende Indtryk, som dette havde gjort paa Tilhørerne, — den totale Anskuelse, som disse kunde forudsættes baade klart at have modtaget og bestemt at have bevaret. Originalen var tabt, og kunde ved Ingen Konst mere staafe tilveie; det gjaldt altsaa at fremkalde et Speilbillede, der ved at reflectere fra alle de Tilstedeværendes Bevidsthed kunde giengive de almindeligere Omrids og større Hovedtræk af hvad der selv uigenkaldelig var forsvundet. I dette Niemed har jeg forelagt samtlige Vidner et Par Spørgsmaal, hvorved jeg søgte at constatere min Tales hele aandlige Physiognomi, saaledes som dette

gjennem alle de ydre Kriterier paa dens Hensigt og dens Virkning maatte aabenbare sig for dem; og Alle have de derved afgivet fuldkommen eensstemmige Forklaringer. Dermed bortfalder da ogsaa Generalfiscalens Bemærkning, at dette kun ere lutter subjective Skjøn; thi foruden, at den Maade, hvorpaa en Tale er bleven opfattet, og den Virkning, samme har frembragt, ere objective Momenter af stor juridisk Betydning, tør det vel ogsaa antages, at hvor saa mange forskellige Personligheder, saa uligeartede i Alder, Dannelse, Livsstilling og Livsanskuelse, desuagtet Alle træffe sammen i eet og samme Punkt, der maa Resultatet af saamange, om end hver for sig reent subjective Factorer have en objectiv Gyldighed, der giver al den Visshed, som nogen sinde i menneskelige Forhold kan have.

Det, der saaledes kan ansees for Summen af alle herom afgivne Forklaringer, er dette: „at Lehmanns Fremtræden og Færd, hans Tone, Mine og hele Holdning viste, at han ikke selv befandt sig i nogen mørk og bitter Stemning, og ikke talte i Brede eller i den Hensigt at ophidse Tilhørerne, men at det tværtimod var Kjærlighed til Sandhed og Ret og Velvillie mod Bonden, som derved ledede ham“, og fremdeles: „at Alt, hvad Vidnerne have erfaret hos sig selv eller hvad de have hørt af Andre, saavel i som udenfor Forsamlingen, har overbevist dem om, at Lehmanns Tale ikke har fremkaldt onde Videnskabers Røre, ikke har vakt Brede mod Konge, Regering eller Dyrighed og Lyst til Opsætsighed mod samme, men at tværtimod Talens Virkning var oplysende, oplyvende og opmuntrende.“

I Forbindelse med Ovenstaaende maa jeg bemærke, at da Forholdet mellem den mundlige Tale og det trykte Referat havde tildraget sig den officielle Opmærksomhed, har jeg søgt at godtgjøre, hvorledes de Gæster, der kjendte begge

Dele, have opfattet dette. Paa det Spørgsmaal, jeg i den Anledning har forelagt samtlige Vidner, have Flere, især af Bondestanden, svaret, at dette var noget, som de ei turde indlade sig paa at bedømme; men det store Fleertal har erklæret sig derhen: „at den mundlige Tale var mere munter og godmodig, end den trykte Beretning, som har et mere haardt Præg, fordi den kun gjengiver den tørre Tankegang, ikke den mere lette og livlige Indklædning.“

Dette er Resultatet af Vidnernes Forklaringer, der ere ligesaa overeensstemmende i Indholdet, som varierende med Hensyn til Enhvers individuelle Udtryksmaade. Da jeg i allerunderdanigst Efterlevelse af Høiestretsinstruxen har anset det for rigtigst at afholde mig fra en hvilken som helst Yttring under Sagens Documentation, tør jeg forudsætte D. Majestæts allernaadigste Tilladelse, til i Deres allerhøieste Erindring at tilbagefalde endeel af de Udtryk i Vidnernes Udsagn, som gaac udenfor hvad jeg nys har tilladt mig at nævne som Hovedsummen af deres Forklaringer.

E. J. Philipsen: Lehmanns Ord vare som talte til et Venne-selskab. — G. Jesen: L.'s Tale har Præget af en munter og livlig Underholdning, og hverken fremkaldte den onde Lidenstavers Røre eller var skicket til at have en saadan Virkning. — J. Sidenius: Det mundlige Foredrag var forenet med muntre, godmodige Indfald. — P. H. Pihl: L. talte med milde Læder. — H. Skytte: L.'s hele Udsæende under Talen var mildt og blidt. — H. Bægter: L. saae glad og fornøiet ud. — R. Hansen: L. talte muntert og livligt, og satte Comparanten i en glad Stemning, og til Devis for, at dette var Tilfældet med Flere, anfører han, at flere af Tilhørerne efter Forhandlingen samlede paa Gæstgivergaarden, hvor de drak Kongens Skaal. — L. talte med en munter og glad Mine, saa man kunde læse i hans Ansigt, at han var tilfreds. — D. Nielsen: L.'s Veltalenhed meddelte en Munterhed, som Nvisen ikke kan gjengive; flere spøgefulde Udtryk vakte Latter mellem Tilhørerne. — J. Hansen: L. talte blidt og venligt og i anstændige Udtryk. — E. Larsen: L. talte med Mildhed. — P. W. Wulff: L. brugte mange billedlige Udtryk, som Comparanten ansaae for Prydelser paa

Talen, der hverken vare beregnede paa at gjøre og ei heller gjorde nogen Virkning paa Tilhørerne — L.s Foredrag var meget livligt og fuldt af billedlige Udtryk, som kun gjorde et sieblikkeligt muntert Indtryk og ofte bragte Tilhørerne til at lee, hvorimod det trykte Udtag af Talen ikkun tiltaler Forstanden. — Chr. Rasmussen: L.s Foredrag var muntert og spøgefuldt og bragte ofte Tilhørerne til at lee, og Comparanten mener, at L. gjorde en Velgjerning mod Kongen og Bondestanden ved at oplyse denne sidste — L. talte rask for sig, og snart leende, snart med alvorlig Mine. — H. Rasmussen: L.s Tale var munter og let flydende, og efter det Indtryk at domme, som den gjorde paa Comparanten, var den ingenslunde fornærmende mod Kongen og Regeringen, og bad Compar. udtryffeligen Protocollen tilført som et Bevis herpaa, at han i Forening med mange af Vælgerne, efterat Forsamlingen var hævet, begave sig til Gæstgivergaarden, hvor de i den muntreste Stemning tømte deres Glas med varme Dnsker for Kongen. — H. Boesen: Der forefuldt endel Munterhed i Talen, som ofte bragte Tilhørerne til at lee. Forsvrigt gav den væsentlig saadanne Oplysninger om de Dele af Landets Historie, som kunde være vigtige for Bonden at vide. — E. L. Møller: L.s Tale var spøgende og livlig, og Opt. kunde vel spore, at Forsamlingen i Almindelighed var tilfreds dermed. — T. Ulgaard: L. talte i en munter og godmodig Tone, og Opt. har hørt flere af de Tilstedeværende yttre deres Tilfredshed over hvad de havde hørt. — P. Steffensen: L. talte mildt og blidt, men det Skrevne falder mere fast, end det der er talt i en let og blid Tone. — L. Andersen: L. talte saa spøgefuldt, at man maatte lee deraf, og Opt. kan derfor ikke troe, at han talte i en ond Mening; man kunde ikke troe Andet af L.s Tale, end at han var en sand Bوندهven og Elsker af Bondestanden. — J. C. Drewsen: L.s hele Fremtræden ved denne Leilighed bar aldeles Præg af den Mildhed og Godmodighed, som Opt. er overbeviist om, at Enhver, der kjender ham, maa tillægge ham. Der var i hans Tale hverken Spor af Lidenskab eller Bitterhed, og det Indtryk, Talen gjorde paa Comparanten og de Dnsstaaende, kunde ikke være andet end det loyaleste. I al den Tid, Opt. var nærværende, herskede der mellem de Tilstedeværende som Følge af L.s Ord den uskyldigste Munterhed og Glæde, uden at der var nogetsomhelst Spor til at modsatte Følelser skulde herske blandt nogen af dem. — Det kolde Bogstav medfører, at den hele Beretning faaer et mere alvorligt Præg, end det mundlige Foredrag selv havde, da den Lune og Godmodighed, hvormed L. talte, ikke kan gengives i den skrevne Fremstilling. — N. Hansen: Efter L.s Tone, Mine, Holdning og selve Personlighed under det af ham holdne Foredrag, er Vidnet fuldkommen overbeviist om, at han befandt sig i en rolig, munter og aldeles ikke lidenskabelig Stemning og var besjælet af Lyst til at

meddele sine Tilhørere Dplysning om det, han ansaae for sandt og ret. Det Hele havde et Præg af Godmodighed og Velvillie, og Vidnet bemærkede ikke mindste Spor af nogen mørk og bitter Stemning hos Taleren. Efter hvad Vidnet deels af Yttringer, som hertes i Forsamlingen, deels senere ved Samtaler med mange af Tilhørerne har bragt i Erfaring, var Virkningen paa disse i Almindelighed Glæde over de erholdte Dplysninger, — en festlig, høitidelig Stemning og besindig Dyrskthed, hvorimod Vidnet ikke har bemærket mindste Spor af nogen bitter, lidenskabelig eller illoyal Stemning hos Tilhørerne. Denne Stemning var, om end ikke royalistisk, saa dog i hvieste Grad patriotisk og mindst af Alt oprørsk. — L. J. N. Schiørring: L.s Foredrag vidnede ikke blot om Velvillie, men ogsaa om frimodig Kjarlighed til Sandhed, Ret og Fædreland, og det Liv og Lune, hvormed det holdtes, vidnede om samme gode Stemning, som det syntes at maatte fremkalde hos Tilhørerne. Ligesom det hos Vidnet tjente til at opmuntre og oplive hans Kjarlighed til Fædreland og Medborgere, saaledes har han heller ikke erfaret, at det hos andre Tilhørere har havt anden Virkning, da tværtimod Flere have erklæret, at det ogsaa hos dem har virket oplivende, oplysende og opmuntrende. — E. P. Pontoppidan: Efter Vidnets Skjønnende fremgik L.s Tale ikke af nogen mørk og bitter eller hadefuld Stemning, men af en særdeles Iver, for at gjøre Forsamlingen ret bekendt med den constitutionelle Statsforfatnings gode Sider og dens Fortrin for den absolut monarkiske. Efter hvad der foregik i Forsamlingen kan Vidnet ikke antage, at egenlig onde Lidenskaber vare bragte i Dyrsk ved L.s Tale, men Forsamlingen syntes nærmest at yttre Forundring over de Dplysninger, den erholdt ved Talens Indhold, og Glæde over at den nu havde faaet Kundskab om Et og Andet, som den hidtil ikke havde havt saa nøiagtig eller muligen slet ingen Kundskab om.

Blandt de her refererede Vidnesbyrd maa det være mig tilladt især at henlede D. Majestæts Dyrskomhed paa de fire sidste: af Kammerraad Drewsen, Adjunct Hansen, Katedret Schiørring og Justitsraad Pontoppidan, der er Birkedommer og Politimester over hele Falster Birk og saaledes er det mest officielle Organ, hvorigjennem D. Majestæt kan komme til Kundskab om min Fremfærd paa Falster og sammes Virkning paa de derværende Bønder.

I Forbindelse med det Anførte maa det endnu være mig tilladt at erindre, at de tvende eneste Yttringer i samtlige Forhør, der kunde synes at tyde paa en fra det Ovenstaaende noget forskjellig Dpfatningsmaade, ved nærmere Forklaring ere befundne fuldkommen at stemme overeens dermed. Et af de nyseansførte Vidner, Chr. Rasmussen, havde nemlig i en under det første Forhør fremlagt skriftlig Dpsats om min Tale bemærket, at „det synes ham at det var temmelig frit sagt, men hos ham havde L.s Tale ingen Skade

gjort." Men han har senere, da han af Dommereu blev gjort opmærksom paa den tilsyneladende Strid mellem disse Yttringer og det fordeelagtige Vidnesbyrd, jeg alt har paaberaaet mig, forklaret sine Ord derhen, at ved Udtrykket "temmelig frit sagt" „efter Landboernes Talebrug" skal forstaaes, at L. „talte godt og rask for sig, og at der ikke var noget Skjult i Talen," og at han ved den Bemærkning, „at denne ikke gjorde nogen Skade," har villet antyde, at „forfaavidt den mod L. beordrede Tiltale skulde antages at gaae ud fra den modsatte Forudsætning, da var dette ikke Tilfældet." Præstebonden L. Andersen havde i sin første Forklaring bemærket, at „L.s Tale dengang (da der saaledes om de tydske Baroner) var saa skarp mod Regeringen, at han derom maatte udtale sig for de Hosstaaende," men han har senere efter Dommerens Examination bemærket: „at dette ikke skal forstaaes saaledes, som om Talen skulde have været fornærmelig mod Regeringen, men alene, at det undrede ham." Dette ere de tvende eneste Udladelser, der, hvis de ikke havde erholdt en nærmere Forklaring, kunde synes at tale imod mig. Forinden jeg forlader dette Punkt, maa jeg endnu anføre, at i Anledning af et Par specielt omspurgte, ubvisste Ord, som eet eller to Vidner havde tillagt mig, have blandt Andre Adjunct Hansen og Stiftsphysicus Jessen, forklaret, den første: at de „altfor meget vilde stride mod den dannede og urbane Tone i Foredraget, til at de kunde være overhørte" — den sidste: „i hvor populært L. vistnok stræbte at gjøre sit Foredrag, maa Vidnet dog antage det for umuligt, efter Alt, hvad det hørte, at Ord, som anses forviste fra det dannede Sprog, skulde være undslupne hans Mund."

Saaledes har jeg da tilladt mig at samle alle de Træk, som findes spredte omkring i Forhørene, ved hvilke mit Foredrag og min Fremfærd's hele aandidige Phystognomi kan rekonstrueres; jeg har vist, hvorledes dette har fremstillet sig for de Tilstedeværende, der i dette Punkt forene sig i en Samstemning, som neppe tilstøder nogen Tvivl om Opfattelsens Rigtighed. D. Majestæt kjender bedre, end jeg, de infernalste Oprørsstikfæller, hine mørke, vilde, uhyggelige og fanatiske Natgestalter, som vor Tid skarvis har fødet til Verden. Jeg beder D. Majestæt dermed at sammenligne det Vilde, som lyser Dem imøde af hvad jeg her har anført.

Idet jeg nu skal søge i det Enkelte at godtgjøre, at jeg ikke er skyldig i de mig imputerede Lovovertrædelser, bliver det først og fremmest at undersøge, hvad det er, hvorfor jeg er tiltalt.

Af den D. Majestæt forelagte Actionsordre vil De aller-naadigst have erfaret, at jeg er sigtet for „at have søgt at udbrede Had og Misnøie med Danmarks Forfatning og Maaden, hvorpaa vore Konger have udøvet deres Magt, samt for ved disse og andre Forestillinger at have søgt at formaace de Tilstedeværende til at virke for en Forandring i Forfatningen.“ Hof- og Stadsretten synes imidlertid at have antaget, at jeg tillige er tiltalt for Alt, hvad der desforuden maatte kunne findes at udsætte paa mit Forhold, og støtter rimeligvis denne Formening paa de Ord i Actionsordren, at Generalfiscalen skal tiltale mig „for min ved fornævnte Leilighed udviste Fremfærd og navnlig for ved den af mig holdte Tale at have søgt at udbrede Had og Misnøie“ o. s. v. Spørgsmaalet bliver altsaa, om „Fremfærd“ kan betragtes som et fjerde genus causa ved Siden af de tre andre i Ordren opgivne Ankeposter.

Dette maa vistnok have Formodningen imod sig; thi det er en Actionsordres Pligt, bestemt at opgive de Forseelser, hvorpaa Anklagen skal gaae ud, men „Fremfærd“ er et aldeles vagt og ujuridisk Udtryk, som man sikkert ikke vil finde som et særegent Delict i noget Lands Straffelovgivning. Det er ogsaa indlysende, at Actionsordren vilde mangle al logisk Delingsgrund, hvis den opstillede fire Klagepunkter, af hvilke det ene indbefattede de tre andre. Jeg troer derfor, at dette Ord i Cancelliets Skrivelse ifkun har en stilistisk Betydning, saaledes: at den forudgaaende, temmelig udførlige Beretning om Factum derved resumeres som det, hvorved jeg skal have gjort mig skyldig i de tre andre derefter „navn-

ligen' opførte Forseelser. Men selv om man vil, at dette Ord skal have en mere speciel og specifik Betydning, bliver det dog derfor ikke nødvendigt at antage den Urimelighed, at jeg derved skulde være tiltalt for alt Muligt, hvad der ved og i Anledning af min Reise til Falster maatte kunne lægges mig til Last. Meningen bliver i saa Fald denne: at Domstolene ved Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om jeg er skyldig i de tre mod mig reiste Klageposter, ikke blot skulle tage Hensyn til den af mig holdte Tale, men tillige til min Fremfærd, til mit hele ved den Leilighed udviste Forhold.

Denne Anskuelse haaber jeg, at D. Majestæt saameget mere vil skjænke Opmærksomhed, som den deles baade af Generalfiscalen og af det danske Cancelli, som er den Autoritet, der har udstedt Actionsordren og altsaa vel maa være sine egne Ordts bedste Fortolker. Efterat det nemlig ved Forhørene var oplyst, at jeg deels var Forfatter til den trykte Beretning, deels i mit mundlige Foredrag havde brugt enkelte Udladelser, som ikke findes i denne, indgik Generalfiscalen med en Skrivelse til Cancelliet af 11te Mai f. A., hvori han indstiller, at der „i fornævnte Hensender" maatte meddeles ham „Erteusionsordre", hvilket han endog udtrykkeligen betegner som „fornødent", saafremt jeg derfor skulde tiltales. Da nu aabenbar Tuset vilde have været mindre fornødent, end en Erteusionsordre, saafremt jeg ved den første Ordre allerede var tiltalt for alt Muligt, og altsaa vel ogsaa for hvad jeg i „fornævnte Hensender" maatte have forbrudt, saa er det indlysende, at Generalfiscalen dengang idetmindste har forstaaet Ordet „Fremfærd" saaledes som jeg. Det samme er Tilfældet med Cancelliet. Det svarede nemlig ikke, at jeg ikke godt kunde tiltales for Mere, end for alt Muligt; — nei det tilkjendegav Generalfiscalen i Skrivelse af 14de f. M., at der med Hensyn til Beretningen ikke blev meddeelt ham

Ertenfionsordre, fordi der ikke var tilstrækkelig Grund til derfor at drage mig til særligt Ansvar, og hvad de fremkomne yderligere Oplysninger om mine „Yttringer og øvrige Fremfærd“ angaaer, da „fandt“ Collegiet, at disse allerede vare „indbefattede under den tidligere Ordre.“ Til at finde dette havde Cancelliet vistnok saameget mere Føie, som Generalfiscalen selv havde betegnet det ved Forhørene Oplyste saaledes: at det var „mere truende“ for Forfatningen og paa en „endnu farligere Maade“ raadede til sammes Forandring, end hvad der indeholdes i Beretningen, — altsaa selv efter Generalfiscalens egen Mening maatte falde ind under den Actionsordre, der sigtede mig for at have søgt baade at udbrede Had og Misnøie med Forfatningen og at tilskynde til sammes Forandring. Hertil skal jeg endnu kun føle, at Cancelliet umulig kunde „finde“, at hvad der var oplyst om min „Fremfærd“ var indbefattet under en Ordre, der tiltalte mig for min „Fremfærd“, og at det ikke, saaledes som steet er, kunde sammenstille mine „Yttringer og øvrige Fremfærd“, dersom dette sidste skulde være et selvstændigt genus causæ i Anklageacten, og ikke en Deel af det corpus, hvortil de mig paasagte, specielt opgivne, trende Forseelser skulde være begaaede.

Alf det Anførte vil D. Majestæt allernaadigst see, at baade Generalfiscalen og Cancelliet have forstaaet Ordet „Fremfærd“ i den snevrere Betydning, hvori det maa tages, for ikke at blive en Absurditet. Den hele Forvirring reiser sig ene deraf, at Ordet „for“ her er brugt paa to forskjellige Maader. Jeg er nemlig tiltalt „for“ min Fremfærd, d. e. paa Grund af, formedelst min Fremfærd; jeg er tiltalt „for“ at have søgt at udbrede Had og Misnøie, d. e. som den, der formeentlig har gjort mig skyldig i denne Henseende, og derfor begiæres vederbørligen straffet. Actionsordrens Mening er altsaa, at jeg ved mit hele Forhold og navnlig ved den af mig holdte Tale skal

have søgt: at udbrede Had og Misnøie mod Forfatningen og med de souveraine Kongers Regering samt have raadet til at virke til Forfatningens Forandring. Om jeg har gjort dette, det er dette Spørgsmaal, hvis retlige Besvarelse her foreligger D. Majestæt, men hvad der er udenfor Actionsordren, er udenfor Sagen. Jeg tør saameget tryggere stole paa, at De ogsaa i min Sag vil haandhæve denne vigtige Retsregel, som De ved i sin Tid in terminis at stadfæste Hof- og Stadsrettens Dom i den mod daværende Professor David reiste Generalfiscalaction ved allernaadigt Præjudicat har afgjort, at Actionsordren idetmindste i politiske Sager er strictissimæ interpretationis.

Foraauidt Actionsordren i tvende væsentlige Punkter gaaer ud paa, at jeg skulde have søgt „at udbrede Had og Misnøie“ deels med Forfatningen, deels med de souveraine Kongers Regering, vil D. Majestæt sikkert bifalde Hof- og Stadsretsdommens Formening, at Ingen kan anses for deri at have gjort sig skyldig, som ikke kan siges at have „lastet“ disse Gjenstande i dette Ordts legale Betydning. Generalfiscalen har imidlertid, som han yttre, paa det kraftigste modsat sig denne Fortolkning, mod hvilken han dog, saavidt jeg har bemærket, ikke har anført andre Argumenter, end at Ordene „at laste“ og „at udbrede Had og Misnøie“ godt kunne betegne forskellige Forbrydelser, om disse end i Straf ere fatte ved Siden af hinanden, og at saadant maa antages, — fordi Fdg. 27de Septbr. 1799 § 2 ellers vilde have gjort sig skyldig i en Tautologi og vildledende Evtetydighed, — fordi disse Udtryk efter Sprogbrugen skulle betegne forskellige Begreber, — og fordi endelig Ordene ere forbundne ved Partiklen „eller“, der skal være disjunctiv. — Hvorvidt min ærede Vederpart vil have det betragtet som et Argument, at Cancelliets Actions-

ordre gaaer ud paa „at udbrede Had og Misnøie“ og ikke paa „at laste“, er mig ikke ganske klart; men hvis jeg ikke aldeles har misforstaaet ham, er han saa sikker i sin Sag, at han endog har indrømmet, at jeg ikke har „lastet“ de toende nævnte Gjenstande, mod hvilke jeg derimod efter hans Formening skal have „søgt at udbrede Had og Misnøie.“

Det er med den allerstørste Tilfredsstillelse, at jeg har været Vidne til, hvorlunde Generalfiscalen tillægger dette Punkt saa stor Vigtighed, at han næsten gjør hele Sagens Udfald afhængigt af dette Spørgsmaals Besvarelse. Hvis jeg turde haabe, at D. Majestæt deri vilde dele hans Anskuelse, — saa har jeg vundet min Sag.

De af Generalfiscalen fremførte Argumenter ere af en særdeles let Natur. Han vil sikkert ikke benegte, at vor som andre Landes Lovgivning frembyder Exempler i stor Mængde paa, at eet og samme identiske Begreb er betegnet ved flere ved Siden af hinanden stillede Udtryk, der da skulle tjene til indbyrdes at forklare hinanden; og jeg indseer i Sandhed ikke, hvad Bildebende og Tvetydigt der kunde ligge deri, at „forhaane“ og „udbrede Had og Misnøie“ i den nævnte Paragraph vare tilføiede Ordet „laste“, enten som et Slags epitheta ornantia, eller snarere som yderligere Explicationer af Begrebet „at laste“ og af det Strafværdige og Skadelige i den ved samme betegnede Forbrydelse. Heller ikke frygter jeg Nogens Modsigelse, naar jeg paastaer, at Partiklen „eller“ baade kan bruges og i vort Fødsprog jevnlig bruges — som explicativ; og da endeligen efter almindelig Sprogbrug Ordene „hade og forhaane“ i intet Tilfælde betegne noget Mindre, end det at „laste“, saa forekommer det mig klart, at de af Generalfiscalen anførte Grunde aldeles intet bevise. Naar nu derhos erindres, at Ordet „laste“ i Forordningens epilogus er defineret, og det med udtrykkelig Angivelse af den Grund, „fordi det

er generisk, medens der ikke findes nogen Definition paa „at forhaane“ og „at udbrede Had og Misnøie,“ hvilke Ord dog i lige saa-høi Grad vilde trænge til en saadan, dersom de ikke ved den paa Ordet „laste“ givne Definition eo ipso maatte ansees tillige at være definerede: saa troer jeg, at den hidtil almindelig antagne Mening, at de i den nævnte Forordnings § 2 sammenstillede Udtryk betegne een og samme Forbrydelse, i alt Fald er langt bedre begrundet end den af Generalsifscalen opstillede Fortolkning. At denne Mening er den almindelig antagne, derpaa skal jeg som et enkelt Exempel anføre en Passus af en Hof- og Stadsretsdom*) der har været undergivet D. Majestæts allerhøieste Prøvelse og som jeg formoder i dette Punkt har fundet allernaadigst Billigelse, eftersom den Tilstalte ifkun er bleven straffet overeensstemmende med Pl. 1ste Novbr. 1837 og ikke efter Forordn. 27de Septbr. 1799 § 2.

„Naar den citerede Forordnings § 2 iblandt andet forbyder at laste, forhaane eller at søge at udbrede Had og Misnøie mod Rigets Constitution, i hvilken Lovbestemmelse Udtrykket „laste“ maa betragtes som Hovedordet, og de øvrige nysnævnte Udtryk blot kunne ansees tilføiede for yderligere at karakterisere det Strafverdige i en saadan Ytringsmaade, da har Lovgiveren selv nærmere bestemt det Begreb, han med hiint Udtryk vil have forbundet, idet han nemlig i Forordningens Epilogus har tilkjendegivet — o. s. v.“ —

For at overtøye Generalsifscalen om, at denne Mening ikke er „moderne,“ skal jeg anføre en Passus af et Skrift fra 1801 af nuværende Scheime-Conferenceraad Ørsted**).

*) affagt Lørdagen den 21de Marts 1840 i Sagen Cancelliraad, Procurator Hansteen, Actor, contra Tilstalte, Redacteur af Bladet Kjøbenhavnsposten J. P. Grüne.

**) Forsøg til en rigtig Fortolkning og Bedømmelse over Forordningen om Trykkefrihedens Grændser, dateret den 27de Septbr.

”Artiklen taler om at laste, forhaane, søge at udbrede Had og Misnøie mod de der nævnte Gjenstande. Hovedordet bliver vel her at „laste;“ de øvrige synes blot at være tillagte for nærmere at karakterisere det, der gjør denne Ytringsmaade strafværdig.”

Min ærede Bederpart vil heraf see, at denne Mening er over 10 Aar gammel, og at den i dette lange Tidrum endog har holdt sig temmelig uforandret.

Imidlertid vil jeg indrømme Generalskiscalen alle hans Præmisser. Jeg vil indrømme, at Fdg. 27 Septbr. 1799 § 2 ikke tør antages at have brugt tautologiske Udtryk; jeg vil indrømme, at „eller“ her er disjunctiv; jeg vil endelig indrømme at Sprogbrugen med de omhandlede tre Udtryk forbinder forskellige Begreber: og dog skal alt dette ikke i mindste Maaade svække min Paastand, at Ingen kan antages at have overtraadt den oftnævnte Paragraph, som ikke i Lovens Forstand har „lastet“. Det rigtige Forhold mellem de oftnævnte Udtryk er nemlig uden Tvivl angivet i Forordningens epilogus, netop derved, at Ordet „laste“ er betegnet som „generisk“; at „forhaane“ og „at udbrede Had og Misnøie“ ere altsaa species af det genus at „laste“ (at forhaane = at laste med Foragt, at udbrede Had og Misnøie = at laste paa en lidenskabelig og ondskabsfuld Maaade), og det er da høvet over al Tvivl, at de karakteristiske Egenskaber ved genus nødvendigvis maa findes ved enhver af sammes species. Hermed bortfalder da tillige det forresten aldeles

1799 af Anders Sandøe Drsted. Kbhavn 1801 Pag. 126. (I det nævnte Skrift sluttes de herhen hørende Betragtninger med denne Bemærkning: „men heraf følger, at man uden at støde an mod § 2 kan tillægge de der nævnte Gjenstande enhver Mangel og Feil, der blot vilde gjøre det vanskelige for dem at naae deres Bestemmelse, men ikke vilde gjøre det aldeles umuligt.“)

intetsigende Argument, som Generalfiscalen muligen har villet finde i Cancelliets Actionsordre. Saavist som derfor selv efter almindelig Sprogbrug Ingen kan siges at foragte eller hade det, han in essentialibus anseer for godt og altsaa kun tillægger accidentelle Mangler *), saavist kan Ingen forbyrde sig mod den oftnævnte Paragraph uden at laste. Saaledes bliver det da forklarligt, baade hvorfor dette, som det generiske Udtryk, er defineret, og hvorfor de andre Ord ikke ere det, eftersom de i Virkeligheden i alt Væsenligt ere definerede i og ved Definitionen paa Ordet „laste“, og eftersom de uvæsentlige Nuanceringer i Begrebet, som hver af dem betegne, i alt Fald kun kunne faae en meget underordnet Indflydelse paa Graden af den for det hele genus fælleds Straf.

Sagens Overstion er altsaa principaliter, om jeg kan siges i dette Ords legale Betydning at have lastet de i Actionsordren nævnte Gjenstande, og først hvis dette skulde bekværes bekræftende, vil det være at undersøge, om jeg tillige kan siges at have lastet dem paa en saadan Maade, at jeg kan ansees som den, der har villet vække Had og Misnøie imod dem.

*) I sin Replik har Generalfiscalen indrømmet dette, imidlertid har han dog søgt at redde sin Fortolkning ved at yttre den Formening, at om man end ikke kan siges at „forhaane“ og at „udbrede Had“ uden at „laste“, saa gjælder dette dog i alt Fald ikke om at „udbrede Misnøie.“ At man ikke saaledes kan opløse Udtrykket „Had og Misnøie“ i tvende selvstændige Begreber, behøver intet Bevis, — ad denne Wei kunde man tilsidt komme saavidt, at det blev en Forbrydelse, at „udbrede Nøie.“ Forøvrigt skal jeg her tillade mig den Bemærkning, at jeg har Grund til at antage, at det i min Sag af Høiesteret er afgjort, at Ingen kan ansees for at have overtraadt Fdg. 27 Septbr. 1799 § 2, som ikke befindes at have lastet i dette Ords legale Betydning. Da Høiesteret ikke giver Præmisseser til sine Domme, er det en Selvfølge, at jeg ikke kan paastaae dette med fuldkommen Visshed.

Med den her udviklede Fortolkning baade af Actionsordrens Omfang og af de deri opstillede Anteposters juridiske Betydning for Die skal jeg nu gaae over til en udførlig Analyse af det incriminerede Foredrag. Jeg skal derved følge den trykte Beretning, som er i Deres Majestæts Haand, men paa ethvert vedkommende Sted tillige indflette de Tilfætninger og yderligere Oplysninger, som ere fremkomne under Forhørene. Jeg troer, at dette bedre vil lede til en ordnet Oversigt over det Hele, end ved, saaledes som Generalfiscalen har gjort, at tage hver af Delene for sig; thi Beretningen og Forhørene angaae ikke tvende forskellige Facta, men ere kun tvende Erkjendelsesmidler, hvorigennem Betragtningen skal ledes hen til den rigtige Opfattelse af samme identiske Factum — det mundlige Foredrag.

Diemedet med de første Bemærkninger, som jeg ved hiint Møde paa Nykjøbing Raadstue fremsorte, og som findes i Beretningens 2den, 3die og 4de Spalte, var at udvikle de Grunde, hvorfor efter min Formening Kammerraad Drewsen ikke burde modtage Valget paa Falster. For at dette Raad ikke skulde erholde nogen polemisk Charakter, var det vistnok nødvendigt at forudskikke en Bemærkning om, at efter min Mening baade Vælgerne og den Valgte havde al Anledning til at være tilfredse med hinanden, og at her fandtes, hvad der er Grundtanken i hele det repræsentative System, og Grundbetingelsen for dets Sandhed og Betydning selv paa dets allerlaveste Udviklingsstrin som raadgivende og provindsfelt, — nemlig en virkelig Meningerne's Repræsentation, en Overensstemmelse i de politiske Anskuelser mellem den Deputerede og hans Valgdistricts Majoritet. At dette navnlig var Tilfældet med Hensyn til det store Hovedspørgsmaal, godtgjorde jeg, ved for Drewsens Vedkommende at henvise til hans Tale og Vota i Stænderforsamlingen, og hvad

Eaalands-Falsters Stift angaaer, ved at paaberaabe mig de
 tvende notoriske Facta, Adressen ved Thronskiftet og den
 store Stattebevillingspetition til Stænderne. Dette fremgik
 saa naturligt af det hele Forhold, at Generalfiscalen sikkert
 ikke er berettiget til dert at see et Præludium til den paa-
 følgende Discussion om Forfatningsspørgsmaalet, og jeg skal
 i saa Henseende ikkun tilføie dette, at hvad jeg har sagt om
 Betydningen af politiske Valg ikke blot uimodigelig er rig-
 tigt, men tillige er gaaet op for de falsterke Bønders Be-
 vidsthed, da baade de, der have valgt Drewsen og de, der
 ikke have stemt paa ham, derved væsentligen have taget Hens-
 syn til hans constitutionelle Grundsætninger. Det vil saa-
 ledes — for kun at anføre dette Gne — af Forhørene være
 i Deres Majestæts Grindring, at Chr. Rasmussen introdu-
 cerede sig hos Drewsen med den Bemærkning, at han ikke
 havde givet ham sin Stemme, fordi han ikke med ham var
 enig i Ønskeligheden af en Forandring i Statsforfatningen.
 Uagtet alt det Anførte meente jeg dog, at Drewsen ikke burde
 modtage Valget paa Falster, og gjorde i den Anledning op-
 mærksom paa, at det Spørgsmaal, der her skulde afgjøres,
 ikke var, om Drewsen skulde ind i Stænderne, men hvilken
 af hans Suppleanter der ved Siden af ham skulde indtræde
 i samme. Det var efter den hele Tankegang altsaa uund-
 gaeligt ogsaa at omtale disses politiske Mening, om hvilken
 jeg, saa godt det lod sig gjøre, havde søgt at skaffe mig
 Underretning. Jeg udtalte da i al Vefkedenhed den Fors-
 mening, at Suppleanten i Odsøherred ikke var en Tilhænger
 af den constitutionelle Statsforfatning: — han er nu bleven
 Medlem af Stænderne, og det skulde glæde mig, dersom
 Erfaringen maatte vise, at jeg havde feilet. I alt Fald kan
 jeg forsikre, at der ligesaalidet i mine Ord som i min Hens-
 sigt laae noget Fornærmeligt for en Mand, hvem jeg ud-

trykkelligen bemærkede ikke personligen at kjende. Desuagtet maa jeg endnu et Dieblff dvæle ved dette Punkt.

Det er nemlig ved Forhørene oplyst og af mig vedgaaet, at jeg ved den Leilighed i en let henkastet Yttring har alluderet til, at det i det Hele ikke var blandt de Adelige i det nordlige Sjælland, man skulde søge de varmeste Friheds- og Bondevenner. Hvad jeg derved havde for Die, var de tvrige Bestræbelser, som kort Tid isorveien der vare gjorte for at give Balgene ikke blot blandt Sædegaardseierne, men ogsaa blandt Bønderne en Retning, som jeg efter mine Anskuelser maatte ansee for skadelig; imidlertid folte jeg strax, saaledes som jeg i Forhøret af 7de April har erklæret, at en saadan Hentydning i denne Forsamling kunde blive misforstaaet, og jeg tilføiede derfor vichliffelig og meget udtrykkelligen, at dette ligesaalidet skulde være et Argument mod den omhandlede Mand, som et Angreb paa Adelen i det Hele. Jeg lod det end ikke beroe ved denne in continenti fremsførte Protestation, men bemærkede yderligere, at der blandt Adelen fandtes ikke faa varme og oprigtige Bondevenner, at disse fortjente dobbelt Hoiagtelse, fordi de havde vidst at beseire deres Stands Fordomme, og dobbelt Hengivenhed, fordi de som oftest havde større Leilighed, end de fleste Andre, til at lade deres Interesse for Bøndestanden blive virksom; — ja, for ret at sikke mig mod enhver Mistydning af mine Ord, nævnte jeg som Exempler paa varme Friheds- og Bøndevenner blandt Adelen netop i Laalands-Falsters Stift Familien Reventlow og Grev Frederik Knuth, hvilke jeg omtalte med største Berømmelse, og anbefalede til Bøndernes varme Taknemlighed. Det vil være i D. Majestæts allerhøieste Grindring, at Alt hvad jeg her har anført, er bekræftet ved en stor Mængde Vidners Udsagn, og naar jeg nu for D. Majestæt har gjentaget det, saa er det ikke saa meget skeet

for at værgе mig mod Anklagen, — thi jeg anser det for afgjort, at en almindelig Yttring mod Adelen lige saa vist vilde være juridisk ustraffelig, som den i alt Fald ligger uden for Actionens Ordren, — men for i dette enkelte Exempel at godtgjøre Rigtigheden af min tidligere Bemærkning, hvormeget jeg har frygtet for at connivere med den misforstaaede Demokratiisme, jeg i det mindste hos nogle af mine Tilhørere kunde forudsætte. Dette er det eneste Punkt i mit første Foredrag, som trænger til Belysning, og jeg skal derfor ile til det, der er Actionens egenlige Gjenstand, den sidste Tale, som findes i Beretningens 5te- og 9de Spalte.

Dennes Thema er ikke blevet opstillet af mig selv, men opgivet af Christoffer Rasmussen, til hvis Bemærkninger mit Svar slutter sig baade i Indhold og Form. Den saaledes mig stillede Opgave indeholdes i de Ord: „at de souveraine Konger havde gjort meget for Bønderne og været deres Forsvar mod de Mægtige, og at det derfor var urigtigt at tage Magten fra Kongen og give den til Stænderne.“ Analyseres dette, saa vil det findes, at deri indeholdes trende Punkter, som trængte til Berigtigelse, nemlig:

1) den historiske Bildfarelse, at de souveraine Konger have gjort meget for Bønderne;

2) den logiske Feilslutning, der argumenterer fra de hedengangne Kongers Forhold mod Bønderstanden til Forsætningen.

3) den factiske Misforstaaelse af de constitutionelle Bestræbelsers Betydning og Diemed, som udtaler sig i den derpaa givne Definition: „at tage Magten fra Kongen og give den til Stænderne.“

Om disse trende Punkter gruppere sig saaledes mine

Betragtninger, der naturligtvis ere indledeede og sluttede ved nogle mere almindelige Bemærkninger.

Jeg har ved en anden Leilighed alt gjort opmærksom paa, hvorledes denne Indledning netop gaaer ud paa, at opstille „en paa Grunde bygget Overbevisning“ — „en Overbevisning, der er Frugten af egen Erkjendelse“, som den eneste, der fortjente Afgøelse, i Modsætning til de, „blinde Efternaakere“, der „letfærdigen sige Ja til hvad man siger“, men som Følge deraf ogsaa ere „værgeløse mod enhver Modsigelse.“ Jeg skulde troe, at det Terrain, jeg her har anvist Discussionen, er saaledes valgt, at alle Partier med Glæde burde acceptere samme; — hvad jeg her har sagt er som en algebraisk Formel, som enhver kan forbeholde sig at substituere de bestemte Værdier, han anseer for de rette, men hvis formelle Rigtighed forekommér mig maatte være hævet over enhver Tvivl. Det har derfor ikke lidet undret mig at see Generalfiscalen angribe selv disse Sætninger, hvori han vil see en Bestræbelse efter at lokke Christoffer Rasmussen og hans Parti derhen, hvorhen jeg vilde have dem. Jeg skal ikke spille et Ord paa at begrunde min Forventning, at Deres Majestæt langt fra at see noget dadelværdigt i disse Udladelser, tværtimod vil stænke dem Deres allerhøieste Bifald som det, der enten udtrykkeligen udtalt eller stilltiende forudsat burde være Udgangspunktet for enhver Discussion.

Naar jeg paa dette Sted har betegnet det som Fortrinnet ved en grundig og selvstændig Overbevisning, at den, som besidder samme, ikke blot vil være „aarvaagen og stærk, naar Fristeren kommer med de sagte Tjod og de sletste Ord“, men ogsaa, „rede, naar det gjelder at forsvare sin Tro eller ved eendragtige, lovlige og sømmelige Foretagender at fremme dens Sæit“, saa behøver jeg vel neppe at erindre, at det

Forsvar, hvortil en paa Grunde bygget Overbevisning skal sætte istand, kun er et Forsvar med Grunde — i Modsetning til „de blinde Eftersnakkere“, der ere „værgeløse mod enhver Modsigelse“, og at hvad der tales om ved Foretagender at fremme „sin Overbevisnings Seir“, er sagt i fuldkommen Almindelighed, lige anvendeligt paa Alt, hvorom en paa egen Erkjendelse bygget Mening kan have, og for hvis Realisation der lovligen kan virkes. Imidlertid kan jeg Intet have imod, at det Sagte specielt bliver anvendt paa det, hvorom her nærmest er Tale, paa Forfatningspørgsmaalet. At der ikke kan være noget Lovstridigt i, at de, der holde paa den bestaaende Forfatning — hvilket netop var Tilfældet med Chr. Raasmuusen, hvis Selvstændighed i denne Henseende jeg anpriste — virke for deres Anskuelses Seir, behøver ikke jeg at forsvare; men ogsaa de, der dele min Mening om det constitutionelle Monarchies Fortrin, have mange Midler, hvorved de fuldkommen lovligen kunne arbejde for sammes Fremme. At dette kan skee ved Tale og Skrift, naar samme kun holder sig indenfor de af Lovgivningen opstillede Grændser, viser hver Dags Erfaring. De fleste af mine Tilhørere vare Fædre, og jeg skulde troe, at Børneopdragelsen indeholder et ligesaa lovligt, som mægtigt Mittel til visse Anskuelses Udbredelse, og at jeg altsaa vilde have været i min gode Ret, hvis jeg havde opfordret de Tilstedeværende til at bringe deres Børn en sønlig Udkaarelsees Aand og ikke en Trældoms Aand — atter til Frygt. Forsamlingen bestod næsten udelukkende af Vælgere, og Ingen vil dog vel negte, at Valget af constitutioneltfænde Stænderdeputereds, saaledes som det, der havde foranlediget hele hiint Møde, er den Vej, som selve Lovgivningen anviser det constitutionelle Sindelag. Et Par andre Midler havde jeg selv fort i Forveien nævnet, nemlig Adresser til Thronen og Petitioner til Stænderne, og

det er saaledes indlysende, at der gives Foretagender, ved hvilke ogsaa Tilhængerne af en anden Statsforfatning lovligen kunne virke for deres Overbevisning. Ingen vilde derfor være berettiget til ved saadanne Foretagender at tænke sig noget Lovstridigt, selv om jeg ikke udtryffeligen havde tilføiet, og, som det fremgaaer af Forhørene, med stærk Betoning havde fremhævet, at saadanne Foretagender skulde være lovlige, og ikke blot lovlige, men tillige sømmelige. Stærkere troer jeg ikke at man vil kunne være i Stand til at værges sig mod enhver mulig Mistydning. Dette er, hvad jeg med Hensyn til Indledningsordene har at anføre.

Christoffer Rasmussen havde talt om de souveraine Kongers store Fortjenester af Bondestanden. Jeg svarede hertil, at fra Souverainitetens Indførelse og til henimod Slutningen af forrige Aarhundrede havde den danske Bondestand ikke modtaget Velgjerninger, — følgelig skyldte den Ingen, og altsaa heller ikke de souveraine Konger Taknemlighed for hvad den ikke havde annammet, — følgelig kunde der ikke argumenteres fra hvad der ikke var til. Den bekæmpede Sætning var, som jeg yttrede, en „historisk“ Bildfarelse, som kun „historisk“ kunde gjendrivnes. Jeg indskrænkede mig imidlertid til i saa Henseende at bemærke, hvorledes ved Revolutionen af 1660 vel Adelens politiske Magt blev knækket, men ikke dens Magt over sine Undergivne, — at foruden vor egen Adel endnu mange Fremmede fik Indpas her i Landet, og handlede ilde med Bonden, — endelig at Stavnsbaandet, der traadte istedetfor Bornebskabet, var ligesaa haardt og langt almindeligere, end hiint, idet det blev udvidet til de hidtil frie Jyder og Fyenboer. Dette Afsnit slutter i Beretningen med en i saa Ord sammensatt, almindelig

Skilbring af Bondestandens Kaar i hine længst henrundue Eider (en usfel og forkuet Slægt . . . Slutningen af forrige Aarhundrede”).

Saa let det vilde være historisk at retfærdiggjøre denne sidstnævnte Passus, saa er dette dog noget, der ikke kan paaligge mig her, da jeg, saaledes som jeg i Forhørene gien- tagne Gange har bemærket, ikke i mit mundlige Foredrag har fremført den. Vel har jeg til min store Forundring bemærket, at Hof- og Stadsretsdommen har meent, at saadant desuagtet maatte antages, eftersom jeg ikke skal have skaffet Bevis for denne min Benegtelse. Hof- og Stadsretten maa herved have overset, at der overhovedet ikke høves andet Bevis for, at jeg har sagt, hvad der findes i Beretningen, end min egen Tilstaaelse, og at denne Tilstaaelse med Hensyn til det her omhandlede Punkt netop ikke er tilstede, saa at det altsaa ikke kunde paaligge mig at bevise min Benegtelse, men tværtimod det Offentlige at modbevise samme, hvis disse Udladelser desuagtet skulde tillægges mig. Et saadant Bevis er imidlertid ikke fremkommet, og criminalistisk er det altsaa for mig tilstrækkeligt, at jeg i saa Henseende hverken er confessus eller convictus. Men ikke nok dermed — der høves al den Visdom, som kan forlanges, for at jeg ikke har sagt hine Ord; thi ikke blot giver den Alenhed, der fremlyser af det hele Forhør, mig fuld Adkomst til ogsaa i dette Punkt at vorde troet, men enhver Tvivl maa forsvinde, naar hensees til den Maade, hvorpaa min Benegtelse er fremkommen. D. Majestæt vil nemlig have bemærket, at det var Dommeren i Criminalkammeret, som i Forhøret af 26 Februar f. A. ganske af egen Drift har — som det deri hedder — .examineret mig, hvorvidt jeg i det trykte Referat maatte have fundet Ytringer, som jeg var mig bevidst ikke at have fremført i min i Forsamlingen holdte

Tale", hvorefter jeg først har gjentaget mit Tilbud, „for at undgaae yderligere Undersøgelser, navnlig mod tredie Mand," at ville „vedtage" at svare til Alt, og dernæst, paa speciel Opfordring, har opgivet det her omhandlede Sted som noget, jeg var vis paa ikke at have fremsført ved den omspurgte Leilighed. D. Majestæt vil endelig ikke have overseet, at der i Forhørets Slutning staaer skrevet: „Schmann bad derhos udtrykkelig tilført, at det var uden mindste Foranledning fra hans Side, at han efter Dommerens bestemte Opfordring havde indladt sig paa at omtale, at der i det trykte Referat indeholdtes Noget, som han i Forsamlingen ikke havde sagt", hvorhos det vil være i D. Majestæts allerhøieste Grindring, at et af Vidnerne, nemlig Adjunct Hansen, med sin Ged har bekræftet, at den her omhandlede Sætning ikke er fremkommen i den mundlige Tale. Hof- og Stadsretten har altsaa høiligen feilet ved at antage Noget for juridisk givet, hvorfor der ikke blot ikke er enten Tilstaaelse eller mindste Skygge af Bevis, men for hvis Modsatte der haves fuld Visshed.

Grunden, hvorfor jeg med saa stor Bestemthed erindrer ikke at have brugt disse Udladelser, er fordi jeg har nedskrevet dem — som jeg i et af Forhørene har bemærket — „i den Nødvendighed at maatte udfylde en Lacune i min Grindring." Jeg har nemlig paa dette Sted anført enkelte Smaatræk om hine gamle Eiders Forhold, men var ved Beretningens Uffattelse ikke i Stand til deri at bringe ordenligt Sammenhæng — rimeligvis, fordi det kun var sporadiske Apropos, uden særlig, indre Forbindelse — hvorfor jeg ikke vidste at hjælpe mig paa anden Maade, end ved i deres Sted at nedskrive hiin almindelige Sætning. Af hvad jeg ved denne Leilighed kan have sagt, have Vidnerne givet enkelte Stikford, hvilke jeg, forsaavidt jeg var istand til at

mindes dem, ogsaa har vedkjendt mig, uden at jeg dog bedre end Vidnerne har kunnet opgive det Sammenhæng, hvort de vare fremførte. Saaledes erindrer jeg at have brugt den hyperboliske Spøg, at der „i det nordlige Sjælland var bygget saamange Lystflotte, at man kunde staae paa Altarnerne og spille Fierbold fra det ene til det andet;“ ogsaa kan det være, at jeg ved den Leilighed har vedkjendt mig den bibelske Sætning, at „man ikke skal binde Munden til paa den Dre, der tærsker“, i Modsetning til Andre — maaskee henhørende til Dofferne, som „stummede Fløden af“; muligens kan jeg ogsaa om de tydske Indvandrere have brugt Udtrykket: „disse Ravn“. Bevist er derom imidlertid aldeles Intet, da Vidnerne ere i største Bredde med disse enkelte Reminiscenter, og i alt Fald er det vist, at det refererer sig til længst forbigangne Tider. Saaledes kan der siden Indfødsretten ikke være Tale om Fremmedes Begunstigelse, og hvad den formentlig uforholdsmæssige Mængde af Lystflotte i det nordlige Sjælland angaar, er det godtgjort, at jeg derved udtrykkeligen har bemærket, at flere af disse nu vare deels nedbrudte, (f. Ex. Hirschholm og Jægersborg), deels nedlagte (f. Ex. Frydenlund og Sophienberg). Selv Generalfiscalen har ikke lagt mindste Vægt paa disse enkelte „drevne Phraser“, og Alt hvad der ved dem kan siges — vel ikke at være bevist, men dog bragt til en Slags Rimelighed, er: at jeg, ved at omtale Bondestandens flette Kaar i Tidrummet fra 1660 til henimod 1784, har hentydet til enkelte dermed i Forbindelse staaende Træk af hine Tiders Historie, navnlig til den uforholdsmæssige Andeel, som Kongernes Omgivelser have vidst at tilegne sig i dissest Skindom maaskee vel store Gavmildhed, samt til den for Landet skadelige Begunstigelse af Fremmede og overdrevne Byggelyst, som til sine Tider har fundet Sted.

Har jeg nu ved det her Omhandlede lastet den Maade, hvorpaa vore Konger have brugt deres Magt? Jeg anseer det for hævet over al Tvivl, at dette Spørgsmaal maa besvares med et bestemt Nei. Jeg har ikke nævnet eller ved nogen som helst Hentydning specielt udhævet nogen af Danmarks hedenfarne Konger, langt mindre har jeg gjort dem personlig ansvarlige for de Mangler, som have fundet Sted paa den Tid, de regerede. Ivertimod siges det udtrykkelig i Beretningen, at det var „Udelen“, saavel den indenlandske som den indvandrede, der „handlede ilde“ med Vonderne, uden at det engang er antydnet, at Kongerne have kunnet afværge disse Ulemper. I ethvert Tilfælde omtales hine Tidens Regeringer ikkun i Relation til Vondesagen, og kun i Forbigaaende er der hentydet til enkelte mindre væsentlige Mangler, som dermed staae i Forbindelse, uden at det dog siges, at disse steds eller samtidig have fundet Sted, eller at Grunden til samme maa søges i Kongernes Personlighed og ikke snarere i hine Tidens Aand og Omstændighedernes Medfør. Derimod lades det uafgjort, om ikke de samme Konger i andre Henseender have regeret til Landets Bedste, om de ikke f. Ex. have fremmet Videnskab, Kunst og Folkets religiøse og intellectuelle Uddannelse, om de ikke have udøvet store Bedrifter baade tillands og tilvands, og med ikke mindre Kløgt ledet alle Statens diplomatiske Forhold, om de ikke have været ivrige Befordrere af Handel og Industri og nidkjære Beskyttere af Borgerstandens Opkomst, og saa fremdeles. Jeg har saaledes ikke omtalt og altsaa heller ikke lastet deres Regering i det Hele, men kun berørt deres Forhold til en enkelt Stands Interesse, — jeg har ikke sagt, at der under deres Regering ikke fandtes Borger sikkerhed og Borgerfrihed og Almeenvel, især efter de Begreber, man dengang gjorde sig om disse Gjenstande, men kun, at Hoffolket og

Fremmede prospererede, medens Bondens Kaar kun vare ringe. Og alt dette har jeg ikke sagt for, som det hedder i Skougaards Dom, at sige en umotiveret Bitterhed, men for at berigtige en factisk vildfarende Paastand, som var bleven fremsat, og for saaledes at imødegaae en derpaa bygget, logisk urigtig Slutning. Det er saaledes evident, at jeg ikke i Ordets legale Betydning har lastet, og følgerig heller ikke søgt at udbrede Had og Misusie mod de hedenfarne Kongers Regering.

Dette har ogsaa den Deres Majestæt foreliggende Hof- og Stadsretsdom udtrykkeligen erkjendt; den siger: „Tilfalte kan ei antages at have i den legale Betydning lastet den Maade, hvorpaa vore Konger have gjort Brug af deres Magt.“ Og dog, allernaadigste Konge! dog har denne Dom troet at kunne forsvare at straffe mig for disse Udbudelser, og har ved den Heilighed udtalt den høist mærkværdige Paastand, at det „naturligvis“ ikke kan disculpere mig „at det paagjældende Tidsrum nu tilhører Historien.“ Allernaadigste Konge! I Videnskabens, i Sandhedens og Retsfærdighedens Navn haaber og venter jeg, at Deres Majestæt vil kuldfaste denne Paastand.

Hof- og Stadsretsdømmens Præmisser med Hensyn til dette Punkt, at mine „Ytringer ere af den Veskaffenhed, at de maae paadrage mig Straffeanstvar“, og at jeg har „omtalt vedkommende Regenters Virksomhed paa en utilbørlig Maade“, ere af den Veskaffenhed, at en egenlig Gjendrivelse er umulig, og siden jeg er dømt „efter Lovgivningens Analogi og Grundfætninger“, seer jeg mig ogsaa ude af Stand til at underkaste den Retshejmmei, hvorpaa denne Fordømmelse er bygget, nogensohmhelst juridisk Kritik. Jeg vil derfor lige frem vende mig til Pointen i det hele Spørgsmaal og paa- staac, at selv om jeg havde lastet de en historisk Fortid til-

hørende Regeringer, vilde jeg ikke have gjort Andet, end hvad der er min, som hver Mands gode Ret, og at jeg selvfølgelig maa være angerløs og fri for Nogens Paatale, naar jeg, saaledes som Hof- og Stadsretten selv antager, ikke engang har lastet dem, men ifkun omtalt dem paa en Maade, som man har behaget at finde utilbørlig.

Jeg indrømmer, at man kan laste forhenværende Regeringer saaledes, at deri indeholdes en Lasten af Statsforfatningen. Et Exempel herpaa indeholder netop den af mig forhen nævnte Dom over Skougaard; thi naar denne har sigtet Frederik den Tredie for at have „ranet“ Souveræniteten, saa er dette et Angreb paa vor Forfatnings retlige Eksistens, hvis Strafbarhed ikke kan bortfalde derved, at Beskyldningen nærmest er stilet mod primus acquisitor. Men jeg har, saaledes som Hof- og Stadsretsdommen udtrykkelig erkiender, „hverken implicite eller explicite tilkjendegivet“, at de af mig ved de souveraine Kongers Regering udhævede Mangler vare „uadskillige fra det absolute Monarchi“; jeg har ikke angivet dem som inhærente Qualiteter eller nødvendige Conseqventser af Forfatningen. Dvertimod var Diemedet med hele denne Deel af min Tale, saaledes som jeg senere vil komme til udførligere at udvikle, netop, at bestride en saadan Identificati- on, ved at vise, at Kongernes Forhold til Bondestanden hidrører fra ganske andre Grunde end fra Forfatningen. Jeg har altsaa, som Hof- og Stadsretsdommen selv har erklæret, ved den Maade, hvorpaa jeg har omtalt Kongernes Regering, ikke indirecte lastet Forfatningen.

Jeg indrømmer endvidere, at det in concreto stundom kan være tvivlsomt, om en vis given Tid er hjemfalden til Historien og navnlig vil jeg ingenlunde paastaae, at en Konges Død ubetinget voldgiver hans Personlighed og hans Regenthandler til Kritikens fulde Frihed. Men her tales

om en Tid, der ikke blot ligger hiinsides Kong Frederik den Sjettes Regerings Tiltrædelse, men selv hiinsides den Dag, da han som Kronprinds fik Andeel i Statens Styrelse; her tales om en Tid, der ved et Mellemrum af 60 Aar er fjernt fra vore Dage, og som ikke mere staaer i directe Sammenhæng med Nutiden, dens Personer og Interesser.

Eigesom det derfor er afgjort, at mine Bemærkninger udelukkende ere at betragte som historiske, saaledes er det høvet over al Controvers, at de angaae en historisk Fortid. Og her paastaaer jeg da, at jeg vilde have været berettiget endog til at laste hiin Tids Tildragelser, og jeg slutter a majori ad minus, at jeg dobbelt maa være berettiget til at sige, hvad jeg har sagt, siden jeg har bevist, og Hof- og Stadsretten erkjendt, at jeg ikke engang derved har lastet Noget.

Dette følger allerede af Sagens egen Natur; thi uden en saadan Frihed vilde al Historie være en Umulighed, og derved ikke blot Videnskaben krænket i sin hellige Ret, men ogsaa Folket, som min Defensor for Hof- og Stadsretten har bemærket, være berøvet „det eneste Middel til at læse Sandheden i de forgangne Tiders Speil, — den eneste Maalestof til at erkjende saavel det Gode som det Slette i det Bestaaende, uden hvilken ethvert Folk maatte gaae under enten i blind Forgudelse af det Bestaaende, eller i taabelig Misfornøielse med det, som ikke svarede til selvskabte Idealer.“ Det følger endvidere deraf, at det intetsteds er forbudt, hverken i vor eller i noget andet civiliseret Folks Lovgivning. Navnlig har Fdg. 27 Septbr. 1799 § 2, som Generalfiscalen her vel nærmest maa antages at have for Øie, ikke blot ikke forbudt at laste, hvad der tilhører Historien, men den har tværtimod ved kun at tale om Kongens (det er: den nu regerendes) Regering (det er: den nuværende) indirecte aner-

kjendt, at de hedenfarne Regenters Færd henhører for Videnskabens, for Kritikens Forum. Det følger endelig deraf, at den Frihed, som Sagens Natur, Sandhedens og Videnskabens Hellighed og alle Tidens Praxis fordrer, og som intetsteds i Lovgivningen er formeent os Danske, ogsaa hos os hidtil stedse har været brugt — ubehindret og upaataalt! Som et enkelt Exempel herpaa har min Sagfører for Hof- og Stadsretten fremlagt et af en Bønde i Laalands- Falsters Stift til gratis Uddeling foranstaltet Optryk af et Par Artikler i Dagbladet „Fædrelandet“, der omhandler den samme Gjenstand, som denne Deel af mit Foredrag, — kun at saadant er gjort i ganske anderledes stærke og haarde Udtryk, end dem, jeg har brugt. Da et Uddrag af de mest fremskikkende Steder, der saaledes tredie Gang upaataalt ere passerede Autoriteternes Tilsyn med Pressen, er i Deres Majestæts Hænder, skal jeg ikke opholde mig med at oplæse samme. Derimod skal jeg tillade mig at tilføie nogle enkelte Exempler paa, at den Frihed, man nu vil gjøre mig stridig, stedse saavel i ældre, som i den allernyeste Tid, uhindret er bleven benyttet, og det i en ganske anden Udstrækning, end dette er skeet af mig. Jeg skal vælge Steder, der omhandle netop de af mig berørte Punkter og af Skrifter, der støtte sig til store og anerkjendte Autoriteter.

Jeg skal saaledes af den bekjendte Historieforfatter Niegels*) give et Par korte Citater om Landbosforholdene og eet, der omtaler den tydske Adels Forhold ved det danske Hof:

„Bonden blev ved Regeringens Forandring paa ingen Maade hjulpen af sin Nød, men snarere dybere nedsynket deri; haarde ere mange Forordninger imod denne uskyldige

*) Forsøg til Femte Christians Historie af N. D. Niegels. Kbhvn. 1792 Pag. 134, 602 og 810.

Stand. Regeringen ynkedes ikke over hans usle Tilstand, gjorde ikke et Skridt for at opbjielpe ham; han blev bortstustet, bortsolgt som Slave.*

„Ikke kan man kalde det Land lykkelig, eller vel styret, hvor de arbejdende Stænder kæmpe imod høiere Stænders Overmod og Puffen paa umenneskelige Rettigheder, som ere erhvervede og forsvares ved Armeer, og gaae ud paa at holde alle de ringere i Udselhed, og at berige sig med disses Svæd.“

„Stort og smagfuldt var det ved Christians Hof, at de tydske adelige Hofbetjentere holdte prægtige Equipager, mange Betjentere, ja af alt dette vel firedobbelt, prægtige Jagthunde, hvorpaa gaves Bønderfamilier i Bytte, kostbare Geværer, hvorfor bortgaves hele Kirkestænder og **Net dermed at falde Præst.**“

Ingen har i haardere Udtryk dadelte de forrige Kongers Forhold mod Bøndestanden, end de Skribenter, der, saaledes som jeg, i Modsetning dertil have fremhævet det Fortjenstlige i hvad der i Slutningen af forrige Aarhundrede stete til sammes Ophjælpsning. Som et enkelt Gempel skal jeg for D. Majestæt oplæse et Par Linier af en Mand, hvis Navn jeg haaber endnu den Dag i Dag vil have en god Klang i denne Forsamling, nemlig af Deputeret i det Kongelig danstke Cancelli, Generalprocureur og Høiesteretsassessor Christian Colbjørnsen *), som, efterat have omtalt Bøndestandens

*) Betragtninger i Anledning af endeel jydsk Jorddrotters Klage til H. K. H. Kronprindsen over deres Eiendommes Krænkelse, ved Forordningen om Bøndestandens Frigivelse fra Stavnbaandet til Godserne, og de flere udkomne Lovgivelsler om Bøndernes Rettigheder og Pligter. Helligede den oplyste Mennesselighed, den borgerlige Frihed og det danstke Folk af Christian Colbjørnsen, Kjøbenhavn 1790, Pag. 63.

Skjæbne under de foregaaende Regeringer, slutter disse Betragtninger med følgende Ord:

„Saaledes stod det nu tilsidst kneisende, dette Ufrighedens Palads, ziret med herlige Paaskrifter, ligesom hine Menneske=Offringernes Templer, hvis udbortes Majestæt blændede Diet, saa at Mængden ikke blev vaer, at **Grumhed var den Guddom, for hvis Alter vanrødig Overtro knælede.**“

Skulde D. Majestæt maastke lægge mindre Vægt paa disse Exempler, skjønt de ere laante af en ansæet Historikskriver og af en daværende Generalprocureur, Cancellideputeret og Høiesteretsassessor, fordi de hidrøre fra en Tid, da Fdg. 27 Septbr. 1799 endnu ikke var udgiven, saa skal jeg tilføie et Citat af et Skrift, som udkom netop i den Periode, da nyservante Forordning anvendtes med den allerførste Strengthed. I Aaret 1805 indlede den daværende Professor, nu Conferentsraad Engelstoft en Afhandling *) om „den danske Vondestands Kaar under Frederik den Fjerde“ paa følgende Maade:

„Paa en Tid, da den talrigste Deel af den danske Nation sukke under et fornedrende Nag: da Vondestanden, forðum fri og hæderlig, var givet til Pris for vilkaarlige Undertrykkelser og Mishandlinger: i hine Dage, før Vondens Tyranner endnu øinede noget optrækkende Uveir, før Lovens Medhyk endnu havde opvakt Egennyttens tillidsfulde Klager: gaves der stedse i vort Fædreland Mænd, som levende følede, hvor uværdigt det var, at Simbrers Søner trællede i eget Land, at Mennesker af Mennesker solgtes, byttedes og behandlede som

*) I det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter 1805, 1ste Bind Pag. 382.

Creaturer. Selv Udlændinger vortes af Medlidenshed. Man affrættedes ved Undertrykkernes Magt, og tvungen til Tausshed af en **Censur** o. s. v.*

Slige Exemplers Antal kunde naturligvis forøges næsten i det Uendelige; men for ikke at trætte D. Majestæt, skal jeg endnu kun tilføie et Par, der alle ere hentede fra den allernyeste Tid.

Saaledes hedder det i den af afdøde Ingenieurcapitain Adolf Fibiger forfattede „Historisk Læsebog for Bønderstanden“*), der er bleven antagen af en Comitee, bestaaende af Statsraad Estrup, Provst Birch, Kammerraad Drewsen og Professorene Velschow og Engelstoft (den yngre), udgivet af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug, og i mange tusinde Exemplarer uddeelt over hele Landet, navnlig ogsaa til Bønder, som følger:

„Det skal nu vides, hvorledes Stavnssbaandet i Forbindelse med Høveribestemmelserne, Tiendes Ydelse i Kjørvæn, Skolevæsenets jammerlige Tilstand og en svlgagtig Rettergangsmaade gav Godseierne Midler til at holde den danske Bønderstand i Trældom.“

„Det er Landets Love, der skulle værne om vore borgerlige Rettigheder — og Landets Love var det, som nedværdigede en stor Deel af det danske Folk til Trælle.“

„Saa ussel var Bøndens Tilstand paa mangfoldige Godser. „Jeg er Træl, jeg trækker til den eller den Hovedgaard“, var en almindelig Talemaade. Bønden vidste, at han var Træl og ikke havde borgerlige Rettigheder; der laae i hans Sind et mørkt Had mod dem, der stode over ham: men saa sløvede og forkuuede vare

*) Pag. 207, 208, 217—218.

de danske Bønder, at de fleste henslede Livet i dorst Egegyldighed for deres eget og Andres Vel. Et saadant Trællesind o. s. v.*

Fremdeles siges der i Candidat Allens „Haandbog i Fædrelandets Historie“, som er bleven belønnet med Efterslægtfælskabets Præmie ved en Comité, bestaaende af Geheimconferentsraad Ørsted, Conferentsraaderne Werlauff og Collin, Biskop Mynster og Statsraad Dehlenschläger, som følger:

„Den talrigste Deel af Danmarks Befolkning, Bønderstanden, sukke i Glendighed og Udselshed.“

„Bonden forblev Træl som før, kun at han senere blev kaldet Stavnsbunden istedetfor Bønder.“

Endelig maa jeg udbede mig D. Majestæts særdeles Opmærksomhed for et Par Linier af den „med flere gode Mænds Bistand“ af Professor Peder Hjort udarbejdede „Læsebog for Borger- og Almueskoler“, kaldet „den danske Børneven“, hvis historiske Deel er gennemgaaet af vor forsigtigste og mest kritiske Historiker, Conferentsraad Werlauff. I denne Bog, der i flere tusinde Exemplarer er udbredt rundt om i Landet, og som almindeligen læses af Børnene i Bønder-skolerne — jeg siger af Børnene i Bønder-skolerne, fortælles der**):

„De souveraine Konger anvendte altfor ofte deres rigere Midler til Glimmer, Hofspragt og andre unyttige Ting; de forlode den folkelige Begyndelse, hvorfra deres Magt var udgaaet.“

„Adelen varmede sig i Hoffolen og beilede til Kongernes Naade uden at frygte Medbejlere; Borgerne, der ikke blev

*) Pag. 574 og 575.

***) Pag. 526 og 595.

vant til nogen Indflydelse paa offentlige Anliggender, glemte snart Haabet om at erholde den, og nød de Smuler, hvormed de Store lønede dem, for at arbejde for sig; **Bonderne vedbleve som forhen at være Slaver.**

Saaledes er den Frihed til at omtale den historiske Fortid, som Sagens Natur fordrer og Lovgivningen intetsteds forbyder, steds og saa hos os bleven brugt. Allernaadigste Konge! der staaer skrevet i Christian den Femtes Lovbog, som der staaer skrevet i Alles Hjerter, at Loven skal være lige taalig og lige billig for alle! Jeg vil bede D. Majestæt at sammenligne hvad jeg her af andre Skrifter har anført med de Udladelser, jeg har brugt, og som Hof- og Stadsretten har fundet „af den Beskaffenhed, at de maae paadrage mig Strafansvar“, jeg vil bede og bønfulde Deres Majestæt, at De vil gjenindsætte Historien i sin hellige Ret ved at omstøde denne Dom.

Idet jeg nu atter vender mig til det anklagede Foredrag, skal jeg i D. Majestæts Grindring tilbagefalde, at jeg havde bestridt Christoffer Raasmusens Paastand om de souveraine Kongers store Fortjenester af Bondestanden ved at bemærke, og i al Korthed at bevise, at denne ikke har modtaget Velgjerninger tidligere end af Frederik den Sjette.

Denne Konge har jeg kun omtalt i denne eneste Relation og har i saa Henseende ikke blot ikke lastet ham og hans Regering, men tværtimod tillagt ham den allerførste Berømmelse for hvad han har gjort mod Bonderne, og i de hjerteligste Udtryk anbefalet ham til deres taknemmelige Ihukommelse. Dette fremgaaer allerede af Beretningen, hvori jeg tillægger ham „stor og hæderlig Deel“ i det „Meget“, der i Slutningen af forrige Aarhundrede skete for Bonden, — roser ham, fordi han „med Begejstring opfattede og troligen understøttede denne

Eag", og minder om, at han „lige indtil sin Død usvækket bevarede sin varme Kjærlighed for Bonden", — hvormed jeg endnu beder sammenholdt, at jeg i Slutningen af det her omhandlede Udsnit betegner ham som en „af Tidsaanden greben og af Folket understøttet, folketsindet Fyrste." Endnu klarere fremlyser alt dette af Forhørene. Og dog har General-fiscalen selv i hvad jeg har sagt om Frederik den Sjette troet at kunne finde en Braad, idet jeg efter nogle Vidners Udsagn, ved at omtale hans Indtrædelse i Statsraadet, skal have yttret, at han dengang var „en Dreng". Deels for at oplyse, i hvilken Mening dette i alt Fald er skeet, deels fordi jeg troer, at den Maade, hvorpaa jeg i det Hele har omtalt Frederik den Sjette, vil være et vigtigt Moment for Defensjonen, maa jeg ubbede mig Deres Majestæts Tilladelse til her at sammensfatte hvad Forhørene indeholde om dette Punkt.

E. P. Pontoppidan havde i det første Forhør forklaret: L. yttrede, at Frederik den 6te ifkun var hartad et Barn og en reen Dreng paa 16 Aar, da han fik Del i Statsstyrelsen, og at det egentlig var de i Avisen benævnte Ministre, man maatte tilregne det Gode, som blev udrettet i den Periode, hvorimod det alene kunde tilregnes Frederik 6 som dengang Kronprinds, at han ikke forhindrede Udførelsen af det Gode. Men dette Vidne har under Confrontationen berigtiget dette derhen: L. tillagde ikke alene Frederik 6 Noes for, at han ikke forhindrede det Gode, men omtalte tillige den Beredvillighed, hvormed han sluttede sig til de Ministre, som i den Tid vare Kongens Raadgivere. Endvidere har han forklaret: L. omtalte i Almindelighed Frederik 6s Regeringstid med Henlyn til Bondestanden med Hsiagtelse og som heldbringende for denne Stand, hvorfor denne ogsaa efter hans Formening skyldte denne Konge særdeles Taknemlighed. — E. J. Philipsen: L. talte med Hengivenhed og Hsiagtelse om den afdøde Kong Frederik 6, og med hjertelige Ord tolfede hvad Bonden skyldte ham, og sagde han, at om Noget vilde dadle ham for hans Færd med Bonden, vilde L. være hans ivrigste Forsvarer. — L. A. Wilken, L. E. Mohr ligedan. — D. Jesen: L. omtalte Frederik 6 med sand Hengivenhed og Hsiagtelse, saa at selv det Udtryk Dreng, som Vidnet erindrede at have hørt, i den Ordfoining, hvori det forekom, ingenlunde var Præget af Modstrid mod de nævnte Følelser. — Købte: L. omtalte Frederik 6 med Hengivenhed

og Høiagtelse, og naar han talte om ham som en Dreng paa 16 Aar, var dette ikke for at forhaane, men for at rose hans Alder og tillige, at han paa den Alder havde handlet roesværdigt ved at følge ældre brave Mænds Raad. — J. Sidenius: L. omtalte Frederik den Sjette med Høiagtelse og Hengivenhed, og naar han i hans unge Alder benævned ham Dreng, stete dette ikke med Haan-
 hed, men paa Grund af hans Ungdom, og tillige for at rose ham for, at han i saa ung Alder havde fulgt kloge og erfarne Mænds Raad. — N. Sidenius: L. omtaler Frederik den Sjette med Hengivenhed og Høiagtelse, og har han brugt Udtrykket Dreng, er det vist ikke steet for at nedfatte ham, men for at rose hans tidlige Virksomhed og Lyst til at gavne. — N. Hanfen: L. omtalte ifkun Frederik den Sjette med Hensyn til Bondestanden, og brugte ved den Leilighed ifkun Ord, som vidnede om Hengivenhed og Høiagtelse for den afdøde Konge. Især forestillede han Bønderne, hvor stor Taknemlighed de skyldte ham for de Velgjerninger, han havde viist denne Stand, hvilket han, nemlig L., mindst af Alle skulde forkleine. — L. J. N. Schierning: Vidnet erklærede med Bestemthed, at Hr. L. med den største Hengivenhed og Høiagtelse omtalte Frederik den Sjettes Fortjenester af Bondestanden, og nævnte blandt andet, at det erindrede, at have hørt Hr. L. erklære, at om Nogen vilde forsøge paa, at forringe eller nedfatte den Hæder, som derfor tilkom ham, da skulde han være en af hans første og ivrigste Forsvarere. — Chr. Rasmussen: Det var en Misforstaaelse at tillægge Kong Frederik den Sjette al Fortjeneste af Starnsbaandets Ophævelse, da han den Tid kun var, som L. sagde, saa ung, at man kunde kalde ham en Dreng i femten Aars Alder, men at han i den Alder var saameget mere at rose, at han vilde tage efter ældre Mænds Raad. — L. talte endel til Kong Frederik den Sjettes Roes. — L. yttrede den Mening, at Frederik den Sjette var en Mand, som Bonden aldrig burde forglemme for hvad han havde gjort for ham, og at Ordet Dreng langtfra var blevet brugt for at nedfatte ham, men for i den omforklarede Forbindelse at rose ham. — H. Rasmussen: L. yttrede sig rosende om den afdøde Konge, omtrent saaledes som Avisen ommelder. — L. brugte følgende Yttring: lad Nogen komme og tale ilde om Frederik den Sjette, saa skal jeg forsvare ham paa det ivrigste. — H. Ulgaard: L. roste Frederik den Sjette. — L. Andersen: L. yttrede, at Frederik den Sjette aldrig burde glemmes af Bondestanden for de Velgjerninger, denne havde modtaget af ham; og det forekommer ham ogsaa, at han sagde: lad Nogen komme og angribe ham for det, han har gjort for Bondestanden, saa skal jeg paa det ivrigste staae paa hans Parti. — P. H. Pihl: Da Talen var om Kong Frederik den Sjettes Fortjeneste af Bondestanden, sagde L., at denne, da han tiltraadte Regeringen, var ung, i en Alder af 16 Aar,

men han har ikke hørt L. benævne ham som Dreng paa 16 Aar, og L. yttrede, at det var at prise ham for, at han i den Alder vilde tage mod saadanne ældre Mænds Raad, som de, Avisen ommelder. — L. yttrede, at Tilhørerne aldrig burde lade Frederik den Sjette komme ud af deres Grindring for det Meget, han havde gjort for Bondestanden. — H. Skytte: Comparanten hørte L. prise Frederik den Sjette. — H. Wæger: Da L. talte om Kong Frederik den Sjettes Fortjeneste af Bondestanden, yttrede han, at sidstnævnte, da han tiltraadte Regeringen, var et ungt Menneſte, og han priste ham for det, der til Bondestandens Bedſte blev udrettet, og yttrede, at det var en Lykke og Velsignelse for Bondestanden, da Stavnſbaandet blev løst. L. nævnte vel de i Avisen anførte Mænd som hans Medhjælpere heri, men han nævnte tillige Kronprindsen som Formand for Stavnſbaandets Løsning. — N. Snekker: Comparanten hørte L. rose Frederik den Sjette for hvad han havde gjort for Bondestanden, da han som ungt Menneſte tiltraadte Regeringen, og Comparanten forstod hans Yttringer ſaaledes, ſom om Frederik den Sjette var Formand for det, der i den Henseende ſete, uagtet han deri blev hjulpen af de i Avisen nævnte Mænd. — N. Hansen: Da L. omtalte Frederik den Sjette, ſagde han, at da denne overtog Regeringen, var han et ungt Menneſte, men Comparanten har ikke hørt denne benævne ham ſom en Dreng paa 16 Aar. Taleren priste ham for det, der var ſket til Bondestandens Bedſte, og ſagde, at han netop var at rose, fordi han i ſaa ung en Alder vilde tage mod de i Avisen anførte ældre Mænds Raad. — L. yttrede, at hvis Nogen vovede at angribe Frederik den Sjettes Fortjeneste af Bondestanden, da ſkulde denne ikke finde nogen varmere eller ivrigere Forſvarer end ham. — D. Nielsen: L. priste Frederik den Sjette, fordi han, da han ſom et ungt Menneſte tiltraadte Regeringen, vilde tage mod ſaadanne ældre Mænds Raad. — J. Hansen: L. yttrede, at Frederik den Sjette lige indtil det ſidſte havde gjort vel mod Bondestanden. — W. W. Wulff: Da L. talte om Kong Frederik den Sjettes Fortjeneste af Bondestanden, yttrede han, at denne, da han modtog Regeringen, var en Dreng af en 15 à 16 Aars Alder, men at han derfor var at prise, fordi han i ſaa ung en Alder vilde tage efter ældre Mænds Raad i ſaadanne viſe og ædle Handlinger, og i det Hele omtalte han i kjærlige Ord Frederik den Sjette med Berømmelse for hvad han havde gjort for Bondestanden, og lagde Tilhørerne paa Hjertet, hvor ſtor Taknemlighed denne Stand ſkyldte den afdøde Konge. Comp troer ogſaa at kunne erindre, at L. brugte den Yttring: Lad Nogen vove at angribe Kong Frederik den Sjettes Fortjenester af Bondestanden, og jeg ſkal paa det ivrigſte og varmefte forſvare ham, eller omtrent i denne Mening yttrede L. ſig.

Af det saaledes Refererede vil D. Majestæt allernaadigst have erfaret, at Vidnerne ingenlunde ere enige om, at jeg skal have brugt Benævnelsen Dreng. Imidlertid skal jeg ligesaa lidet lægge nogen Vægt paa denne Meningsforskjellighed, som derpaa, at jeg talte til Bønder, der ikke med dette Ord forbinde noget Anstødeligt, og at det i alt Fald ikke er brugt om nogen Konge, mindst om nogen nuverende. Det er nemlig hævet over al Tvivl, hvad ogsaa Hof- og Stadsretsdommen har antaget, at hvilket specielt Udtryk jeg end maatte have betjent mig af, dette i alt Fald ikke er sct cum animo injuriandi, men kun som en blot Aldersbetegnelse, — og det i den dobbelte Hensigt, dels for at vise det Uantagelige i, at en Yngling i den Alder skulde have „opfundet eller udført Alt“, hvad der dengang skete i Bøndesagen, dels for end stærkere at fremhæve den Roes, jeg med Hensyn til denne Sag kunde tildele den afbøde Konge, ved nemlig at gjøre opmærksom paa, at han i en Alder, hvor de Fleste kun have Sands for Ungdomsforlystelser, allerede blev greben af saa store og alvorfulde Ideer, og det med saadan Styrke, at han indtil sit Livs sidste Aften usvækket bevarede det velgjørende Indtryk deraf. Deres Majestæt vil, som jeg haaber, i hvad der saaledes baade af Beretningen og af Forhørerne er oplyst om mine Udlæelser om Deres forævede Forgænger, ikke blot ikke finde noget Strafbart, men tværtimod et Bevis paa min gode og loyale Hensigt, og paa min Respect for den Pietet, jeg føler, at Bøndestanden skylder sin hedengangne Velgjører. Derfor har jeg indskrænket mig til at omtale hans Regering i denne ene Relation, og om den har jeg ikke sagt andet end godt.

Saaledes har jeg da belyst og berigtiget Christoffer Rasmussens Paastand om de souveraine Kongers store Fortjenester af Bøndestanden, idet jeg har vindiceret den Roes,

han med Urette havde tillagt dem alle, for den ene, hvormed den med Rette tilkommer; jeg har giendrevet hvad der i hans Udsagn var historisk urigtigt, men indenfor den Grændse, hvori den var sand, har jeg ydet den ikke blot Anerkjendelse, men ogsaa den varmeste Understøttelse.

Hvorfor havde nu Christopher Rasmussen fremført denne Paaastand? Hvad havde han dermed villet bevise? Svaret ligger i hans egne Ord, at det **derfor** var urigtigt at tage Magten fra Kongen, eller, som det hedder i hans egen Forklaring, at **»Bonden burde være den sidste til at indskrænke Kongens Magt»**. Hans Tankegang er altsaa denne: at eftersom de souveraine Konger eller i alt Fald een af de souveraine Konger have gjort saameget for Bondesstanden, saa er dennes Interesse identisk med Absolutismens, — saa maae Bønderne, hvis de forstaae sig paa deres egen Fordeel, og ville sørge for deres eget Læve, ønske og eventualiter virke for den bestaaende Forfatnings Opretholdelse.

Hvorvidt nu Bønderne ved andre Præmisses maatte kunne komme til dette Resultat, har jeg ganske ladet staae ved sit Værd; jeg har kun bestridt den anførte Grundes Beviskraft, — jeg har godtgjort, at der i dette **derfor** ligger en logisk Feilslutning. Elgesom jeg ved de foregaaende Ittringer efter Historiens Vidnesbyrd havde prøvet en fremfat Paaastands factiske Rigtighed, saaledes har jeg her efter Tænkelærens Regler veiet en opstillet Slutnings logiske Gyldighed og dette vilde, selv om jeg havde haft Uret i Realiteten, umulig kunne ansees som lovstridigt. Jeg tvivler imidlertid intet Øieblik om, at naar det allernaadigst maa være mig tilladt, her at analysere den af mig brugte Argumentation, Deres Majestæt da vil erkjende min logiske Kritik

over Christoffer Rasmussens Anførte for lige saa rigtig, som lovlig.

Tildeels var allerede dennes Forudsætning befunden urigtig, og forsaavidt maatte den derpaa byggede Conclusion altsaa falde bort af sig selv. Spørgsmaalet var derfor ikke, om der fra de souveraine Kongers Fortjenester af Bønderne kunde udbrages nogen Slutning, — thi det, der ikke er til, derfra kan heller ikke argumenteres; men det, der skulde undersøges, var ene dette, om man fra Frederik den Sjettes Velgjerninger mod Bønderne kunde concludere til denne Stands Forhold til den bestaaende Forfatning. I saa Henseende maa jeg her strax forudskikke den Bemærkning, at denne Slutning allerede maatte rystes i sin Grundvold ved den Betragtning, at medens Forfatningen havde været den samme under Frederik den Sjette og hans Forgængere, havde Bøndestandens Kaar og Kongernes Forhold mod samme dog været saa yderst forskjellig, hvoraf det vistnok bliver meget sandsynligt, at Grunden til dette maatte søges ikke i Forfatningen, der, som bemærket, havde været den samme, men i andre Omstændigheder, som til forskjellige Tider havde været forskellige. Dette er det altsaa, som jeg skulde bevise.

At Allden til de under Frederik den Sjettes Regering Bøndestanden tilflydte Velgjerninger ikke er at søge i Kongeloven, kunde jeg ikke godtgjøre paa nogen bedre Maade, end ved at vise, hvorfra de da havde deres Udspring. I sidste Instantis var dette aabenbar, som det hedder i Beretningen: „Tiden, Tidsalderen, Tidsaanden — den ved mange ædle og kloge Mænds Tænkning og Tale forberedte, ved Pressen udbredte, ved Begivenhederne styrkede offentlige Mening“, — eller med andre Ord: det attende Aarhundredes Philosophi, den hele philanthropiske Retning i de herskende Anskuelser, den

saa stærkt fremtrædende, almindelige Begeistring for Menne-
 skerettigheder og de lavere Stænders Emancipation. At det
 ikke var Frederik den Sjette, der var „den egentlige Opfinder“
 af denne store Revolution, godtgjorde jeg ved tvende meget
 populære Deviser, deels: at han dengang, da man hos os
 begyndte at iværksætte denne Sag, var i en Alder, „hvori
 selv den mest begavede Mand med den alleromhyggeligste
 Opdragelse umulig selv kunde have enten opfundet eller ud-
 ført alt dette“, deels: at „omtrent de selvsamme Fremskridt
 ere gennemførte paa Steder, der ikke staae under de danske
 Kongers Souverainitet, — i hvilken Henseende jeg kun skal
 fremhæve det ene Exempel, der, som bekjendt, har udøvet den
 allerstørste Indflydelse paa Frederik den Sjettes per-
 sonlige Anskuelse om Bondesagen og paa hvad der under
 hans Styrelse deri hos os er sket, nemlig Kæiser Josephs
 philanthropiske Reformer. Men fordi jeg nu saaledes har
 henvilst til de Høider, hvorfra Emancipationen har udgydt
 sine befrugtende og velgjørende, skjønt til sine Tider og
 saa ødelæggende Strømme over hele Jorden, og deriblandt da
 ogsaa over Danmarks Eletter, derfor har jeg ikke forringet
 den Roes, som tilkom Frederik den Sjette for hans „store og
 hæderlige Deel“ i hvad der dengang blev udrettet; men jeg
 har godtgjort, at denne tilkommer ham personligen og ikke
 den Forsatning, under hvilken han regerede; thi det er ikke i
 Consequens af Kongeloven, og ikke i Kraft af hans Qua-
 litet som souverain Fyrste, men det er som Menneſke, at han
 „med Begeistring opfattede og troligen understøttede den
 Sag“, som Tidsaanden, som Verdenshistorien og Verdens-
 styrelsen havde gjort til huii Tids Opgave, eller, — som det
 paa et andet Sted hedder i Beretningen — det var „ikke
 Gnevældens, men en af Tidsaanden greben og af Folket
 understøttet folkesindet Fyrste“, hvormed det skyldtes, hvad der

dengang skete. At han derfor deler Gren med de „modne, prøvede Mænd,“ der dengang stode ved hans Side, — med „Bernstorff, Reventlow, Schimmelmann, Solbjørnsen og mange Andre, fra hvem Forslagene udgik, og som i Virkeligheden gennemførte dem“, er et Incidentspunkt, hvorved jeg her saameget mindre skal opholde mig, som denne Yttrings Lovlighed er ligesaa indlysende, som dens Rigtighed.

Mit første Argument mod Christoffer Rasmussens Forverling af hvad der under Frederik den Sjette skete for Bønden og den Forfatning, hvorunder det skete, bestaaer altsaa deri, at jeg paaviste og beviste, hvor den sidste og sande Grund til de daværende Reformer er at søge, hvoraf det da maatte fremgaae, at dette ikke er den danske Lex Regia. Mit andet Bevis mod hiin ulogiske Slutning gaaer ud paa at oplyse, at hvad der dengang skete „ville være sket, hvad enten Kongen havde haft Gnevoldsmagt eller ikke.“ Jeg har i saa Henseende gjort opmærksom paa, „at det i og for sig er uantageligt, at de af Folket valgte Mænd kunde være fiendsligsindede mod Folkets Sag,“ — jeg har mindet om, at „vore nuværende Stænder“, der ere et Analogon til „lovgivende Stænder“, langtfra at have „viist sig fiendlige mod Bøndesagen“, tværtimod, „efter lang Stillsand atter have bragt den et Skridt fremad“, (hvilket oplyses ved en Række af Exempler), — jeg har henviist til de store Fordele, de norske Bønder have høstet af den norske Constitution, hvilket Exempel jeg blandt de mange, der i saa Henseende stode til min Raadighed, naturligvis har valgt, fordi det i mere end een Henseende nærmest og naturligt frembød sig til Sammenligning med Danmarks Forhold, — jeg har endelig hentydet til den vistnok ikke tilfældige Kjendsgjerning, at det i Reglen er de samme Personer, der føle varmest for en fri Forfatning og for Bøndestandens Opkomst. Det er de Grunde, ved

hvilke jeg har søgt at gjøre det indlysende, at hvis vi 1781 havde haft en constitutionel Forfatning, da vilde de Bestræbelser for Bondestandens Emancipation, hvorom Regenten, Regeringen, Pressen og den store oplyste og friske Deel af Folket vare enige, deri have fundet — „ikke en Hindring men en Støtte.“ Men, hvis det maatte erkjendes, at hvad der dengang skete, ogsaa vilde være sket under en anden Forfatning — „maaskee lidt langsommere, men da ogsaa noget grundigere og navnlig stadigere fortsat,“ — saa maatte det derved ogsaa være indlysende, at det ikke er Gnevvelsen, hvem Bønderne kunde tilskrive, hvad der dengang blev udrettet for dem.

Hvis Bondestandens Opkomst havde været en Consequence af den bestaaende Forfatning, saa vilde Bønderne maaskee have Ret i at betragte deres Velfærd som betinget af sammes Bestaaen. Men hvis det nu er Frederik den Sjettes Personlighed, hvem Bønderne skyldte, hvad de have opnaaet (forfaavidt dette nogenstunde kan skyldes Enkeltmand), saa er det evident, at den Garanti, de kunde søge i dennes Person, ikke kan være virksom ud over hans Livs Grændse. Dette er Meningen af den paafølgende Sætning: Frederik den Sjettes er død, og alle de Argumenter, som kunde bygges paa hans Personlighed, ere med ham bragte til Graven, — eller med andre Ord: der er ingen logisk Nødvendighed for, at de, der arve Frederik den Sjettes absolute Krone, tillige arve hans Sindelag mod Bondestanden, — det er ikke umuligt, at en af hans Efterfølgere i denne Henseende kan tænke og handle anderledes, end han. Denne Mulighed forudsat, vilde Gnevvelsen af en paafølgende Konge ligesaavel kunne bruges mod Bondestanden, som den af Frederik den Sjettes er brugt til sammes Fordeel, især da ikke blot Kongernes Personlighed efter de menneskelige Ting's Vilkaar kunne være forskellige, men

ogfaa de ydre Forhold kunne tage en for Bøndernes Interesser mindre gunstig Vending. Jeg havde tidligere udviklet, hvor afgjørende Indflydelse baade i Almindelighed det forrige Aarhundredes Philanthropi og de udmærkede Mænd, som dengang stode ved Kongens Side, have udøvet paa Frederik den Sjettes Sindelag og Færd i denne Sag; i Modsætning hertil har jeg paa dette Sted henviist til den Mulighed, at andre Theorier kunde gjøre sig gjeldende og at andre Omgivelser kunde virke i modsat Retning. Naar jeg endog har seet mig i Stand til at antyde den Retning, hvori en saadan Systemsverel maaskee kunde slaae ind, saa er dette, fordi den af mig paapegede Mulighed ikke var siernere, end at man selv i vore Stændersforsamlinger har seet den dukke op, og det netop i en Mand, som efter sin Embedsstilling ikke tor antages at være uden al Indflydelse paa vore Landbosforhold.

Deres Majestæt vil af det Foregaaende see, at jeg har opstillet i Modsætning til hinanden Kong Frederik den Sjette og dennes Efterfølgere paa Thronen, for at godtgjøre, at man ikke fra hiin kan drage nogen Slutning til disse. Istedetfor nu at bruge det almindelige Udtryk „Frederik den Sjettes Efterfølgere“ har jeg specificeret disse ved at nævne Kong Christian den Ottende, den nuværende Kronprinds og dennes endnu ufødte Efterkommere, for saaledes i en stigende Progression at føre Tilhørerne hen til et Punkt, hvor de i alt Fald maatte erkjende det som uvist, hvorvidt Frederik den Sjettes Succesorer om Vondestanden vilde tænke ligesam han, og saaledes bringes til at indsee, at hans — den Ufødtes — Personlighed ikke kunde være nogen Garanti for Fremtiden. Denne i sin Tanke lige saa correcte, som i sit Udtryk uskyldige Sætning har imidlertid under Sagens Drift tildraget sig en saa inflammatorisk Opmærksomhed, at denne,

om end det egentlige Ende omsider er blevet hævet, dog har efterladt sig et Ar, som tydeligt kommer tilsynne i Hof- og Stadsrettens Dom, der i dette Punkt har fundet mig strafskyldig. Som Følge deraf kan jeg ikke undgaae at trætte Deres Majestæt ved af Vidnernes Forklaringer om dette Punkt her at sammenstille, hvad der til Sagens Bedømmelse er nødvendigt.

E. P. Pontoppidan: Efterat have omtalt hvad der var udrettet til Fordeel for Bøndestanden under Frederik den Sjettes Regering, yttrede L.: Men nu er han i alt Fald død, og vi have faaet en anden Konge, om hvem det endnu er uvist, hvorvidt han vil udrette Noget til Fordeel for Bøndestanden. Jeg troer det ikke. — Vidnet hørte ikke vor nuværende Konge omtale anderledes, end under Forhøret forklaret, og saaledes, at om Frederik den Sjette ogsaa, som L. selv antog, havde gjort meget for Bøndestanden, saa kunde man herfra ikke slutte til hvad de efterfølgende Konger vilde gjøre. — G. J. Philipsen: Da L. omtalte, at Kong Frederik den Sjette var død, og at vi nu havde faaet en ny Konge, sagde han: Troer De, at Bønderne kan vente det samme af vor nuværende Konge, som af Frederik den Sjette, hvorpaa han gjorde en liden Pause, og derpaa svarede: De tier: jeg troer det ikke. — Senere berigtiget saaledes: det var ikke directt efter L.'s Udtryk om hvad Bønderne kunde vente af vor nuværende Konge, at L. gjorde en Pause og brugte de Udtryk: De tier, jeg troer det ikke; men disse Udtryk bleve brugte, efterat han havde omtalt Kronprindsen og hans usødte Efterkommere, hvilken Omtale blev fortsat i Forbindelse med Udtrykkene om Kongen. — Der blev ikke talt Noget om vor nuværende Konges Regering, enten Nors eller Daddel, uden hvad der blev talt i Henseende til at det var uvist, hvorvidt han tænkte om Bøndesagen ligesom Frederik den Sjette. — L. N. Wilken: L. yttrede, at Ingen vidste, om vor nye Konge havde i Sinde at gjøre Noget til Bøndestandens Fordeel. Jeg troer det ikke! Hvad siger De? De tier! Nu det glæder mig, at De ikke er af nogen modsat Mening, eller at De ikke modsiges mig. Senere berigtiget derhen: hvad L. anførte, at der kunde ventes af vor nye Konge med Hensyn til Bøndestanden, blev sagt i Forening med hvad han yttrede om Kronprindsen og hans usødte Efterkommere; og efterat dette var sagt, var det, at L. yttrede, som Vidnet i Forhøret har sagt: Jeg troer det ikke; eller, da Vidnet ikke bestemt tør beedige, at han har brugt dette Udtryk, mulig har sagt: Jeg veed det ikke. Det er muligt, at L. ikke har brugt de af Vidnet i Forhøret benævnte

Udtryk: nu det glæder mig o. s. v. — G. Jessen: L. talte om, hvorvidt man kunde vente, at Christian den Ottende vilde følge Frederik den Sjettes Grundsætninger med Hensyn til Omsorgen for Bondestanden, og kan erindre, at han dertil selv svarede: Jeg for min Deel troer det ikke. — J. U. E. Jessen. Ved at omtale, at Frederik den Sjette var død, og at man ikke havde fuld Vished, for, at Christian den Ottende i Henseende til Omsorgen for Bondestanden vilde tænke som han, yttrede L. for sit Bedkommende, at han ikke troede det. — J. Sidenius: Det forekommer Vidnet, at L. sagde i denne Anledning: jeg veed det ikke. — N. Sidenius: L. yttrede, at det var uvist, om man kunde vente, at vor nuværende Konge vilde gjøre det samme for Bondestanden som Frederik den Sjette, og formener Vidnet efter Sammenhængen af det Hele, at L. brugte Udtrykket: Jeg veed det ikke. — N. Hansen: L. omtalte aldeles ikke Christian den Ottendes Regering enten rosende eller dadlende undtagen i en Passus, som paa det nærmeste lød saaledes: Kan vi vel med Sikkerhed vide, om Christian den Ottende i denne Henseende tænker ligesom Frederik den Sjette? Og sæt at man kunde vide dette, er der da Noget af Dem, der kan indstaae for at Kronprindsen gjør det? Ja det er ikke saa svært at De tier; jeg veed det heller ikke; og hvormeget mindre kan vi da vide det om hans Børn og Børnebørn, som endnu ikke ere fødte? — L. J. N. Schierning: L. fremsatte som et Spørgsmaal, om vi vidste, om vi kunne vente det Samme, for saavidt Bondestanden angaaer, af vor nuværende Konge som af Frederik den Sjette, og om vi vare vis paa at kunde vente det samme af Kronprindsen og hans endnu ufødte Efterkommere. Men Vidnet kan ikke med Bestemthed gjengive de Ord, som L. ved denne Leilighed udtrykte sig med. — Chr. Rasmussen: Med Hensyn til Kong Christian den Ottende kan Comparanten ikke erindre, at L. yttrede nogen Tvivl om, at denne vilde handle mindre i Bondestandens Interesse end Kong Frederik den Sjette. Med Hensyn til Kronprindsen yttrede L. sig som om man endnu ikke kunde sige Noget om ham og endnu mindre om hans Efterkommere, men Ordene selv kan Comparanten umulig gjengive efter saa lang Tids Forløb. — H. Carstensen: L. yttrede Tvivl om man kunde vente det Samme af Kronprindsen som af hans Fader, og at dette var endnu mere tvivlsomt om hans ufødte Efterkommere. — H. Ulgaard: L. yttrede Tvivl, om Bondestanden kunde vente det Samme af Christian den Ottende som af Frederik den Sjette. Om trent paa samme tvivlende Maade yttrede han sig om Kronprindsen. Senere forklaret derhen: dette maa forståes saaledes, at L. ikke yttrede nogen personlig Tvivl desangaaende, men at dette var tvivlsomt, forsaavidt det endnu var uvist. — P. Steffensen: Comparanten har ikke hørt L. tvivlende omtale vor nuværende Konges og Kronprindsens Omhu for Bondestanden.

— J. D. Brygger: L. yttrede om vor nuregerende Konge, at man ikke kunde vide, hvorledes hans Regering vilde blive, og omtrent paa samme Maade yttrede han sig om Kronprindsen. — L. Andersen: L. sagde: om ogsaa Frederik den Sjette havde Fortjeneste af Bondestanden, saa er han i alt Fald død, og saa var det uvist, om vor nuregerende Konge og hans Søn og hans Efterkommere vare af samme Mening som Frederik den Sjette. — Comparanten har kun hørt L. paa et eneste Sted, nemlig da Talsen var om, hvorvidt Frederik den Sjettes Efterfølgere vilde tænke som han om Bondestanden, tale om Christian den Ottende, og da faldt Talsen, som af Deponenten forklaret. — J. H. Vihl: L.s Udtryk om Christian den Ottende og Kronprindsen kan Comparanten ikke bestemt huske, men Meningen var, at han yttrede om Christian den Ottende, at han ogsaa nok kunde blive en god Konge for Bondestanden, og lagde han til: Men hvo borger for dem, som ikke ere fødte endnu? — Comparanten har ikke hørt L. sige Noget til Fernærrelse for vor nuregerende Konge eller Kronprindsen. — D. Skov: Om vor nuregerende Konge sagde L. at man endnu ikke kunde sige Noget om ham, da han endnu ikke kunde have gjort noget Stort i den Tid, han havde været Konge. — N. Snedker: Om Christian den Ottende syntes Comparanten at L. yttrede, at man af den Tid, han havde regeret, endnu ikke kunde vide, hvor god han kunde blive, og paa lignende Maade yttrede han sig om Kronprindsen. — N. Hansen: Comparanten har ikke hørt L. yttre nogen Tvivl om, at Christian den Ottende eller Kronprindsen vilde vare mindre gunstig stemte for Bondestanden end Frederik den Sjette. — D. Nielsen: L.s Yttringer om Christian den Ottende forlod Comparanten saaledes, at man af den korte Tid, han havde regeret, ikke kunde have nogen Mening om hans Tænkemaade i Henseende til Bondestanden; omtrent paa samme Maade yttrede han sig om Kronprindsen. — N. B. Wulff: Endvidere yttrede L.: sæt ogsaa at Christian den Ottende tænkte i Henseende til Bondestanden ligesom den afdøde Konge: hvo kan da vide dette om Kronprindsen og hans ufødte Efterkommere."

Deres Majestæt vil saaledes alleruaadigst have erfaret, at jeg aldeles ikke har omtalt Kong Christian den Ottende, hverken rosende eller dadlende, uden i den her omhandlede Forbindelse, hvor han fremstilles i sin Dvalitet som en af Frederik den Sjettes Efterfølgere, og at jeg i denne Relation ikke om ham har udsagt Andet, end at det er uvist, hvorvidt han om Bondesagen tænker ligesom hin Konge. Denne

Uvisshed er samtidigen og paa samme Maade udtrykt med Hensyn til Kronprindsen og dennes endnu ufødte Efterkommere.

Vel have nogle af Vidnerne udtrykt sig, som om jeg i den Anledning selv havde yttret Tvivl, og navnlig har der i saa Henseende været megen Tale om, hvorvidt jeg enten havde sagt „jeg troer det ikke“ eller jeg „ved det ikke.“ Men i den Henseende maa jeg erindre, at der i det mindste er lige saa mange Vidner for det Sidste, som for det Første, og at Ingen af dem, der mene at have hørt Ordene „jeg troer det ikke,“ have seet sig i Stand til, ordenlig at gjøre Rede for, hvad det da var, jeg ikke troede. Men herpaa beroer dog aabenbart det Hele; thi har jeg, s. Ex., som et af Vidnerne forklarer, sagt: jeg troer ikke, at vi med Visshed kunne vide, hvorledes Christian den Ottende tænker om denne Sag, saa er ogsaa dette kun Uvisshed, ikke Tvivl. Heller ikke vil det være undgaaet Deres Majestæts Opmærksomhed, at nogle af de Vidner, der med størst Bestemthed have tillagt mig Udtrykket „jeg troer det ikke“, senere have forklaret sig nærmere derhen, at denne Udladelse først blev brugt, efterat jeg havde omtalt ikke blot Kong Christian den Ottende, men ogsaa Kronprindsen og hans endnu ufødte Efterkommere, om hvilke jeg umulig kunde have nogen som helst personlig Mening, altsaa heller ikke Tvivl, men ifkun Uvisshed. Et andet Vidne har selv forklaret sit Udsagn, at jeg havde yttret Tvivl om Christian den Ottende, saaledes, at det ikke var nogen personlig Tvivl, men kun, at jeg havde fremstillet det som tvivlsomt, forsaavidt det nemlig var uvisst. I denne Explication troer jeg ligger Nøglen til den hele Meningsforskjellighed; thi Grændsen mellem Tvivl og Uvisshed er saa sly, at disse Begreber ved Opfattelsen og endnu mere ved Gjengivelsen lettelig kunne løbe i hinanden. Erindres det

nu derhos, at hele Tankegangen, saaledes som jeg nys har udviklet, nødvendigvis fordrer Begrebet om Uvished —, og det ikke blot efter Referatet, men selv efter de Vidners Forklaring, der, saaledes som Justitsraad Pontoppidan, have urgeret Udtrykket „jeg troer det ikke“, — og at alle Vidner, uden Undtagelse ere enige om, at jeg ikke har sagt Noget til Fornærmelse for den nuregerende Konge: saa tør jeg vel betragte det som afgjort, at jeg ikke kan anses for at have ytret nogen personlig Mening og altsaa heller ikke nogen personlig Evidens om Kongens Tænkemaade angaaende Bondesagen.

Men sæt at det var givet, hvad der ikke blot ikke er bevist, men tværtimod baade efter hele Sammenhængen og efter de fremkomne Oplysninger er høist usandsynligt, — sæt at jeg med rene, klare Ord havde sagt: jeg troer ikke, at Christian den Ottende om Bondesagen tænker ganske som Frederik den Sjette! Vilde deri da ligge nogen Fornærmelse? Vilde deri indeholdes noget Straffbart?

Det er Deres Majestæt bekjendt, at det attende Aarhundredes Philanthropi er i stor Miscredit blandt vor Tids Børn, og jeg har saa ofte af de alleragtværdigste Mænd hørt hiin Tids Stræben bestyldes for misforstaaet Sentimentalitet, flade Eighedsidder og deslige, at den Tanke vissest aldrig hos mig er opstaaet, at det skulde være en Injurie at tiltroe Nogen en derfra afvigende Anskuelse, om jeg end selv, hvor Leilighed dertil gaves, steds har forsvaret, og, som Deres Majestæt af Vidneforhørene vil have seet, i min Tale paa Falster har lovet ogsaa fremdeles, hvor dertil maatte være Anledning, at ville forsvare, hvad der dengang blev gjort. Jeg skal derfor slet ikke tale om, at der navnlig blandt Gudsdienerne findes mange, hvis Anskuelser endnu den Dag i Dag ikke saameget afvige fra dem, Solbjørnsen i det tidligere nævnte Skrift har kæmpet, for at godtgjøre, at jeg umuligen kunde troe at paa-

fige den noget Ondt, hos hvem jeg forudsatte Muligheden af en anden Mening om dette Anliggende, end den, Frederik den Sjette hylde. Endog med det selvsamme Sindelag mod Bondestanden lader en noget forandret Betragtningmaade af Bondesagen sig meget vel forene, og jeg er selv ikke utilbøielig til at antage, at det specielle Formynderskab over Bønderne, som Lovgivningen fra først af vistnok maatte paatage sig, hvis Emancipationen skulde have nogen Fremgang, efterhaanden kunde være mindre nødvendigt, og omfider reent vil kunne bortfalde. I alt Fald vilde Christian den Ottende sikkert finde Medhold hos Mange, dersom han maatte mene, at efter Alt hvad der er gjort for Bonden, andre Stænder og andre Interesser kunde have nærmere Krav paa at ophjælpes, end netop denne, og skjønt det iagenlunde er min Mening, at Bondestandens Emancipation kan betragtes som tilendebragt, er der dog et stort Spring derfra og til at ansee en anden Anskuelse for saa absurd, at det var en Fornærmelse at tillægge Nogen samme.

Skulde Deres Majestæt imidlertid mod al Formodning ikke billige, hvad jeg her har sagt, saa vil De i alt Fald ikke overse, at den, med hvem jeg har sammenlignet Christian den Ottende er en Fyrste, hvem jeg har tillagt „stor Begeistring“ for denne specielle, her omhandlede Sag, hvilken han betragtede som sit Bærf og for hvilken han altsaa maatte have en stor og naturlig Forkjærlighed. Ingen kan være forpligtet til at nære Begeistring eller særdeles Forkjærlighed for en vis Sag, og Christian den Ottende kunde derfor meget vel mod Bonden være baade en retfærdig Konge og en naadig Herre, uden at være Enthusiast for samme. Jeg har saaledes f. Ex. aldrig hørt Nogen tillægge Frederik den Sjette Enthusiasme for Videnskab og Kunst, og ligesaa lidet har jeg nogenstunde troet, at den kunde siges at nedsette Værdien af hvad denne

Konge besuagtet har gjort for disse vigtige Statsformaal, som meente, at dette mere var skeet af Pligtfølelse, end af særdeles personlig Interesse for samme.

Naar Deres Majestæt nu vil tage i allernaadigst Betragtning, at det her omhandlede Spørgsmaal ligger aldeles udenfor Actjonsordren, — at det ikke paa nogen Maade er bevist, at jeg har fremstillet det anderledes end som uvist, hvorvidt Christian den Ottende i den omtalte, specielle Henseende tænkte ligesom Frederik den Sjette, — endelig, at selv om jeg derom havde yttret personlig Tvivl, dette langtfra ikke vilde være nogen Fornærmelse: saa vil Deres Majestæt deri have Momenterne til at bedømme den Deel af den indaandede Hof- og Stadsretsdom, som i dette Punkt har fundet mig straffskyldig.

Al det her omhandlede Ufsnit i mit Foredrag staaer der endnu kun eet Punkt tilbage, nemlig den Slutningsbemærkning: „at vilde Bønderne sikkre sig hvad de havde opnaaet, og vilde de aabne sig Udsigt til at naae, hvad de endnu retfærdigen kunde ønske sig, da maatte de ønske en fri Forfatning.“

Da jeg erkjender, at der ligger noget Ucorrect i Uffattelsen af dette Sted, saa maa jeg her specielt i Deres Majestæts Erindring tilbagefalde, hvad jeg ovenfor har udviklet om det Utilstedelige i for nøie at urgere de enkelte smaa Nuancer i Udtrykkene. Jeg skal i den Anledning gjøre opmærksom paa, at den i min Sag for Falster Birk constituerede Dommer har examineret mig om Betydningen af netop dette Sted, og det i et fra det nærværende Spørgsmaal ganske forskjelligt Diemed, idet han nemlig søgte Oplysning om, hvorvidt jeg maatte have tilraadet noget mere, end blot „at ønske en fri Forfatning.“ Uden at det trykte Referat forelaae mig, har jeg da efter Hukommelsen giengivet dette

Steds Mening saaledes, at „ville Bønderne være visse paa at beholde hvad de havde opnaaet, og at opnaae hvad de endnu ønske, da maae de slutte sig til Ønsket om en fri Forfatning.“

At dette virkelig er Meningen, fremgaaer utvetydigen af den hele Sammenhæng, navnlig af Stedets Forbindelse med de nærmest foregaaende og nærmest paaafølgende Ord. Tankgangen er denne: at den afdøde Frederik den Sjette ikke kan yde Bønderne nogen Garanti mod den Mulighed, at i Fremtiden en Fyrste kunde bestige Thronen, der om Bøndesagen tænker forskjelligt fra Frederik den Sjette, hvis Omgivelser nære et andet Sindelag, end de Mænd, der samvirkede til Landboreformen, og hvis Regering falder ind i en Tid, da andre Theorier ere fremherskende end de, fra hvilke hiint Værk udgik. Den heraf uddragne Slutning er da denne: at hvis Bønderne ville have Sikkerhed mod Tilbagegang (beholde, hvad de have opnaaet), og mod Standsning (opnaae, hvad de endnu kunne ønske), da kunne de ikke finde denne hverken i en afdød Konges Personlighed, eller i Absolutismen, men da maae de søge den andetsteds, og nærmest da vel i hele Nationens og navnlig ogsaa i deres egne Udvalgtes Medvirkning i Lovgivningen. Dette finder yderligere Bestyrkelse i de paaafølgende Ord, hvori der i Modsetning til det Sagte ikke opstilles andet, end at man ikke, saaledes som Chr. Raasmussen havde meent, kan hente nogen Modgrund mod en Constitutions Usikkerhed fra hvad Frederik den Sjette har udrettet til Bøndestandens Lærv. Hvor langt det er fra, at jeg har meent, at Bøndestandens Interesser ikke kunne fremmes under den nu bestaaende Forfatning, maa vel være aldeles indlysende deraf: at jeg i det Foregaaende udtrykkeligen har erklæret, at dette godt kan skee — i en enkelt Henseende endog skee bedre, end under

en Constitution, — at jeg i de stærkeste Udtryk har erkjendt, at det i Virkeligheden er skeet under Frederik den Sjette, — og at jeg har anvendt en saa stor Deel af mit Foredrag, at Beretningen herom skylder henved en Spalte, paa at bevise, at det samme ogsaa kunde være skeet under en fri Forfatning. Tydeligere var det vel ikke muligt at fralægge mig den Anskuelse, at Bondestandens Interesse er uforenelig med Kongeloven, end ved at udvikle, at den baade kan fremmes og er bleven fremmet under samme; og naar jeg bestræber mig for at vise, at en fri Forfatning ikke er en Hindring for Bondernes specielle Læve, saa følger vel deraf, at jeg ikke kan betragte samme som en ufravigelig Betingelse derfor. Jeg behøver altsaa ikke engang at henvise til, at en enkelt Stands særlige Interesser ikke er det samme som borgerlig Frihed, Sikkerhed og Almeenvel, og at Dødsstraf ikke ere Rettigheder, for uimodsigeligen at godtgjøre, at Hof- og Stadsretten har havt god Føie til at frifinde mig for den Sigelse, ved denne Yttring at have lastet Absolutismen; thi alt, hvad jeg har sagt, er, at denne ikke giver sikker Udsigt til videre Fremskridt, i Forbindelse med en fuldkommen betrygget Besiddelse af hvad der er opnaaet — med eet Ord, nogen saadan Garanti, som Christoffer Rasmussen havde troet at vone i samme, fordi han forverlede een af de souveraine Kongers Fortjenester af Bondestanden med Souverainiteten.

Jeg vender mig nu til mit Foredrags sidste Udsnit, hvori jeg har søgt at oplyse de Tilstedeværende om Betydningen af det constitutionelle Monarchi, saaledes som dette Begreb i Statsvidenskab og den europæiske Statspraxis har uddannet sig.

Deres Majestæt veed saa godt som Nogen, at dette er et af de betydningsfuldste verdenshistoriske Momenter i vort Aarhundreeds og navnlig i vor Verdensdeels Udvikling, — De veed, at Danmark ikke kan isolere sig fra sit dybe Sammenhæng med den øvrige Verden. Hvad saaledes ikke kunde udeblive, er i Virkeligheden ogsaa sket: forberedet ved den hele foregaaende, aandige og materielle Udvikling, og uddannet især ved den Institution, ved hvilken Deres Majestæts forevigeede Forgænger vilde føre sit Folk Tidens Oplysning imøde, — have de constitutionelle Ideer ogsaa hos os i den seneste Tid mægtigen grebet hele Folkets Bevidsthed. De Ord, som i hele Landets Paahør derom have lydt til og fra Thronen og til og fra Stændersalene, have ikke blot fundet et levende Echo i Pressen, men de have i alle Landets Egne og paa alle Samfundsordenens Trin fremkaldt en ligesaa almindelig, som frugtbringende Overveelse af disse vigtige Spørgsmaal; og at dette ogsaa har været Tilfældet paa Falster, derom vidne ikke blot de af mig udtryffeligen paaberaabte Kjendsgjerninger, men dette fremgaaer tillige af selve det Valg, der havde givet Anledning til hien Sammenkomst, — det fremlyser blandt Andet ogsaa af de Spørgsmaal, der foranledigede min Tale. Hvor Interessen for en Sag er vakt, der vilde det vistnok være lidet prisværdigt at forholde den tillidsfulde Bidebegjærighed Sandhedens Eys, og, allernaadigste Konge! jeg maatte høiligen have misforstaaet Deres Majestæts hele Færd, — jeg maatte navnlig meget urigtigt have opfattet, hvad den kongelige Commissarius har yttret i Stænderne, dersom det ikke ganske stemmede med Deres Majestæts allerhøieste Villie, at dette Spørgsmaal bliver giennemdebatteret og saaledes giennemarbejdet i hele Nationens Bevidsthed, at hvad der engang, naar tidligere eller

flidligere Tidens Fylde kommer, kunde see, maatte tilkoume Danmark som en moden Udviklings velsignelsesrige Frugt.

Vel har Generalfiscalen lagt Vægt paa, at det var til „Bønder“ jeg talte, og at jeg ikke havde noget „Kald“ til at tale. Men jeg skulde formene, at naar Bønderne ere faldede til Deelagtighed i Stænderinstitutionen, det da ikke blot tilkommer og paaligger deres Udvalgte at danne sig saa klare Forestillinger om de offentlige Forhold som muligt, men at dette ogsaa er baade Ret og Pligt for den hele Stand. Og her var det ikke blot en Forsamling af Bønder, til hvilken jeg talte, men en Forsamling af Bølgere, som blev afholdt netop i Anledning af et Stændervalg. Naar man derfor, som Hof- og Stadsretsdommen udtrykker sig, „henseer til den Forsamling“, hvort min Tale blev holdt, saa er dette et vigtigt Moment — ikke for Anklagen, men for Defensionen; thi enten maa Stænderinstitutionen ophæves, eller ogsaa maa det erkjendes, at de Spørgsmaal, som i Stændermøderne komme til Forhandling, ikke kunne være Bølgernes uvedkommende. Hvor stor Vægt den kongelige Commissarius har tillagt Bøndernes Mening om Forfatningsspørgsmaalet, derpaa skal jeg kun nævne det ene Exempel, at han i Viborg har paaberaabt sig netop den Peder West, med hvem jeg paa Falster ved hiin Leilighed havde en meget alvorlig Collision. Hvad Generalfiscalen mener, naar han hos mig savner Kald til hvad jeg har gjort, er mig ikke ganske klart; thi jeg vilde nødig antage, at han anseer nogen Slags Bestalling eller Brevvælselse som Betingelse for den Ret at have og at udtale en Overvisning. Jeg i det mindste føler tilstrækkeligt Kald — et Kald, der ikke trænger til Nogens Befegling — i min levende og nidkjære Kjærlighed for hvad jeg anseer for Sandhed og Ret. Men heller ikke paa speciel Opfordring har det manglet mig. Christoffer Rasmussen henvendte sig til mig for at

æfke min Mening, og hvad han ved den Ceilighed fremsatte som sin Anskuelse, var efter min Overbeviisning urigtigt, og krævede saaledes i Sandhedens Interesse berigtigende Dplysning. Denne hans Anskuelse var desuden ikke hans individuelle Paafund, men jeg hørte deri Gjenklangen af Meninger, som baade omreisende Personer og udsprede Flyvekrifter have søgt at skaffe almindelig Udbredelse blandt Bønderne, og jeg havde derfor god Grund til at udtale „min Glæde over den sig her frembydende Ceilighed til offentlig og aabentlyst at berigtige Misforstaaelser, som jeg vel vidste bleve deelte af Flere“. Det maa endelig erindres, at der til Grund for den antydede Formenting ligger en Forvanskning og Misrydning af de Grundsætninger, til hvilke jeg bekjender mig, og til at imødegaae samme, havde jeg saaledes ikke blot Sandhedens, men ogsaa Selvforsvarets Opfordring. Skulde Generalfiscalen imidlertid insistere paa, at jeg skal legitimere mig ved et skrevet Kaldsbrev, da har han selv i sine Hænder det Document, der beviser, at jeg er Stænderdeputeret.

Jeg beder derfor Deres Majestæt ikke at tabe af Sigte, at denne Discussion er et om end kun lidet, dog noie sammenhængende Led af Alt, hvad der i de senere Aar har tildraget sig her i Landet, og altsaa ikke retteligen kan bedømmes, naar den udrides af denne sin historiske Forbindelse, — jeg beder Dem ikke at glemme, at det er en Stænderdeputeret, der taler i en, i Anledning af et Stændervalg afholdt, Forsamling af Bølgere, — disse tvende vigtige Momenter beder jeg Deres Majestæt vel at have for Øie ved hvad jeg nu skal anføre om det Utsnit i mit Foredrag, der udvikler Betydningen og Fordelene af det constitutionelle Monarchi.

I Christoffer Rasmussens Definition paa de constitutionelle Bestræbelser: „at tage Magten fra Kongen og give den til Stænderne“, hørte jeg, som bemærket, en Gjenlyd af

Innsnuationer, som jeg ved have fundet Sted til Bønderne, og som culminere i den absurde Beskyldning, at Stænderne havde i Sinde at afsætte Kongen. Ved saadanne Fordreielser og Bagvaskelser har et vist Parti søgt at benytte de hos Almueen dybt rodsæstede monarchiske Traditioner og Sympathier imod de reformatoriske Bestræbelser, der navnlig i Stænderne have gjort sig gjeldende; det maatte altsaa først og fremmest være mig magtpaaliggende at oplyse den store Forskjel mellem det constitutionelle Monarchi og Republikken. Derfor begyndte jeg med den Bemærkning, at selv under en fri Forfatning Kongen vedblev at være „hele Statens hypperste Hoved, der stod i Spidsen for Regeringen og hele Folket, baade i Fred og i Krig, og uden hvis Villie og Samtykke ingen Lov kunde blive til,“ — at man altsaa ikke med Rette kunde sige, at Magten vilde blive tagen fra Kongen, men at Monarchiets Grundvæsen lige saa vel gjensindes i det constitutionelle, som i det absolute Monarchi. Til at vælge dette Udgangspunkt for mine Betragtninger, dertil følte jeg mig saameget mere tilskyndet, som Almuens Ærbødighed for Kongedømmet fuldkommen stemmer overeens med mine egne, constitutionelle monarchiske Grundsætninger, og som jeg, ved strax at udtale dette, kunde vente at bortrydde en væsenlig Anstødssteen hos den, der med sine Skrulpter havde henvendt sig til mig, og hos alle dem, med ham vare enige.

Paa den anden Side søgte jeg at gjøre opmærksom paa den store Forskjel, der finder Sted mellem Absolutismens abstracte Begreb, saaledes som det i sin hele nøgne Consequents er udtalt i Kongeloven, — eller, som det hedder i Veretningen saaledes, „som Ordet Gnevælde antyder“, — og den factisk hos os bestaaende, virkelige Tingenes Tilstand. Denne Forskjel er Noget, hvorpaa den kongelige Commissarius i Stænderne har lagt den allerstørste Vægt, og som er det

væsenligste Støttepunkt for Alt, hvad der offenkjend er blevet yttret imod de constitutionelle Bestræbelser, ja som endog er blevet bragt i et Slags System under Navn af den modererede eller modificerede Absolutisme. Ved ikke blot at anerkjende denne Forskiel, men ved endog at udvikle den i samme Land og Tidents, som dette er skeet af den kongelige Commissarius, har jeg tilstrækkelig vist, at min Hensigt ikke var polemisk, — thi i saa Fald vilde jeg have havt ganske anderledes stærke Paaben mod Absolutismens extreme Conseqventer, end imod dens ved Virkelighedens Magt mildnede Bestaaen, — men at jeg tværtimod ønskede at udfone de altfor skarpe Modsætninger og at fremhæve de Foreningspunkter, hvori de forskellige Anskuelser mødes. Derfor begyndte jeg med, at de Constitutionelle ingenlunde gaae ud paa at tilintetgjøre Kongedømmets Betydning; derfor tilføiede jeg, at det Bestaaendes Forsvarere ingenlunde fordre den strenge Gjennemførelse af Absolutismens Begreb. Ved saaledes at fjerne begge Yderligheder, søgte jeg at paavise, at Forskiellen ingenlunde er saa stor eller Overgangen saa voldsom, som det ved første Blik kunde synes, og navnlig maatte fremstille sig for dem, der stillede Spørgsmaalet paa den yderste Spidse, ved saa skarpt et Alternativ, som det, der indeholdes i Ordene: „at tage Magten fra Kongen og give den til Stænderne.“ Herimod fatte jeg den dialectisk mindre skarpe, men i Virkeligheden mere sande Paastand: hverken har Kongen nu al Magten, ei heller vil han ved en constitutionel Forsatning tabe den.

Som de Institutioner, ved hvilke Absolutismen hos os allerede er modificeret og dens Overgang til det constitutionelle Monarchi medieret, har jeg i mit Foredrag nævnt det hele Embedshierarchi og den nuværende Stænderinstitution, og har jeg da i Modsætning til Christoffer Rasmussens Ytring „at

tage Magten fra Kongen og give den til Stænderne defineret de constitutionelle Bestræbelsers Maal derhen: „at det ikke saa meget var Kongens som Collegiernes Indflydelse, man vønstede flyttet over til Stænderne.“ Jeg er herved altsaa gaaet ud fra den Forudsætning, at Kongemagten allerede kan siges ved den hele Embedsstands Indflydelse de facto at have erholdt en Indskrænkning, der ikke er meget mindre end den, som en Constitution vilde give samme de jure, og at Modsætningen derfor ikke er at søge mellem Kronen og Folkeraadet, men i det Spørgsmaal, om det skal være „folkemaalene“ eller „selvmaalene“ Raadgivere, der skulle stilles ved Siden af Thronen.

Ved en saadan Omfordeling af den active Indflydelse har jeg formeent, at baade Kronen og Folket vilde vinde. Kronen — fordi sammes Ansvarsfrihed vilde erholde større Virkelighed og Hellighed, naar den, hvilket er Tilfældet i det constitutionelle Monarchi, blev dækket ved Raadgivernes Ansvarlighed, hvorimod det efter min Mening er en Mangel ved den nu bestaaende Tingenes Orden, at skjønt Embedsmændene i Virkeligheden udøve en Deel af den Magt, som efter Forfatningens Begreb og efter de gjeldende Former tillægges Kongen, saa „unddrage de sig dog Ansvaret for deres Handlinger“ og stille saaledes „deres Herre blot for Meget, hvortil han i Virkeligheden kun laaner Navnet.“ Ogsaa Folket vilde vinde; thi medens det under den nu bestaaende Indretning ikke er umuligt, at Embedsstanden i sin hierarkeiske Afsluttethed („det grønne Bord“) kunde isolere sig fra Folkets Interesser, med hvilke den ikke staaer i saa levende og virksom Berelivning, som under en fri Forfatning nødvendigvis vilde blive Tilfælde, vilde en saadan give al Garanti for, at Landet stedse havde en folkelig Regering.

At jeg nu ikke har lastet den bestaaende Forfatning i

en Fremstilling, der væsentligen gaaer ud paa at oplyse: at den allerede i sig har optaget nogle af de Fordele, som tilsigtes ved det constitutionelle System, men at dette dog har tvende rigtige Fortrin derved, at det bedre sikker Kronens Ansvarsfrihed og Regeringens Folkelighed, — det forekommer mig høvet over al Tvivl. I denne Henseende tør jeg altsaa antage, at Deres Majestæt vil billige Hof- og Stadsretsdommens Formening, at en Udvikling, som blot fremstiller de Fortrin, en anden Statsform formeentlig medfører, ikke kan paadrage Straffean svar.

Jeg skal derfor kun i al Korthed bemærke, at naar jeg har betegnet Embedsclassen som Kronens „selvtaarne“ Raadgivere, saa forklares dette ved de foregaaende Ytringer, at det er efter Embedsmændenes Forestillinger, at de fleste Sager, altsaa ogsaa Embedsvalgene, afgjøres. Det er saa langt fra, at Hensigten med dette Udtryk er at nedsette Regeringen, at det tværtimod er i denne Embedsstandens consoliderede Uafhængighed, at den modificerede Absolutisme sætter sit egentlige Væsen. Saaledes har, for kun at anføre eet Exempel, Geheimeraad Streckfuß i Berlin, i et eget Skrift om Garantierne i de nu bestaaende preussiske Statsforhold, som har vakt megen Opmærksomhed, fremhøvet dette som saa stort et Fortrin, at det efter hans Formening skulde gjøre en constitutionel Forfatning unødvendig. Naar jeg har ytret, at Embedsmændene, der have saa stor Indflydelse paa Regeringsbeslutningerne, undbrage sig Ansvaret for deres Handlinger, saa er det kun en Mangel i Formen, der her er udhøvet, og udhøvet netop i Kronens Interesse, medens der Intet siges angaaende Realiteten af de Beslutninger, der paa denne Maade afgjøres. Den samme Bemærkning gjælder ogsaa den Ytring, at „et Par med Folkets Anskuelse og Fornødenheder maastee lidet bekjendte Statsraader ved

deres grønne Bord kunde" faae en Indflydelse paa Afgjørelsen af Stændernes Andragender, der kunde paralyisere Folkeraadets Virksomhed. Det siges ikke, at dette er Tilfældet, endnu mindre, at det er en nødvendig Consequent af Forsatningen, men det fremstilles kun som en Mulighed, hvortil mod den nærværende Stænderindretning ingen Garant frembyder. Ordene „maaskee" og „kunde" gjøre dette indlysende, og den paafølgende Sætning „det vilde man søge at forebygge" maa i alt Fald hæve enhver Tvivl.

I alt hvad der ved Forhørene er oplyst, findes der kun tvende Ytringer, som høre herhen, — begge af en hoist ulastelig Natur. Naar jeg nemlig har sagt, „at det ikke gaaer med de til Regeringen indkomne Forslag, som med Vinen, at jo længere den ligger, jo bedre bliver den," saa er dette vistnok et meget uskyldigt Udtryk for den fuldkommen rigtige Tanke, at en Sag ikke opnaaer saameget større Fuldkommenhed, jo længere den drøstes; og naar jeg ved samme Leilighed spøgende har alluderet til, at jeg umulig kunde være nogen Arvefjende af „det grønne Bord," saa kan dette naturligvis ikke have anden Hensigt, end udtrykkeligen at fratægge mig enhver Skygge af animus injuriandi. Jeg har saaledes fremhævet og forklaret ethvert enkelt Ord baade i Referatet og i Forhørene, som kunde vedrøre Embedsstanden. De ville sikkert befindes ikke i ringeste Maade at indeholde nogen Injurie mod samme — hvilket i alt Fald ogsaa vilde ligge udenfor Actionsordren.

Det paafølgende Afsnit fremstiller i nogle enkelte faa Træk de Fordels, som en friere Udvikling af Samskundsforholdene vilde medføre. „Giv Stænderne Magt" — hvilket naturligvis ikke er en Opfordring, men en hypotetisk Sætning, der betyder, at skeer dette, da vil Folgen deraf blive, at — „Selvsølelse og Selvbevidsthed, og Glæde og Virkelyst

vil vaagne i hver dansk Mand's Bryst; Regeringen vil vinde i Dygtighed og Styrke, Skatterne ville blive ringere, eller idetmindste ville de offentlige Midler blive anvendte paa en nyttigere Maade; i Communerne, i Sognene, Amterne og Byerne, ville mange brave Folk, hvis Kræfter nu ligge ubenyttede, faae Leilighed og Lyst til at virke for deres Medborgere, og selv reent private Foretagender ville trives bedre, naar der er mere tilladt, mindre forbudt, hvor Friheden sikker Retten, styrker Modet, letter Bevægelsen. Kort sagt, det vil blive lettere at gjøre noget Godt, vanskeligere at gjøre noget Slet, vanskeligt at gjøre — slet Ingenting. Derfor maa man ikke tree, at man vil tage nogen god og ønskelig Magt fra Kongen; thi idet man vil give Folket større Magt, giver man ogsaa Kongen større Magt; thi dets Vælde er hans Vælde. Thi det er ikke med Kraften, som med en Sum Penge, at hvad man giver den Ene, det tager man fra den anden, og deler man det, saa faaer hver kun det Halve. Nei, jo mere Kraft Folket faaer, desto større bliver Kongens sande Magt — til at fremme alt Godt i Landet, til at modstaae fremmed Anmaaselse, til i Krig at forsvare vor Uafhængighed."

Jeg troer ikke, at dette Sted trænger til noget Forsvar; thi at fremstille Eysiderne ved en anden Forfatning, end den hos os bestaaende, er ikke at laste denne, er ikke andet, end hvad der baade i Lovgivningen er tilladt og daglig skeer. Allermindst troer jeg, at der kunde sees noget, jeg vil ikke sige Strafverdigt, men endog blot mindre ønskeligt i en Fremstilling, der saaledes, som her er skeet, identificerer Kronens og Folkets Interesser, og søger en af de gavnligste Virkninger af en fri Forfatning dert, at den vilde forøge Regeringens Dygtighed og Styrke. Det ligger i Begrebet af en constitutionel Forfatning, at der ved samme opstilles juris-

disse Garantier mod Muligheden af Magtens Misbrug; men hvorledes er disse Garantiers Niemed bestemt? Det er ikke „nogen god og vnskelig Magt“, eller, saaledes som denne paa et andet Sted sikkert rigtigten er bestemt — det er ikke „Kongens sande Magt“, som derved skal indskrænkes, men kun hans „Magt til at skade.“ At Absolutismen, ved at give Kongen Magt til Alt, ogsaa giver ham Magt til at skade, er ligesaa indlysende, som det er lovligt at ansee det som en Fordeel ved det constitutionelle System, at saadant derved gjøres om ikke umuligt, idetmindste „vanskeligere.“ Det er ved mangfoldige Præjudicater afgjort, at man ikke laster vor Forfatning ved at sige, hvad der ogsaa ligesrem ligger i dens Begreb, at den gjør alt afhængigt af Fyrstens tilfældige Personlighed, — afgjort, at man ikke laster den ved at yttre den Formening, at en anden Forfatning i flere Henseender bedre vilde opfylde Statens Formaal.

Den Side af det constitutionelle System, der tidligt og stærkest har grebet den almindelige Bevidsthed, nemlig Skattebevillingsbretten, har jeg paa Grund deraf særligen omtalt og søgt at forklare de Grunde, hvorfor den af Mange ansees for et stort Gode. Ogsaa her har jeg fremhævet baade Sagens positive og dens negative Side: at den vilde forøge Folkets Kræfter til at bære de Byrder, som „Nationens Vre og Frihed“ og ethvert „i Sandhed nyttigt og ædelt Foretagende“ fordrer, og paa den anden Side være et Værn mod Misbrug af de offentlige Midler, eller, som det i Beretningen hedder, mod disses Anvendelse til „gale Projecter og forsængelig Tant.“ At saadanne Misbrug skulde finde Sted hos os, har jeg ikke med et Ord tilkjendegivet, og sjønt ogsaa jeg er af den Formening, at der kunde ske betydelige Besparelser i flere Grene af Statshuusholdningen, saa har jeg dog ikke herom udtalt mig paa dette Sted, hvor jeg kun beskæftigede mig

med en ganske almindelig Udvikling af Skattebevilgningsrettens Væsen og Viemod.

Derimod er det ved Vidneforhørene oplyst, og af mig erkjendt, at jeg paa dette Sted navnlig har omtalt Skattebevilgningsrettens Forhold til Kongedømmet, for hvilket, som jeg alt tidligere har bemærket, Almuen nærer en Pietet, som det ingenlunde var min Hensigt at svække. Derfor var det mig om at gjøre at afværge den Misforstaaelse, at Skattebevilgningsretten skulde anvendes til en smaalig Afknappen af de Udgifter, som Monarchiets Værdighed og Kronens Glands fordre; derfor fremhævede jeg, at hvad dertil kræves, maatte Folket villigen udrede, og det netop, fordi jeg ikke henregner Monarchiet og dets Consequenser til „forfængelig Tant.“ Den samme Grundtanke ledede mig ogsaa til at advare Tilhørerne mod at forverle, hvad der hører til Kronens Værdighed, med de Snylteplanter, der stedse og overalt have søgt at klamre sig fast til Thronen, og som vissefælgelig ikke have bidraget til at forøge Folkens Agtelse og Kjærlighed for samme. Maaſkee er det ved denne Leilighed, jeg har nævnet nogle Hofcharger og, som et af Vidnerne har yttret, sammenstillet dem paa „en for dem lidet smigrende Maade,“ — maaſkee har jeg her talt om dem, „der skumme Fløden af“ og i Modſætning til disse formeent, at man „ikke bør binde Munden til paa den Dre, som tærsker.“ Jeg har allerede omtalt disse Yttringer tidligere, dengang da Taleren var om de forrige Tiders Forhold; men jeg anfører dem atter her, fordi en Deel af Vidnerne have sat dem i Forbindelse med mine Ord om Skattebevilgningsretten, uden at dog enten de eller jeg have været i Stand til med mindste Bestemthed at angive enten hvad der er sagt, eller i hvad Forbindelse dette er ſteet. Hvad jeg har sagt, er altsaa ikke i mindste Maade oplyst; men hvad jeg mener — at jeg nemlig ikke føler mindste Respect eller

Kjærlighed for den Slags Folk, der ikke blot ville leve, uden at arbejde, men endog leve stort, uden at ele Noget, som ville have Embeder, uden at have lært noget, og nyde Ansæelse, uden at fortjene den: — det skal jeg visstelig ligesaa lidet fordølge, som at det efter min Overbevisning netop er i Monarchiets egen, høieste Interesse, at man vel skjelner saadanne Parasiters slet begrundede Prætensioner fra Kronens retfærdige Krav, hvormed de stedsse søge at identificere deres, baade Kongedømmet og Folket uevkommende, ligesaa egennyttige, som umættelige Fordringer. Ogsaa dette er sagt ganske almindeligt, uden nogen speciel Anvendelse, og hvis jeg skulde opgive, hvad der nærmest derved kan have forefæret mig, da er det Ludvig den Femtendes Hof, ved hvilket disse Misbrug, som bekjendt, naaede deres største, deres netop for Monarchiet fordærveligste Høide. Ell de utallige Steder, hvori disse Misbrug stildres i de stærkeste Farver, hører ogsaa en aandsrig Tale af Paul Louis Courrier, og at enkelte Reminiscenter især deraf maatte frembyde sig for mig, bliver let forklarligt deraf, at jeg selv tidligere engang har oversat den paa Dansk og ladet den trykke, uden derved at møde nogen Slags Hinder fra Autoriteterne.

Forinden jeg forlader dette Punkt, skal jeg tage mig den Frihed paa samme Maade, som jeg alt ved flere tidligere Leiligheder har gjort, i Deres Majestæts allerhøieste Erindring at tilbagefalde de Udlægger af de afhørte Bidner, som angaa mine Ytringer om Skattebevillingsrettens Forhold til Kronen. Deres Majestæt vil deraf allernaadigst see, at ligesom jeg — efter den trykte Beretning — i Almindelighed har holdt paa, at Hovedformaålet ved Skattebevillingsrettens Brug ikke bør være at nedtrykke Skatterne til det mindst mulige Beløb, men at sikke deres bedst mulige Anvendelse: saaledes har jeg — efter Forhørene — ogsaa med

Hensyn til Kronen mindet om, at man bør give Kongen, hvad Kongens er, men lade Folket beholde, hvad der tilhører det, og ikke dem, der gjerne ville blide Verden ind, at det tjener til Kongedømmets Støtte og Forherligelse, naar de leve flot paa Folkets Regning. De ommeldte Vidneforklaringer lyde saaledes:

C. J. Philipsen: Det var ikke det, Kongen selv forbrugte, der kunde være trykkende for Landet. — L. N. Wilken: Det var ikke for at berøve Kongen de fornødne Midler at Stattebevillingsret onstedes; thi om Kongen ogsaa brugte for Meget, det gjorde Intet til Sagen, thi det var dog kun een Mand, og han maatte dog Landet nok kunne tilfredsstille. — G. Jesen: Hvad Staten skulde yde til Kongen selv, kunde ikke blive byrdefuld for den, men at den store Omgivelse af Kammerherrer og Kammerjunkere og flere Andre, som Comparanten nu ikke erindrer, tilegnede sig en stor Deel af Landets Indkomster. — Om Kongen ogsaa brugte for Meget, ja om han brugte Meget for Meget, kunde dette ikke være trykkende for Staten. — J. H. E. Jesen: Om Kongen endog brugte for Meget, kunde dette ikke være trykkende for Landet. — Chr. Rasmussen: Hvad Kongen selv angik, kunde man vel tilfredsstille ham, og det var Synd at misunde Kongen al mulig Fornøielse. — S. L. Møller: L. blandede en heel Deel Titler og Charger mellem hinanden paa en for dem lidet smigrende Maade. — H. Dllgaard: L. anførte som Exempler paa Misbrug af Landets Penge, at de benyttedes til Baller og Jagtforlystelser og til at lønne en Deel Hoffolk, som han opregnede. — Forsaavidt Baller og Jagtforlystelser bleve nævnte som Misbrug af Landets Penge, da berigtigede Deponenten det saaledes, at Baller og Jagtforlystelser bleve nævnte som en sædvanlig Følge af Hofholdning, hvorimod Intet kunde være at erindre. — P. Steffensen: L. talte om Bølgere og Jagtforlystelser, men Comparanten forstod det saaledes, at Kongen ogsaa skulde have sine Fornøielse, og at det var Synd at misunde ham disse. Han talte ogsaa om en Deel Hofbetjente, og nævnte disse; men dette forstod Comparanten saaledes, at der i denne Henseende kunde stee Besparelser. — J. D. Brygger: L. yttrede, at det ikke kunde skade, at Kongen brugte Noget for Meget. — H. Wæger: Da Talen var om Anvendelsen af Statens Penge, forekommer det Comparanten, som om L. sagde, at Kongen skal have det, som han skal bruge. R. Hansen: L.'s Yttringer om Statens Midler forstod Comparanten saaledes, at han ingenlunde yttrede, at Underfaatterne gave for Meget i Skat, hvorimod han meente, at man burde give Kongen det, som han behøvede; der var

vel Ingen, som vilde misunde ham det. — D. Nielsen: Da Talen var om Anvendelsen af Statens Midler med Hensyn til Kongens Fornødenheder, forekom det Comparanten, som om L. brugte den Ytring: hvo vil ikke agte og ære sin Konge? L. nævnte en heel Deel Hoffolk, og omtalte disse, som om de let fortjente, hvad Fælt af den lavere Stand suurt maatte erhverve; idetmindste forstod Comparanten Meningen saaledes. — P. W. Wulff: Da Talen var om Statens Midler, erindrede Comparanten, at L. skjelnede mellem de Udgifter, som Kongehusets Tarv gjorde nødvendige og andre, med Hensyn til hvilke Besparelser hensigtsmæssigen kunne anvendes. I Henseende til de første forstod Comparanten L.s Tale saaledes, at disse maatte Landet dog kunne udrede, om der end hertil udfordredes en Deel.

Af det hele Foredrag staaer ikkun Slutningsbemærkningen tilbage, i hvilken Generalfiscalen ikke har fundet andet at paaanke, end den ene Ytring, at „Spørgsmaalet efter min inderlige Overbevisning ikke er om, men naar vi skulle faae, hvad de fleste oplyste Nationer alt have, hvad ingen, der har faaet det, vil opgive, hvad alle, der ikke have det, stræbe efter,“ — nemlig en friere Forfatning. Er det strafværdigt at nære og at udtale denne Overbevisning, da, allernaadigste Konge! staaer jeg ikke til at redde; thi dette er min levende, min uroffelige Tro, som jeg ligesaa lidet skal fornegte her, som jeg fornegtede den paa hiin Dag, da jeg første Gang stod lige over for Deres Majestæt. Men skulde det være tænkeligt, at det i Danmark kunde være lovstridigt, at mene og sige, at saasandt vor nuværende Statsforfatning er Mennekestværk, saasandt maa den dele alle mennekelige Ting, Forkrænkelighedens Lod, — at saasandt Alt, hvad der har havt en Begyndelse, ogsaa maa have en Ende, saasandt vil tidlig eller sildig ogsaa den Dag komme, der bliver denne Forfatnings sidste. Naar dette vil skee, derom har jeg ikke yttret nogen Mening — muligen er den Tid endnu fiern — men at den engang vil komme, det veed jeg er navnlig og ogsaa Deres Majestæts Mening; thi

De har, for blot at nævne dette Gne, da Kjøbenhavns Borgerrepræsentanter for Deres Majestæt udtalte det Ønske, at denne Dag snart maatte oprinde over Danmark, ifkun erklæret dette Ønske for „ubetimeligt,“ altsaa ifkun sagt, at Opfyldelsens Time endnu ikke var kommen.

Jeg har saaledes med en Udførlighed, for hvilken Deres Majestæt sikkerlig vil see tilstrækkelig Undskyldning baade i Sagens store Vigtighed for mig og i min Mangel paa Dvælse, giennemgaaet den hele trykte Beretning, hvorved jeg paa ethvert paagieldende Sted har indflettet de Oplysninger, som findes adspredte i Forhørene. Kun eet Punkt har jeg ikke seet mig istand til nogetsteds at anbringe, og det af den simple og naturlige Grund, at det intetsteds hører hjemme, — det Spørgsmaal nemlig, hvorvidt jeg har tilraadet den forsamlede Mængde at virke for en Forandring i Rigets Forfatning. Jeg skal derfor her til Slutningen tilføie de Forklaringer, som derom ere afgivne af samtlige de Vidner, hvilke have yttret sig om dette Spørgsmaal, idet jeg kun skal tilføie den Bemærkning, at naar jeg ikke har foranlediget, at alle Vidnerne derom maatte udtale sig, da har dette kun sin Grund i, at jeg ansaae saadant for aldeles overflødigt. Vidneudsagnene lyde saaledes:

E. P. Pontoppidan: L. tilraadede ikke Forsamlingen til nogen Anvendelse af ulovlige Midler, for at bevirke en Forandring i Statsforfatningen, men han søgte alene at gjøre den begribelig, hvor fordeelig det kunde være, naar Danmark havde en constitutionel Forfatning og fornemmelig Ständerne Skattebevilgningsret. — E. J. Philipsen: L. raadede ikke til at anvende ulovlige Midler for at bevirke en Forandring i Regeringsformen, men derimod søgte han at gjøre Forsamlingen fattelig, hvor gavnligt det vilde være, om Ständerne erholdt Skattebevilgningsret. — L. A. Wilken: L. raadede derimod ingenlunde Forsamlingen til paa nogen ulovlig Maade at stræbe efter at opnaae en Forandring i den bestaaende Statsforfatning, men søgte at gjøre den begribelig,

hvor fordeelagtigt det vilde være, om Stænderne fik Skattebevilgningsret. — G. Jessen: Comparenten erindrer bestemt, at L. ikke i fjerneste Henseende tiltraadte Forsamlingen at anvende ulovlige Midler for at tilveiebringe Forandring i Statsforfatningen, men derimod søgte han at oplyse dem om, hvor vigtigt det var for dem, at Stænderne fik Skattebevilgningsret og at opvække Yndest hos dem for denne. — J. U. G. Jessen: Iøvrigt raadede L. ikke Forsamlingen til at benytte ulovlige Midler for at opnaae nogen Forandring i Statsforfatningen, men derimod søgte at oplyse dem om, hvor vigtigt det var, at Stænderne fik Skattebevilgningsret. — Chr. Rasmussen: Comparenten kan aldeles ikke erindre, at L. yttrede Noget om de Midler, hvormed han meente, at Bønderne maatte ville sikke sig hvad de havde opnaaet, eller ved hvilke de kunde erholde en fri Forfatning — og hvorved Stænderne kunde tildeles større Indflydelse eller gives større Magt. — H. Boesen: Comparenten har ikke hørt, at L. foreslog nogle ulovlige Midler, hvorved Bønderne kunde opnaae en friere Forfatning. — H. Ulgaard: Forøvrigt anbefalede L. ingenlunde nogle ulovlige Midler, hvorved man skulde sætte de af ham anbefalede Dnsker igjennem. — P. Steffensen: L. opmuntrede ingenlunde Forsamlingen til at faae den bestaaende Statsforfatning forandret, og Comparenten forstod den hele Tale saaledes, at L.'s Hensigt var at forklare Forsamlingen, hvad en Constitutivn var.

Jeg tør derefter vel ansee det for afgjort, at Deres Majestæt vil bifalde Hof- og Stadsrettens Formenting, at mine Udladelser om en friere Forfatnings Gavnlighed, ikke have været forbundne med nogen Opfordring eller Henviisning til at fremkalde en saadan Forfatning ved ulovlige Midler; ja at jeg overhovedet „i min Tale aldeles ikke har angivet noget Middel, hvorved en Forandring i Statsforfatningen skulde bevirkes, eller indladt mig i det Praktiske, men udelukkende holdt mig paa Oplysningens, Forklaringens og Dnskets Gebet,“ saa at jeg altsaa med Rette er befunden „ikke at have yttret Noget, der i denne Henseende skulde medføre Ansvar.“ Selv Generalræscalen synes at have følt dette; thi han har ikke begrundet denne Deel af Anklagen paa Andet, end at jeg skal have søgt at opvække Had og Misundie mod Forfatningen. At dette ikke er Tilfældet, har

jeg tidligere bevilst; men selv om saa var, vilde den indirecte Opfordring til sammes Forandring, som stedsse og nødvendigen ligger deri, umuligen kunne tilregnes mig som en selvstændig Forseelse, umuligen kunne paaføre mig en særskilt Straf. Jeg troer det derfor unødvendigt, længere at opholde mig ved dette Punkt, idet jeg anseer det for hævet over al Tvivl, at Sigtelsen for at have tilraadet en Forandring i Forfatningen endog mangler hvert Stik af Grund.

Mit Forsvar er her tilende, og jeg skal nu overantvordre min Sag, og med den min Fremtids Skiebne i Deres Majestæts Haand. Jeg gjør dette med fast Fortrøstning til Høiesterets Retfærdighed; thi jo mere det ligger i Forholdenes Natur, at de administrative Autoriteter under saamange krydsende Hensyns forstyrrende Indvirkning maae være udsatte for at give efter for Diebliffets verlende Krav: desto større Beroligelse er det for enhver Anklaget, at Dommerkaldet hviler i en lidenskabsløs Ro, høit ophøiet over Momentets ustadigt bevægede Higen, — desto større Trost finder ogsaa jeg i, her at turde appellere til den Domstolenes Uafhængighed, som er denne Institutions skønneste Attribut.

Jeg har med beraad Du ladet mange Punkter ubesvorte, som en Defension i Reglen pleier at medtage. Deres som ikke Sagen selv overtlyder Deres Majestæt om, at min Hensigt har været god, og at mit Forhold under hele denne Prøvelsens Tid, saavist som i mit hele tidligere Liv, har været agtværdigt, saa vilde det være forgjæves, om jeg selv her paaberaabte mig saadant. At jeg ikke har handlet uden særdeles Foranledning, har jeg leilighedsvis alt fremhævet, saavelsom at Alt, hvad jeg har gjort, staaer i nøie Consequens med vor hele senere Statsudvikling, og navnlig med Indstiftelsen af det Folkeraad, hvis Medlem jeg er.

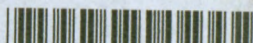
Langt betydeligere, end den Straf, Hof og Stadsretten har idømt mig, ere de Under, den blotte Action har paaført mig. Den har forspildt og forbitret mig et heelt Aar af mit Liv, — et Aar, som jeg tiltraadte med saa glade Forhaabninger og med det Forsæt, ret samvittighedsfuldt derv at forberede mig til mit Kald som Stænderdeputeret; den har stødt mig tilbage fra det, der er et lovligt og sømmeligt Maal for hver Mand's Stræben, — en fast Livsstilling, en bestemt Birkerebs, et sikkert Erhverv, — og det i det Dieblif, da der aabnede sig en Udsigt for mig til paa den ærefuldeste Maade at naae alt dette. Og dog, allernaadigste Konge! dog ønsker jeg Intet usket af hvad jeg har gjort; thi jeg har handlet i den faste Overbevisning at opfylde min Pligt, og efter al den Opfordring til streng Selvprøvelse, som dette Aar har bragt mig, tør jeg udtale det — uden Overmod og uden Forsagthed, — men med den modne Selvbevidstheds rolige Styrke: min Samvittighed frifjender mig!

I denne Følelse ligger der en Fred og Hvile og livsalig Glæde, som Mennesker ikke kunne give og Mennesker ikke tage, — med denne Følelse imødeser jeg Deres Majestæts Dom, idet jeg nu skal indlade denne min Velsærdsfag til allerhøieste Paakjendelse med den

allerunderdanigste Paastand: —

At jeg allernaadigst maa vorde frifunden for Generaliscales Tiltale i denne Sag, saaledes, at de af Actionen flydende Omkostninger maae vorde paalagte det Offentlige.

DIS-Danmark

1 0 4 5 2 1

